

รายงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น
ฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ศึกษารูปแบบการพัฒนาบุคลากรของ
หน่วยงานเพื่อเป็นนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น
กรณีศึกษาศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด
ปัตตานี (กศน.ปัตตานี)”

โดยนายจรัส หนูอ่อนนัณฑ์ และคณะ

มีนาคม 2552

สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
เลขที่รับ..... 0737
วันที่..... - 7 พ.ค. 2552

รายงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ศึกษารูปแบบการพัฒนาบุคลากรของ
หน่วยงานเพื่อเป็นนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น
กรณีศึกษาศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด
ปัตตานี (กศน.ปัตตานี)”

โดยนายจรัส หนูหนอนันต์ และคณะ

มีนาคม 2552

คำนำ

การพัฒนาครู กศน.ให้เป็นนักวิจัยท้องถิ่นนั้น เป็นความมุ่งมั่นอย่างยิ่งของสำนักงาน กศน. จังหวัดปัตตานีที่จะให้เกิดขึ้นให้ได้ แม้การดำเนินงานในระยะแรกจะไม่ประสบความสำเร็จ แต่ในที่สุด เมื่อใช้กระบวนการวิจัยในการค้นหาแนวทางการพัฒนาบุคลากรดังกล่าว ก็สามารถค้นพบแนวทางที่จะพัฒนาให้ครู กศน.เป็นนักวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

ความรู้ที่ได้จากแนวทางการพัฒนาบุคลากรในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ไม่เพียงแต่สำหรับองค์กร กศน. แต่ยังเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานทั่วไปที่ทำงานกับชุมชนและมีความสนใจที่จะนำเอากระบวนการวิจัยท้องถิ่นไปใช้ โดยหากต้องการจะพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานให้เป็นนักวิจัยท้องถิ่น ก็สามารถเรียนรู้จากผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้เป็นอย่างดี

สำนักงาน กศน. จังหวัดปัตตานีขอขอบพระคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายท้องถิ่นที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานมาเป็นอย่างดี รวมถึงนักวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย แนวทางการพัฒนาบุคลากรที่ได้จากการวิจัยนี้จะทำให้ กศน.จังหวัดปัตตานีสามารถทำงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยกันสร้างความผาสุกขึ้นในพื้นที่แห่งนี้

คณะผู้วิจัย

มีนาคม 2552

สารบัญ

บทที่

เลขหน้า

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 ประสิทธิภาพของ กศน.ติดตามในการพัฒนาบุคลากรเป็นนักวิจัยท้องถิ่น

1. รับสมัครบุคลากร กศน. เข้าร่วมโครงการพัฒนาครู กศน. เป็นนักวิจัย
2. ออกแบบหลักสูตรพัฒนาครู กศน.เป็นนักวิจัยท้องถิ่น
3. อบรมครู กศน. เป็นนักวิจัยท้องถิ่น
4. นำเสนอผลการเก็บข้อมูลในพื้นที่และการเขียน โครงการ
5. เวทีนำเสนอโครงการ

บทที่ 3 การปรับแผนงานและการถอดบทเรียน

1. การปรับปรุงกระบวนการพัฒนาครู กศน.เป็นนักวิจัย
2. การถอดบทเรียน

บทที่ 4 กระบวนการพัฒนาครู กศน.สู่การเป็นนักวิจัยท้องถิ่น

1. ประชุมยืนยันการดำเนินงานของครู กศน.
2. การพัฒนาศักยภาพบุคลากร กศน. ครั้งที่ 1
3. การพัฒนาศักยภาพบุคลากร กศน. ครั้งที่ 2
4. การพัฒนาศักยภาพบุคลากร กศน. ครั้งที่ 3
5. การบันทึกผลและการเขียนรายงาน

บทที่ 5 การพัฒนาโครงการของครู กศน.

1. กระบวนการพัฒนาโครงการของครู กศน.
2. โครงการที่ครู กศน.พัฒนาร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย

บทที่ 6 การดำเนินงานตามโครงการและการรายงานผลของครู กศน.

1. รายงานผลโครงการอบรมกฎจรรยาให้เยาวชน
2. รายงานผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาอาชีพแม่บ้านกลุ่มทำขนม
3. รายงานผลการดำเนินโครงการ การแปรรูปเครื่องปรุงอาหาร
4. รายงานผลโครงการ ฝึกทักษะการเลี้ยงปลาดุกในท่อซีเมนต์
5. รายงานผลโครงการพัฒนาอาชีพการทำสมันปลาโอ

บทที่ 7 สรุปผลการพัฒนาครู กศน.และการวิเคราะห์ผล

1. ข้อสรุปจากประสบการณ์ของ กศน.จังหวัดปัตตานี
2. ข้อสรุปจากการปรับปรุงกระบวนการพัฒนาครู กศน.เป็นนักวิจัย
3. ข้อสรุปจากกระบวนการพัฒนาครู กศน.สู่การเป็นนักวิจัยท้องถิ่น
4. ข้อสรุปจากการพัฒนาโครงการของครู กศน.
5. ข้อสรุปจากการดำเนินงานตามโครงการและการรายงานผลของครู กศน.
6. ข้อสรุปผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์
7. บทสรุปในภาพรวมของการพัฒนาครู กศน.จังหวัดปัตตานี ปี พศ. 2551

บทที่ 1 บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดปัตตานีมีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เปิดโอกาสให้กับผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษา โดยมีภารกิจหลัก 4 ด้านคือ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคม กศน.มีบุคลากรทำงานเต็มพื้นที่ มีนักศึกษา กศน. ศิษย์เก่า หน่วยงานรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นเครือข่าย สนับสนุนการทำงานในพื้นที่ จึงได้รับความไว้วางใจในการร่วมค้นหาความต้องการของชุมชน

จากการทำงานร่วมกันระหว่าง กศน.จังหวัดปัตตานีและ สกว.ภาคใต้ตอนล่าง ตั้งแต่ปี 2546 เกิดโครงการวิจัย จำนวน 2 โครงการ ปี 2547 ส่งเสริมกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม ปี 2548 ส่งเสริมการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการจัดทำแผนแม่บทเยาวชน กศน. และการพัฒนาทีมประเมินโครงการจนกระทั่งปี 2549 ได้ร่วมกันพัฒนากุศโลบาย กศน.ชัดเจน ขึ้นผ่านการอบรมพัฒนากุศโลบาย กศน.ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ใช้กระบวนการวิจัยท้องถิ่นที่ตั้งอยู่บนฐานภารกิจ กศน. และการสร้างกลไกการหนุนเสริมอย่างต่อเนื่อง จนเกิดโครงการวิจัยบนฐานภารกิจ จำนวน 11 โครงการ ผลของโครงการสามารถหนุนเสริมให้กลุ่มให้มีความเข้มแข็ง สามารถนำข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจ เช่น การทบทวนตัวเอง (คือสภาพของกลุ่ม ปัญหา ต้นทุน เพื่อวางแผนแก้ไขปัญหา) และดำเนินการแก้ไขปัญหา ไปพร้อม ๆ กับการพัฒนา ซึ่งแตกต่างจากเดิมที่รูปแบบการจัดการศึกษาด้านอาชีพจะเป็นลักษณะของงานพัฒนา เช่น ฝึกทักษะ ผลิต และจำหน่าย แต่ยังขาดการพัฒนาแนวความคิด สู้ท้ายกลุ่มก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาของตนเองได้

ปี 2550 กศน.ได้นำกระบวนการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นเครื่องมืองานวิจัยท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดนโยบายของ กศน. เห็นได้อย่างชัดเจนรูปแบบว่าการนำกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาใช้เป็นเครื่องมือการจัดการศึกษาของ กศน.ได้ก่อให้เกิดกุศโลบายมีศักยภาพ นำไปสู่การส่งเสริมงานให้กับกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ชุมชนยอมรับวิธีการทำงานของ กศน.มากขึ้นและส่งผลการปรับเปลี่ยนระบบการทำงานขององค์กร โดยมีพี่เลี้ยงจาก สกว.ได้เข้าไป ร่วมจัดกระบวนการและติดตามหนุนเสริมอย่างต่อเนื่อง และ กศน.ยังมีนโยบายที่จะขยายผลการพัฒนากุศโลบาย และปรับโครงสร้างการทำงานให้บุคลากร กศน. เข้ามาบริหารจัดการ หนุนเสริมโครงการพัฒนาครู กศน. เป็นนักวิจัยท้องถิ่น ต่อไป

2. คำถามวิจัย

ศึกษากระบวนการ และรูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร กศน.จังหวัดปัตตานีให้เป็น นักวิจัยท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับภารกิจของ กศน.

3. วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อศึกษากระบวนการและรูปแบบการพัฒนาบุคลากร กศน.จังหวัดปัตตานี ให้เป็น นักวิจัยท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับภารกิจของ กศน.

3.2 เพื่อนำผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาบุคลากร กศน.จังหวัดปัตตานี ขยายผลภายใน หน่วยงาน กศน.จังหวัดปัตตานี และกลุ่มจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง

4. เป้าหมาย

4.1 บุคลากร กศน. ที่เป็นกลุ่มแกนหลักในการพัฒนาบุคลากร

4.2 บุคลากร กศน.เป็นนักวิจัยท้องถิ่น จำนวน 16 คน

4.3 บุคลากร กศน. กลุ่มเป้าหมาย 16 คน ได้รับการเรียนรู้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นนำไป บูรณาการกับภารกิจงานประจำของ กศน. ทีมนักศึกษา กศน.และประชาชนจำนวน 80 คน

4.4 โครงการวิจัยบนภารกิจของ กศน.จำนวนไม่น้อยกว่า 5 โครงการ

5. แนวทาง /กิจกรรม/ขั้นตอนการดำเนินงาน

5.1 เตรียมคณะทำงานสำหรับขับเคลื่อนโครงการพัฒนาบุคลากร กศน.ประจำปี 2550

5.2 รับสมัครบุคลากรผู้สนใจเข้าร่วมโครงการ

5.3 การถอดบทเรียนกระบวนการพัฒนา กศน. ในระยะที่ผ่านมา

5.4 คณะทีมงานปรับปรุงหลักสูตรการพัฒนาบุคลากร กศน.จากปี 2549 และ ฝึกอบรม บุคลากร กศน. เพื่อสร้างการเรียนรู้ แนวคิดหลักการทำงานวิจัยท้องถิ่น แนวทางการปฏิบัติงาน การตั้ง โจทย์/ คำถาม / ปัญหาที่ต้องการหาคำตอบของชาวบ้าน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน และ เข้าใจถึงการทำงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอนต่อเนื่อง (Process) ผ่านเวทีเชิงปฏิบัติการ และให้ เครื่องมือในการทำงานร่วมกับชุมชน

5.5 พัฒนาโจทย์วิจัยในพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง พัฒนาเป็นเอกสารข้อเสนอ โครงการ และการพิจารณาเอกสาร ก่อนนำเสนอองค์กรสนับสนุน และถอดบทเรียน กระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัย

5.6 ดำเนินงานติดตามโครงการวิจัยและพัฒนาตามแผนงาน

5.7 ติดตามหนุนเสริมการทำงาน โดยการร่วมกิจกรรมในพื้นที่ และร่วมกิจกรรมรายงานผล

การปฏิบัติงานประจำเดือน เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ รวมทั้งเสริมความรู้ที่จำเป็นเป็นระยะ และถอดบทเรียนกระบวนการติดตามและการหนุนเสริมการดำเนินงาน

5.8 นำเสนอผลการดำเนินงานโครงการวิจัย 12 โครงการ แก่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดปัตตานีและผู้เกี่ยวข้อง

5.9 ถอดบทเรียนและสรุปผลโครงการศึกษารูปแบบการพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานเพื่อเป็นนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น กรณีศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดปัตตานี

5.10 จัดทำรายงานผลการดำเนินงาน

5.11 รายงานภาคสนาม เพื่อประชาสัมพันธ์ผ่าน Web site ของ สกว. และจดหมายข่าวเป็นระยะ

6. สถานที่ดำเนินงาน

พื้นที่จังหวัดปัตตานี

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ได้คณะทำงาน และการออกแบบการพัฒนาบุคลากร โดยองค์กร กศน.

7.2 ได้บุคลากร กศน.ที่สนใจ มุ่งมั่น เสียสละสมัครเข้าร่วมโครงการและผ่านความเห็นชอบจากผู้บริหาร กศน.อำเภอ

7.3 บุคลากร กศน.และผู้บริหาร กศน.เข้าใจ ให้การสนับสนุนบุคลากรในพื้นที่ในการพัฒนานักวิจัยเพื่อท้องถิ่น

7.4 บุคลากร กศน.กลุ่มเป้าหมาย มีความรู้ความเข้าใจการเรียนรู้ การตั้งโจทย์/คำถาม/ปัญหาที่ต้องการหาคำตอบของชาวบ้านโดยการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน และเข้าใจถึงการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่อง (Process)

7.5 ได้ข้อเสนอโครงการวิจัยในพื้นที่ ไม่ต่ำกว่า 8 โครงการ จากบุคลากร กศน.กลุ่มเป้าหมาย

7.6 ได้ผลการดำเนินงานประจำเดือน และแผนงานประจำเดือนของทีมวิจัยไม่ต่ำกว่า 8 โครงการ

7.7 ได้ผลสรุปการดำเนินโครงการของนักวิจัย กศน.และชาวบ้านไม่ต่ำกว่า 8 โครงการ

7.8 เผยแพร่ผลงานและขยายผลจากโครงการวิจัย ไปสู่หน่วยงานอื่น ๆ

7.9 รายงานผลโครงการวิจัยไม่ต่ำกว่า 8 โครงการ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

7.10 รายงานผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาบุคลากร ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดปัตตานี (กศน.จังหวัดปัตตานี)

9. คณะทำงาน

นายจรัส หนูอนันต์	หัวหน้าโครงการ
นายรังสิตี ประการแก้ว	ทีมวิจัย
นายณภค พุฒสกุล	ทีมวิจัย
นายอุสมาน ดือราแม	ทีมวิจัย
นางกรวิภา ขวัญเพชร	ทีมวิจัย
นางสาวสุวรรณา ประสิทธิ์นุ้ย	ทีมวิจัย

10. ที่ปรึกษา

1. ศศปิยะ กิจถาวร
คณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี
2. นายจันทก์ บัวเนี้ยว
นักวิชาการอิสระ

*หมายเหตุ ผู้เสียชีวิตผ่านกระบวนการวิจัยจากปี 2549 จำนวน 5 คน

1. นายสักรินทร์ โมะะ
2. นายแวอุเซ็ง อาเกะ
3. นางทิพย์ มณี ผาสุก

4. นายอับดุลเลาะ เปาะอิ

5. นางอ่อนทิวา วิชัยดิษฐ์

11. แนวคิดในการพัฒนาครู กศน.

การพัฒนาครู กศน. เป็นนักวิจัยท้องถิ่นในครั้งนี้ได้ใช้แนวคิดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดการทำงานอย่างมีส่วนร่วม

เป็นการให้ความรู้ทางวิชาการเรื่องของการมีส่วนร่วม จนเกิดความเข้าใจ มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการทำงานอย่างมีส่วนร่วม

2. แนวคิดงานพัฒนาชุมชน

เป็นการให้ความรู้ด้านงานพัฒนาชุมชนของไทย ในเชิงพัฒนาการจากอดีตถึงปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจว่าทำไมจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานภายในชุมชน จากวิธีไม่มีส่วนร่วม ไปสู่วิธีการมีส่วนร่วม

3. แนวคิดการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

เป็นการสร้างความเข้าใจและความตระหนักในตน เห็นความสำคัญของตนเองเชื่อมั่นว่าตนเองมีพลังสร้างสรรค์ภายในมากมาย และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองให้เป็นผู้มีพลังยิ่งขึ้น นำการเปลี่ยนแปลงที่สร้างสรรค์นั้นสู่ผู้อื่น

4. แนวคิดการเป็นวิทยากรกระบวนการ

เป็นเนื้อหาว่าด้วยเทคนิค และทักษะการเป็นวิทยากรกระบวนการ ความสามารถในการฟัง และพูดอย่างลึกซึ้ง ความสามารถในการดึงพลังสร้างสรรค์ของผู้ร่วมประชุมออกมาร่วมกัน

5. แนวคิดการจัดการประชุมอย่างมีส่วนร่วม

เป็นเนื้อหาว่าด้วยการออกแบบกระบวนการการประชุมอย่างมีส่วนร่วม การจัดการประชุมอย่างมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ

6. แนวคิดการพัฒนาโครงการอย่างมีส่วนร่วม

ว่าด้วยความเข้าใจในหลักการของการเขียนโครงการ และกระบวนการเขียนโครงการอย่างมีส่วนร่วม การค้นหาปัญหาค้นหาที่แท้จริงของโครงการ

7. แนวคิดวิธีคิดกระบวนการระบบ

ว่าด้วยการมองสรรพสิ่งต่างๆ ในเชิงระบบ การมองปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถวิเคราะห์ปัญหาได้ลึกซึ้ง

บทที่ 2

ประสบการณ์ของ กศน.ปัตตานี ในการพัฒนาบุคลากรเป็นนักวิจัยท้องถิ่น

ก่อนที่โครงการวิจัย “ศึกษารูปแบบการพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานเพื่อเป็นนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น กรณีศึกษาศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดปัตตานี (กศน.ปัตตานี)” จะเริ่มขึ้นในครั้งนี้ (พ.ศ. 2550) ทาง กศน. ได้ร่วมงานกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค(สกว. ท้องถิ่น) มาเป็นระยะเวลาพอสมควร และมีการเตรียมการอื่นๆอีกหลายขั้นตอน ดังปรากฏในเอกสารรายงานผลการดำเนินงานดังกล่าว ซึ่งถือได้ว่ารายงานนี้เป็น “เอกสารที่เกี่ยวข้อง” ซึ่งจะช่วยปูพื้นฐานให้เกิดความเข้าใจต่อการวิจัยครั้งนี้ได้เป็นอย่างดี

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. รับสมัครบุคลากร กศน. เข้าร่วมโครงการพัฒนาครู กศน. เป็นนักวิจัย

เพื่อคัดเลือกบุคลากร กศน.เข้าร่วมโครงการพัฒนาครู กศน.เป็นนักวิจัย ด้วยความสมัครใจ และผ่านความเห็นชอบจากผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ ได้ดำเนินการในระหว่างวันที่ 6-20 ธันวาคม 2549 ณ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดปัตตานี และศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ

วิธีดำเนินการ

1. ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดปัตตานี แจ้งศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ รับสมัครครู กศน. เข้าร่วมอบรมและพัฒนาเป็นนักวิจัยท้องถิ่น
2. ครู กศน.ที่สนใจเข้าร่วมโครงการกรอกใบสมัคร
3. ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ ให้ความเห็นชอบและแจ้งรายชื่อให้ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดปัตตานีทราบ
4. ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดปัตตานี พิจารณาครู กศน.ที่สมัครเข้ารับการอบรม

ผลที่ได้รับจากการทำกิจกรรม

ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดปัตตานี ได้ทำหนังสือแจ้งศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ ให้พิจารณารับสมัครครู กศน. (ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนประจำตำบล, ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนประจำปอเนาะ หรือครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน) ที่มีความสนใจและสมัครใจเข้าอบรมวิจัยท้องถิ่น รุ่นที่ 2 โดยให้ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอรวบรวมรายชื่อส่งให้ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดปัตตานี ภายในวันที่ 20 ธันวาคม 2550 มีครู กศน.

ให้ความสนใจเข้าร่วมโครงการประกอบด้วย ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนประจำตำบล จำนวน 8 คน ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนประจำปอเนาะ จำนวน 11 คน และครูศูนย์ การเรียนชุมชน จำนวน 4 คน รวม 23 คน ดังนี้

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ศบอ
1	น.ส.บังอร จันทร์ทอง	ครูอาสาฯ	เมืองปัตตานี
2	นางสุดา พรหมอินทร์	ครูอาสาปอเนาะ	เมืองปัตตานี
3	นางชนพร มลิวรรณ	ครูอาสาฯ	เมืองปัตตานี
4	นางจุฬารัตน์ บุญมี	ครูอาสาฯ	เมืองปัตตานี
5	นายวิกรม โอชาอัมพวัน	ครูอาสาปอเนาะ	ยะรัง
6	น.ส.พิชญา ปี่แก้ว	ครูอาสาฯ	ยะรัง
7	น.ส.กชกนกพรรณ จันทคุตโต	ครูอาสาฯ	หนองจิก
8	นายนิเช็ง นิมะมิง	ครู ศรช.	ยะหริ่ง
9	นายอับดุลอามิด สะดียามู	ครูอาสาปอเนาะ	ยะหริ่ง
10	น.ส.ทิวา รัตนพันธ์	ครูอาสาปอเนาะ	โคกโพธิ์
11	น.ส.จารุวรรณ สิ้นเพ็ง	ครูอาสาฯ	โคกโพธิ์
12	น.ส.เจชะปิอ๊ะ หะยิมะ	ครูอาสาปอเนาะ	โคกโพธิ์
13	น.ส.นาดียะห์ ปู่เต๊ะ	ครู ศรช.	ปะนาเระ
14	น.ส.มารียานิง คอเถาะ	ครูอาสาปอเนาะ	ปะนาเระ
15	นายมุฮัมหมัดสอและ มะลิ	ครูอาสาปอเนาะ	มายอ
16	นางนารีดา หมานมานะ	ครูอาสาปอเนาะ	สายบุรี
17	น.ส.วันฟาตีเมาะ สาแม็ง	ครู ศรช.	ทุ่งยางแดง
18	นายอับดุลเถาะห์ ศรีสว่าง	ครูอาสาปอเนาะ	ทุ่งยางแดง
19	นางสุจินตนา ครองประสิทธิ์	ครูอาสาฯ	ทุ่งยางแดง
20	น.ส.อามีเนาะ ชีปะ	ครู ศรช.	กะพ้อ
21	น.ส.ลิทวดี สุวรรณวงศ์	ครูอาสาปอเนาะ	แม่ลาน
22	น.ส.อาชียะห์ เจ๊ะและ	ครูอาสาปอเนาะ	แม่ลาน
23	น.ส.ฟาอิชะ สะนิ	ครูอาสาฯ	ไม้แก่น

2. ออกแบบหลักสูตรพัฒนาครู กศน.เป็นนักวิจัยท้องถิ่น

เพื่อออกแบบหลักสูตรพัฒนาครู กศน.เป็นนักวิจัยท้องถิ่น จัดขึ้นในวันที่ 9 มกราคม 2550 ณ ฝ่ายส่งเสริมการศึกษา ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดปัตตานี

วิธีดำเนินการ

1. กำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนาครู กศน.เป็นนักวิจัยท้องถิ่น ปี 2550
2. ร่วมพิจารณาโครงสร้างหลักสูตรการพัฒนาครู กศน. เป็นนักวิจัยท้องถิ่น รุ่นที่ 1 ปี 2549

3. มอบหมายภารกิจในการเขียนโครงการพัฒนาครู กศน. เป็นนักวิจัยท้องถิ่น

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายจรัส หนูอนันต์	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดปัตตานี 2.
นายณกมล พุฒสกุล	ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอแม่ลาน
3. นายรังสิทธิ์ ประการแก้ว	ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอยะรัง
4. นางกรวิภา ขวัญเพชร	ครูชำนาญการพิเศษ
ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอเมืองปัตตานี
5. นางรักษนก ทองขจร	ผู้ประสานงาน สกว.

ผลที่ได้รับจากการทำกิจกรรม

1. กรอบวัตถุประสงค์การพัฒนาครู กศน. เป็นนักวิจัยท้องถิ่น
 - 1.1 เพื่อให้ครู กศน. มีความรู้ความเข้าใจกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น
 - 1.2 เพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับงานวิจัยท้องถิ่นและงาน กศน.
 - 1.3 เพื่อนำความรู้งานวิจัยท้องถิ่นมาใช้กับงาน กศน.
2. รูปแบบหลักสูตรตลอดปีมีดังนี้
 - 2.1 การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยท้องถิ่นแก่บุคลากร กศน.
 - 2.2 การฝึกปฏิบัติ กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นบูรณาการกับงาน กศน.
 - 2.3 การเขียนรายงานรวบรวมองค์ความรู้จากการทำงาน
3. ร่างหลักสูตร ประกอบด้วยเนื้อหาที่ได้จากการดำเนินงานพัฒนาบุคลากร กศน. ปี 2549 นำมาปรับปรุงให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของบุคลากร กศน. ปี 2550 ดังนี้

เนื้อหาสาระการเรียนรู้	จุดประสงค์การเรียนรู้	จำนวนชั่วโมง	ขั้นตอน/ วิธีการ	วัสดุ-อุปกรณ์	การประเมินผล
1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับงานวิจัย 1.1 ความหมายของงานวิจัย 1.2 ประเภทของงานวิจัย 1.3 ความแตกต่างระหว่างงานวิจัยประเภทต่าง ๆ กับงานวิจัย ท้องถิ่น	1. เพื่อให้ได้รับการอบรมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยเบื้องต้น 2. เพื่อให้ได้รับการอบรมสามารถแยกประเภทงานวิจัยเชิงวิชาการ และงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ 3. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจ และเชื่อมั่นว่างานวิจัยท้องถิ่นเป็นเรื่องง่าย	1	1. บรรยาย 2. จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 3. สรุป	1. โปรเจ็คเตอร์ 2. ปากกาเคมี 3. กระดาษชาร์ต 4. กระดาษกาว่น	1.แบบสอบถาม วัดความเข้าใจ 2. สังเกต
2. ความรู้งานวิจัยท้องถิ่น 2.1 แนวคิดและหลักการงานวิจัยท้องถิ่น 2.2 ความหมายและกระบวนการงานวิจัยท้องถิ่น 2.3 ความคาดหวังของงานวิจัยท้องถิ่น 2.4 กรอบการสนับสนุนงานวิจัยท้องถิ่น 2.5 ระบบสนับสนุน	1. เพื่อให้ผู้รับการอบรมมีความรู้ ความเข้าใจงานวิจัยท้องถิ่น	2	1. บรรยาย 2. จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 3. สรุป	1. โปรเจ็คเตอร์ 2. ปากกาเคมี 3. กระดาษชาร์ต 4. กระดาษกาว่น	1.แบบสอบถาม วัดความเข้าใจ 2. สังเกต

เนื้อหาสาระการเรียนรู้	จุดประสงค์การเรียนรู้	จำนวนชั่วโมง	ขั้นตอน/ วิธีการ	วัสดุอุปกรณ์	การประเมินผล
3. หลักการมีส่วนร่วม 3.1 ความหมาย 3.2 ความสำคัญ 3.3 เทคนิคสร้างการมีส่วนร่วม 3.4 การศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วม	1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการอบรมมีความรู้ความเข้าใจหลักการมีส่วนร่วม	1	1. บรรยาย 2. จัดเวที แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น 3. สรุป	1. โปรเจ็คเตอร์ 2. ปากกาเคมี 3. กระดาษ ชาร์ต 4. กระดาษกาว	1.แบบสอบถาม วัดความเข้าใจ 2. สังเกต
4. วิธีการและเครื่องมือในการเสริม ประสิทธิภาพการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 4.1 วิธีการกระบวนการ 1) ความหมาย 2) ความสำคัญ 3) บทบาทหน้าที่ 4) เทคนิคการเริ่มวิทยากร กระบวนการ 4.2 เครื่องมือและวิธีการ 1) การสนทนากลุ่ม 2) แผนที่ความคิด 3) เทคนิคบัตรคำ	1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการอบรมมีความรู้ความเข้าใจวิธีการและเครื่องมือในการเสริมประสิทธิภาพการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	6	1. บรรยาย 2. จัดเวที แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น 3. สรุป	1. โปรเจ็คเตอร์ 2. ปากกาเคมี 3. กระดาษ ชาร์ต 4. กระดาษกาว	1.แบบสอบถาม วัดความเข้าใจ 2. สังเกต

เนื้อหาสาระการเรียนรู้	จุดประสงค์การเรียนรู้	จำนวนชั่วโมง	ขั้นตอน/วิธีการ	วัสดุ-อุปกรณ์	การประเมินผล
4) เทคนิค A.I.C 5) เทคนิค Swot					
5. งาน กศน. โดยกระบวนการวิจัยท้องถิ่น 5.1 กระบวนการจัดการศึกษาอาชีพ 5.2 กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 5.3 การบูรณาการงานศึกษาอาชีพกับงานวิจัยท้องถิ่น	1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจภารกิจของตนเอง 2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถบูรณาการงานศึกษาอาชีพกับงานวิจัยท้องถิ่น	1	1. บรรยาย 2. จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 3. สรุป	1. โปรเจ็คเตอร์ 2. ปากกาเคมี 3. กระดาษชาร์ต 4. กระดาษกาว	1.แบบสอบถาม วัดความเข้าใจ 2. สังเกต
6. การดำเนินงานวิจัยท้องถิ่น 6.1 การเตรียมพัฒนาโครงการวิจัย 1) ความสำคัญและหลักการพัฒนาโครงการวิจัย 2) การเตรียมความพร้อมก่อนการพัฒนาโครงการวิจัย 3) การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย	1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจการดำเนินงานวิจัยท้องถิ่น	12	1. บรรยาย 2. จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 3. สรุป	1. โปรเจ็คเตอร์ 2. ปากกาเคมี 3. กระดาษชาร์ต 4. กระดาษกาว	1.แบบสอบถาม วัดความเข้าใจ 2. สังเกต

เนื้อหาสาระการเรียนรู้	จุดประสงค์การเรียนรู้	จำนวนชั่วโมง	ขั้นตอน/ วิธีการ	วัสดุ-อุปกรณ์	การประเมินผล
6.2 ขั้นตอนการพัฒนาโครงการ วิจัย 1) การค้นหา วิเคราะห์ปัญหา และการพัฒนาโจทย์วิจัย 2) การพัฒนาโจทย์วิจัยให้เป็นข้อเสนอโครงการ 3) การพิจารณา/กลั่นกรองโครงการ 6.3 การดำเนินงานตามโครงการ/ติดตามสนับสนุน 1) เป้าหมาย หลักการสำคัญในการติดตามสนับสนุน 2) วิธีการติดตาม 3) บทบาทการติดตามและสนับสนุน 6.4 การสรุปและรายงานผล 1) การวิเคราะห์ 2) ตั้งเคราะห์เพื่อตอบโจทย์วิจัย 3) การเรียบเรียงรายงานวิจัย					

เนื้อหาและกิจกรรมประกอบการอบรมในแต่ละเดือน

เนื้อหา	จัดกิจกรรม
1. การพัฒนาเพื่อให้เกิด โครงการวิจัย 1.1 เทคนิคการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย 1.2 การศึกษาสภาพกลุ่มเป้าหมาย 1.3 วิเคราะห์และเลือกกลุ่มเป้าหมาย 1.4 สรุปและการเขียนรายงานผลการศึกษาสภาพกลุ่มเป้าหมาย	1. ให้ความรู้เชิงปฏิบัติการ 2. ฝึกปฏิบัติในพื้นที่
2. การศึกษาสภาพปัญหาและสาเหตุของกลุ่มเป้าหมาย 2.1 ความเป็นของกลุ่ม วัตถุประสงค์ 2.2 ลักษณะการดำเนินงาน 2.3 ผลการดำเนินงาน 2.4 ปัญหาอุปสรรคและสาเหตุ	1. ให้ความรู้เชิงปฏิบัติการ 2. ฝึกปฏิบัติในพื้นที่
3. ศึกษาต้นทุนเดิม ภูมิปัญญาในท้องถิ่น และข้อมูล องค์กรที่เกี่ยวข้อง 3.1 ต้นทุนเดิมของกลุ่ม 3.2 ภูมิปัญญาเดิมในท้องถิ่น 3.3 สภาพชุมชน 3.3 องค์กรที่เกี่ยวข้อง	1. ให้ความรู้เชิงปฏิบัติการ 2. ฝึกปฏิบัติในพื้นที่
4. การวิเคราะห์และตั้งโจทย์วิจัย 4.1 เทคนิคการวิเคราะห์และตั้งโจทย์วิจัย 4.2 การออกแบบกิจกรรม วัตถุประสงค์ 4.3 การออกแบบแผนการจัดกิจกรรม	1. ให้ความรู้เชิงปฏิบัติการ 2. ฝึกปฏิบัติในพื้นที่
5. การยกร่างโครงการวิจัย -องค์ประกอบของโครงการวิจัย	1. ให้ความรู้เชิงปฏิบัติการ 2. ฝึกปฏิบัติในพื้นที่
6. การดำเนินงานวิจัย/การติดตามสนับสนุน -เทคนิคการติดตามสนับสนุน	1. ให้ความรู้เชิงปฏิบัติการ 2. ฝึกปฏิบัติในพื้นที่
7. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ผลการดำเนินงานโครงการวิจัยวิจัย 7.1 ความหมายของการวิเคราะห์ 7.2 สังเคราะห์ งานวิจัย 7.3 เทคนิคการวิเคราะห์ สังเคราะห์งานวิจัย	1. ให้ความรู้เชิงปฏิบัติการ 2. ฝึกปฏิบัติในพื้นที่

3. อบรมครู กศน. เป็นนักวิจัยท้องถิ่น

เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยท้องถิ่นแก่บุคลากร กศน.จังหวัดปัตตานี ใช้ เป็นเครื่องมือสำหรับปฏิบัติงานในพื้นที่ ดำเนินการระหว่างวันที่ 20-22 มกราคม 2550 ณ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคใต้ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นตอนเตรียมการ

- 1.1 ผู้เข้ารับการอบรม
- 1.2 เอกสาร วัสดุอุปกรณ์ประกอบการอบรม
- 1.3 สถานที่ฝึกอบรม
- 1.4 อาหาร-เครื่องดื่ม
- 1.5 วิทยากร

2. ดำเนินการอบรม เนื้อหาประกอบด้วย

- 2.1 ประเมินก่อนการอบรม
- 2.2 พิธีเปิดการอบรม/บรรยายพิเศษ “ กระบวนการพัฒนากศน.ปี 50 กับงานวิจัยท้องถิ่น”
- 2.3 เรียนรู้เรื่องงานวิจัย
- 2.4 งานวิจัยท้องถิ่น
- 2.5 ประสพการณ์งานวิจัยท้องถิ่น
- 2.6 หลักการทำงานแบบมีส่วนร่วม
- 2.7 เครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- 2.8 เทคนิคการเป็นวิทยากรกระบวนการ
- 2.9 แลกเปลี่ยนประสพการณ์งานวิจัยท้องถิ่น
- 2.10 กระบวนการงานวิจัยท้องถิ่น
- 2.11 งานวิจัยท้องถิ่นกับงาน กศน.
- 2.12 ประเมินหลังการอบรม
- 2.13 มอบหมายภารกิจ/พิธีปิดการอบรม

ผู้เข้าร่วมอบรม จำนวน 37 คน (ทีมวิจัย วิทยากร ที่ปรึกษาและผู้สังเกตการณ์ 20 คน

1. บุคลากร กศน.ปัตตานี	จำนวน	23	คน
2. บุคลากร กศน.ยะลา	จำนวน	3	คน
3. บุคลากร กศน.นราธิวาส	จำนวน	3	คน
4. บุคลากร กศน.สงขลา	จำนวน	3	คน

5. บุคลากร กศน.สตูล	จำนวน	3	คน
6. บุคลากร กศน.ชายแดนฯปัตตานี	จำนวน	2	คน
7. บุคลากร กศน.ที่ผ่านการอบรมปี 49	จำนวน	8	คน
8. ทีมวิจัย	จำนวน	4	คน
9. วิทยากร	จำนวน	4	คน
10. ที่ปรึกษา, ผู้สังเกตการ	จำนวน	4	คน

ผลที่ได้รับจากการทำกิจกรรม มี 12 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ประเมินก่อนการอบรม โดยนางกรวิภา ขวัญเพชร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เข้ารับการอบรม ด้านการฟัง การคิด และการเขียน
2. เพื่อทราบเป้าหมายของผู้เข้ารับการอบรม

รูปแบบกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้ารับการอบรมพับกระดาษ A 4 แบ่งออกเป็น 4 ส่วน
2. เขียนคำตอบลงในกระดาษส่วนที่ 1 – 4 จากคำถามดังต่อไปนี้
 - 2.1 ทำไมจึงสมัครเข้ารับการอบรมครู กศน.เป็นนักวิจัยท้องถิ่น
 - 2.2 ความคาดหวังที่จะได้จากการอบรม
 - 2.3 มีแนวทางในการนำความรู้ไปใช้อย่างไร
 - 2.4 ปัญหา ประเด็น หรือหัวข้อวิจัย ที่สนใจ
3. เก็บกระดาษที่เขียนคำตอบของตัวเองไว้แล้วนำไปหาคำตอบจากเพื่อนจากคำถามข้อ

2.1 – 2.4

ผลการปฏิบัติกิจกรรม

1. ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่จะพับกระดาษด้านยาวแบ่งออกเป็น 4 ส่วน มีเพียงบางท่านที่พับกระดาษทั้งด้านยาวและด้านกว้างเนื่องจากไม่ได้กำหนดกติกาการพับกระดาษ
2. ผู้เข้ารับการอบรมได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ
3. รวบรวมข้อคิดเห็นได้ดังนี้

เหตุที่สมัครเข้ารับการอบรมครั้งนี้

1. เกิดความสนใจในการพัฒนาตนเอง
2. ให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง
3. อยากหาคำตอบของปัญหา

4. ต้องการเป็นนักวิจัยที่เก่งและมีคุณภาพ
5. อยากได้ความรู้การทำงานวิจัย
6. เพื่อเป็นแนวทางการทำงานของตนเอง
7. รู้หลักการหาข้อมูล
8. โดนบังคับให้มาอบรม
9. หาประสบการณ์ใหม่ ๆ
10. หาเพื่อนใหม่
11. ได้รับการแนะนำจากรุ่นพี่
12. ต้องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
13. ไม่ได้สมัครใจแต่เจ้านายเลือกให้มา
14. สนจ. ส่งให้มาเพราะหาคนอื่นไม่ได้
15. สมัครใจทำงานวิจัย
16. นำความรู้ไปใช้พัฒนาตนเอง
17. อยากมีส่วนร่วมและอยากได้ความรู้นำไปใช้ศึกษาต่อ
18. ถูกคัดเลือกจากครูอาสา

ความคาดหวังในการอบรม

1. ได้ความรู้และนำไปใช้ประโยชน์
2. ได้แนวทางการทำงานกับชุมชน
3. นำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปแลกเปลี่ยนกับเพื่อน ๆ
4. อยากรู้วิธีการวิจัยเบื้องต้น
5. ปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นในสิ่งที่บกพร่องอยู่
6. ต้องการนำเทคนิคเพื่อการพัฒนา
7. นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนา
8. ฝึกและพัฒนาองค์ความรู้แก่ตนเอง
9. เพื่อเรียนรู้และเก็บไปใช้ในการทำงานและชีวิตประจำวัน

แนวทางการนำความรู้จากการอบรมไปใช้ประโยชน์

1. ปรับปรุงภารกิจการทำงาน
2. นำความรู้ไปพัฒนาองค์กร
3. นำความรู้ไปใช้ในงาน กศน.
4. การจัดการเรียนการสอน
5. การปฏิบัติงานในสำนักงาน

6. พัฒนาปอเนาะ
7. แนะนำและขยายผลให้กับเพื่อนร่วมงาน
8. เอาความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานในท้องถิ่น

ปัญหา /ประเด็น /หัวข้อที่จะน่าสนใจ จะทำงานวิจัย

1. ปัญหาเกี่ยวกับเกษตรแบบผสมผสาน
2. กลุ่มประดิษฐ์
3. ชมรมรักการอ่าน /อาชีพในปอเนาะ
4. การพัฒนาอาชีพ
5. สภาพปัญหาของผู้บริหารและบุคลากร กศน.
6. การทำเรือกอลและ
7. ทำไมความรุนแรงในภาคใต้จึงไม่จบสักที
8. ภาษากับการสมานฉันท์
9. ทศนคติกับการพัฒนาท้องถิ่นของ โต๊ะครู
10. การจัดการเรียนรู้ใน สรช.
11. ห้องสมุดไม่มีใครไปใช้บริการ
12. กลุ่มสตรี
13. ต้องเน้นสิ่งที่จำเป็น และความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
14. ความพึงพอใจในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรบูรณาการ
15. อาชีพในชุมชน ทำไม ประชาชนประกอบอาชีพในต่างประเทศ
16. ทำไมพี่น้องใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงมีความรู้ต่ำกว่าจังหวัดอื่น ๆ

ข้อตกลงระหว่างการอบรม

1. การตรงต่อเวลา
2. โทรศัพท์เปิดระบบสั่น
3. ให้ดำเนินการตามตารางอบรม
4. กิจกรรมกลุ่มให้ทุกคนมีส่วนร่วม
5. ส่งสมุดบันทึกสรุปการเรียนรู้หลังเลิกกิจกรรมทุกวัน

2. กระบวนการพัฒนา กศน.ปี 50 กับงานวิจัยท้องถิ่น โดยนายอารีเฟน อับดุลกาเดร์
ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้ จังหวัดสงขลา

สาระการเรียนรู้

1. วัตถุประสงค์ของการอบรม

2. การรายงานวิจัย
3. ปัญหาในการเก็บข้อมูล
4. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

-

ผลการเรียนรู้จากการอบรม

วัตถุประสงค์ของการอบรม ครู กศน.เป็นนักวิจัยท้องถิ่น เพื่อพัฒนางาน กศน. ให้รู้จักหลักการวิจัยมาพัฒนางาน กศน. และสามารถนำไปวิจัยท้องถิ่น พัฒนาท้องถิ่นให้ท้องถิ่นพัฒนางานในท้องถิ่นได้สำเร็จ

องค์ประกอบสำคัญในการทำงานวิจัย

1. ความตั้งใจ
2. งบประมาณ
3. กลุ่มเป้าหมายท้องถิ่นมีส่วนร่วม
4. มีเครื่องมือสนับสนุน

ปัญหาการเก็บข้อมูล

1. ไม่ได้ข้อมูลจริง และไม่ตรงกับความต้องการ
2. ชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล
3. ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลไม่เหมาะสม
4. ในการเก็บข้อมูลต้องไว้ใจระหว่างผู้เก็บ กับผู้ข้อมูล

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. งานวิจัยต้องเป็นสิ่งที่เป็นไปได้
2. การเป็นนักวิจัยที่ดีต้องมีการแสดงความรู้ตลอดเวลา หลากหลาย และต่อเนื่อง
3. ต้องหาวิธีการ และวิธีทำที่ไม่พึ่งงบประมาณ / บุคลากร

3. เรียนรู้เรื่องวิจัย โดย ผศ.ปิยะ กิจถาวร คณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ได้ให้ความรู้เรื่องงานวิจัย เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีความมั่นใจเกี่ยวกับการวิจัยว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่ทำกันอยู่ในชีวิตประจำวัน แต่เราไม่ได้เรียกว่าวิจัยเท่านั้นเอง ดังนั้นจึงร่วมกันทบทวนเรื่องราวของงานวิจัยให้คณะผู้เข้ารับการอบรมได้รับรู้ เรียนรู้อีกครั้งดังนี้

ความหมายของคำว่าวิจัยแปลว่า “เพิน” คือการค้นหา สืบค้น ตรวจสอบ พิสูจน์ ซึ่งมี 4 ระดับ คือ

1. ค้นหาความจริง

2. ค้นหาสิ่งที่ดี สิ่งที่ต้องการ สิ่งที่เป็นประโยชน์
3. ค้นหาทางที่จะทำให้ดี
4. ค้นหาวิธีที่จะทำให้สำเร็จ

ปัจจัยเกื้อหนุนการวิจัย

1. ความเชื่อ ในหลักการแห่งความเป็นเหตุ เป็นผล
2. วิธีการในการวิจัย ต้องแยกคาย (โยนิโส) ไม่ใช่เพียงเฉพาะระเบียบวิธี ที่เป็นรูปธรรมภายนอกเท่านั้น แต่เริ่มตั้งแต่วิจิต ถ้าไม่มีวิจิตที่ถูกต้องเป็นฐาน วิธีการภายนอกก็เป็นเพียงส่วนประกอบที่อาจไม่ได้ผลดีมากนัก
3. การอยากรู้ความจริงและอยากทำให้มันดี

ประเภทของงานวิจัย (เทียบฉาย กิระนันท์ “สังคมศาสตร์วิจัย” 2541) แบ่งออกได้หลายประเภท ที่อาจารย์ได้นำมาเสนอได้แบ่งงานวิจัยออกตามประเภทดังนี้

1. งานวิจัยตามวิธีวิจัย ประกอบด้วยการวิจัยเชิงทฤษฎี วิจัยตามกรอบทฤษฎีในศาสตร์แต่ละสาขา เพื่อหาคำตอบในสิ่งที่ยังไม่ชัดเจน

1.1 การวิจัยเชิงประจักษ์วิจัยที่ประยุกต์ใช้ทฤษฎีมาอธิบายพฤติกรรมที่เป็นไปหรือเกิดขึ้นจริง

1.2 การวิจัยเชิงปฏิบัติ เป็นการลงมือทำจริง คล้ายกับการทดลอง แต่ทำในขอบเขตที่กว้างใหญ่กว่า

2. งานวิจัยตามวัตถุประสงค์ แบ่งออกเป็น

2.1 การวิจัยแบบพื้นฐาน (Pure Research) มุ่งวิจัยเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในศาสตร์สาขาใด สาขาหนึ่งโดยเฉพาะ

2.2 การวิจัยแบบประยุกต์ (Applied Research) วิจัยเพื่อนำผลการวิจัยใช้ประโยชน์ในกรณีใด กรณีหนึ่งโดยเฉพาะ

3. งานวิจัยตามความมุ่งหมายในการทำวิจัย

3.1 การวิจัยเพื่อค้นหา หรือบุกเบิก เป็นการวิจัยขั้นต้น เพื่อหาข้อเท็จจริง ข้อมูลรายละเอียดของเหตุการณ์บางอย่าง

3.2 การวิจัยเพื่อคาดการณ์ เป็นการวิจัยที่จะทำนาย คาดการณ์ พยากรณ์เหตุการณ์

3.3 การวิจัยเชิงพรรณนา เป็นกาวิจัยที่มุ่งตอบคำถามว่า “อย่างไร” โดยยกทฤษฎีแนวคิดเหตุผลทางวิชาการมาพรรณนาถึงเหตุการณ์อย่างหนึ่งเป็นอย่างใด

3.4 การวิจัยเชิงวิเคราะห์ เป็นการวิจัยที่มุ่งหมายจะวิเคราะห์เชิงเหตุ เชิงผลของเหตุการณ์หนึ่งๆ

4. งานวิจัยตามวิธีการเก็บข้อมูล

4.1 การวิจัยเอกสาร ใช้ข้อมูลจากเอกสาร หรือห้องสมุด ใช้ความละเอียดรอบคอบ การตีกรอบข้อมูลให้ตรงประเด็นกับเป้าหมายการวิจัย

4.2 การวิจัยโดยการสังเกต ได้ข้อมูลจากการสังเกตของนักวิจัย นิยมในสาขามานุษยวิทยา

4.3 การวิจัยโดยการทดลอง อาศัยข้อมูลที่ได้จากการทดลอง

4.4 การวิจัยโดยการทำสำมะโน เป็นการแจงนับประชากรทั้งหมดที่ต้องการศึกษา

4.5 การวิจัย โดยการศึกษาต่อเนื่องระยะยาว อาศัยการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องเป็นระยะยาว

5. การวิจัยเชิงสำรวจ นิยมกันมาทางสังคมศาสตร์ เป็นการเก็บข้อมูลโดยการเลือกตัวอย่าง โดยใช้วิธีการทางสถิติในการเลือกตัวอย่าง

หลังจากท่านได้นำเสนอ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับงานวิจัยทั่วไปแล้ว จึงนำเข้าสู่ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งท่านได้หยิบยกฐานคิดงานวิจัย โดย ดร.ปิยะวัติ บุญ-หลง ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มาให้ความรู้กับคณะผู้รับการอบรม ตั้งแต่ความหมายของงานวิจัย จุดมุ่งหมาย ผลสืบเนื่อง รวมไปถึงลักษณะของโครงการวิจัย ดังนี้

การวิจัย คือการสร้าง “ความรู้ใหม่” เพื่อตอบ “คำถาม”

คำถามของใคร คือเป็นคำถามของ นักวิชาการ, ผู้ประกอบการ, บริหารนโยบาย, ชาวบ้าน ฯ ทุกคนที่มีข้อสงสัย

คำถามจากไหน คำถามจะมาจากสิ่ง ที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ที่ยังไม่เห็นซึ่งคำถามวิจัย ที่สามารถนำไปสู่คำตอบ ส่วนหนึ่งที่จะเกิดขึ้นคือความรู้

“ความรู้” คืออะไร? ความรู้คือข้อมูล : บันทึกของสิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่เป็นอยู่ ความรู้ : ผลรวมของข้อมูล ความรู้เดิม ประสบการณ์ บริบท ค่านิยม คุณลักษณะ ฯลฯ เพื่อตอบคำถามบางอย่างและหรือนำไปสู่การตัดสินใจบางอย่าง

จุดมุ่งหมายของงานวิจัยเป็นอย่างไร ? เป็นเครื่องมือสร้าง “ความรู้ใหม่ (Generation of knowledge)” เป็นเครื่องมือสร้าง “พลัง (Empowerment)” เป็นเครื่องมือสร้าง “การเรียนรู้ (Educational tool)”

ผลสืบเนื่อง(outcomes)จากงานวิจัย นำไปสู่การตัดสินใจปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหาได้ ผู้ทำวิจัยมีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น มีเหตุผลกว้างขึ้น รู้ทันการเปลี่ยนแปลง ตัดสินใจได้บนฐานของข้อมูลความรู้ เกิด “สังกะ” หรือ “สถาบัน (institution)” ที่จะติดตาม เฝ้าระวัง เตือนภัย และจัดการกับสถานการณ์ในอนาคตต่อไป

สำหรับลักษณะของโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ท่านยังได้ให้ความรู้ที่ชัดเจน ถึงเรื่อง

ของโครงการวิจัย ลักษณะคำถามวิจัย ที่มาของคำถามวิจัย และยกตัวอย่างระเบียบวิธีวิจัย ดังต่อไปนี้

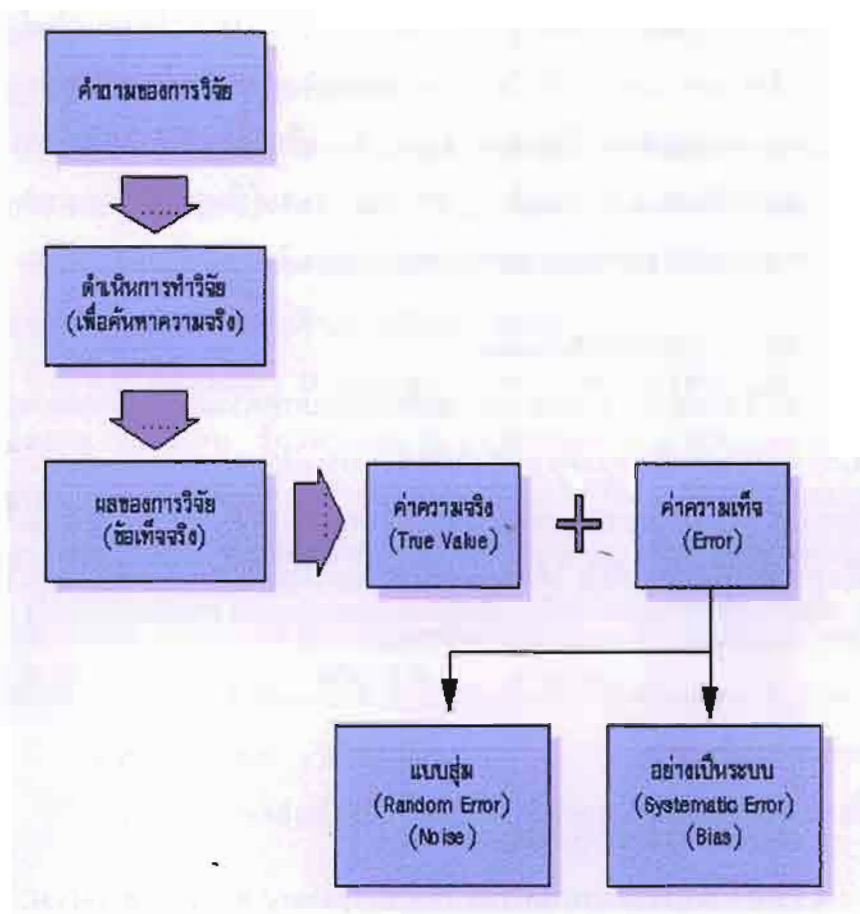
โครงการวิจัย เป็นอย่างไร? ภายใต้ “บทบาท” ที่เลือกโครงการวิจัยที่ดีควรระบุว่า จะตอบคำถามอะไร? ความรู้เดิม, เครือข่ายเดิม เป็นอย่างไร (Review) จะหาคำตอบอย่างไร? (Research “methodology”) จะใช้ทรัพยากรอะไรบ้าง? (คน, งบประมาณ, เวลา)

“คำถามวิจัย” เป็นข้อสงสัย เกี่ยวกับ “ปรากฏการณ์” ซึ่งปรากฏการณ์ เกิดขึ้นจากปัจจัยเงื่อนไขอะไร? จะเปลี่ยนแปลงปรากฏการณ์ได้อย่างไร?

คำถามวิจัยที่ดี ควรเป็นคำถามของ User ผู้ใช้ประโยชน์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้เสีย (Stakeholder) ชาวบ้าน ข้าราชการ นักวิชาการ เอกชน ที่เรียกว่า 4 ประสาน

ส่วนความรู้เดิม ที่นำมาประกอบการตัดสินใจในการหาคำตอบ อยู่ที่ไหน?

ความรู้เดิมจะอยู่ในเอกสาร อยู่ในตัวคน อยู่ในชุมชน อยู่ในผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้เสีย และจะเอามาใช้ได้โดยการทำงานเป็นขั้น เป็นตอน โดยการมีส่วนร่วมและโดยมีเครื่องมือ มีวิธีการที่เหมาะสม และท่านยังยกตัวอย่าง รูปแบบการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ที่มีลักษณะภาพรวมของการวิจัย ทำให้มองเห็นภาพของการวิจัย และระเบียบวิธีของงานวิจัยง่ายขึ้นดังนี้

หลังจากท่านได้ให้ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยทั่วไป และฐานคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแล้ว ท่านยังแนะนำเครื่องมือในงานวิจัยที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำงานวิจัย และให้คำจำกัดความของคำว่าเครื่องมือคือ “วิธีการที่นำไปสู่การได้ข้อมูลอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ตอบคำถามได้อย่างเป็นระบบ พิสูจน์และตรวจสอบได้” ดังเครื่องมือเหล่านี้

1. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่ม หมายถึงการรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจง โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง โดยมีผู้เข้าร่วมสนทนาในแต่ละกลุ่มประมาณ 6-10 คน ซึ่งเลือกมาจากประชากรเป้าหมายที่กำหนดเอาไว้

2. METAPLAN

หลักการของ METAPLAN เป็นการประชุมระดมสมองจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) กับเรื่องนั้นๆ เพื่อได้ความคิดเห็น หรือสะท้อนภาพความเป็นจริงจากมุมมองที่แตกต่างหลากหลายของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นการประชุม ที่ให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงความคิดเห็นด้วยการเขียนแทนการพูดจะให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ลดความคิดที่ว่าความคิดของเราจะทำให้ผู้อื่นไม่พอใจ ไม่เห็นด้วย จึงเป็นการแก้ปัญหา การไม่กล้าแสดงความคิดเห็นผูกขาดการพูดของผู้เข้าร่วมประชุม เป็นวิธีการที่ทำให้เกิดการร่วมมือแบบประชาธิปไตย คือ ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น ผู้เข้าร่วมประชุมจะรู้สึกภูมิใจในคุณค่าของตัวเองว่ามีส่วนร่วมในข้อสรุปของการประชุมอันจะส่งผลถึงการนำไปปฏิบัติ การติดตามผลรวมกัน

3. MIND MAP (แผนที่ความคิด)

เป็นวิธีการช่วยบันทึกความคิดเพื่อให้เห็นภาพความคิดที่หลากหลายมุมมองที่กว้างและชัดเจนกว่าการบันทึกที่เรากันเคยโดยยังไม่จัดระบบระเบียบความคิดใดๆทั้งสิ้นเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับโครงสร้างการคิดของมนุษย์ที่บางช่วงสมองจะกระโดดออกนอกทางขณะที่กำลังคิดเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การทำให้สมองได้คิด ได้ทำงานตามธรรมชาติ นั้น มีลักษณะเหมือนต้นไม้ที่แตกกิ่งก้านออกไปเรื่อยๆ การทำแผนที่ความคิด เริ่มต้นด้วยการเขียนคำสั้นๆ ในประเด็นที่เราต้องการ (Key Words) ไว้กลางกระดาษแผ่นใหญ่ที่ไม่มีเส้นบรรทัดวางไว้ในแนวนอน ลากเส้นสิ่งที่สัมพันธ์กับประเด็นด้วยปากกาหลากสีออกไป

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

4.1 การร่วมประเมินสถานการณ์ (Participatory Rapid Appraisal, PRA)

ได้พัฒนามาจาก RRA (Rapid Rural Appraisal) โดย RRA เป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญหลายสาขา เข้ามาเก็บข้อมูลพร้อมกันในหมู่บ้านและนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนกันในตอนเย็นทุกวัน การเก็บข้อมูลแบบ RRA มีข้อดีคือ ใช้เวลาน้อย แต่มีข้อเสียคือ เป็นการเก็บข้อมูลโดยชาวบ้านไม่มีส่วนร่วม จึงได้พัฒนามาเป็น PRA โดยเปิดให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์/ประเมินสถานการณ์ แทนการให้ข้อมูลอย่างเดียว ในการวิจัยภาคสนาม PRA จึงเป็นงานชิ้นแรกที่ต้องทำ เพราะเหมาะสำหรับการศึกษาสภาพชุมชน โดยเฉพาะลักษณะทางกายภาพ หรือลักษณะทางสังคมและ เศรษฐกิจเช่น มีปัญหาอะไร มีการเชื่อมโยงกับเหตุปัจจัยอย่างไร ใครเป็น ผู้มีบทบาทในการแก้ปัญหาของชุมชน เป็นต้น

4.2 Participatory Mapping ทำโดยใช้วิธี Transects Walk นักวิจัยเดินเข้าไปในชุมชนพร้อมกับคนในชุมชนนั้นเห็นอะไรก็ตาม เหมือนกับการเอาหัวเข้าไปสาบชุมชน ดังนั้นจึงต้องอาศัยนักวิจัยหลายคนร่วมกันกับคนในพื้นที่ โดยมีจุดประสงค์เพื่อสำรวจทรัพยากรของชุมชนว่ามีอะไรอยู่บ้าง และอยู่ที่ไหน เช่น บ้าน ร้านค้า โรงเรียน วัด ฯลฯ แล้วทำ Participatory Mapping ลงสีเมจิระบนสถานที่ และทรัพยากรของชุมชนโดยให้ชาวบ้านเป็นผู้กำหนด ซึ่งวิธีนี้จะทำให้มองเห็นลักษณะทางกายภาพ จุดวิกฤติ เช่น บ้านที่มีคนป่วย ฯลฯ ทำให้เห็นภาพกลุ่มเป้าหมายที่จะทำงานในอนาคต, กลุ่มเป้าหมายของการพัฒนาของคนในชุมชนควรเป็นอย่างไร ควรตั้งใครมาเกี่ยวข้อง ฯลฯ ผลที่ได้จากการทำ Mapping มักจะปรากฏผลตามสิ่งที่ชาวบ้านในชุมชนเห็นว่าสำคัญสำหรับตน การทำ Mapping นี้จะทำได้ตั้งแต่ช่วงต้นของการทำงาน

4.3 Pie Diagrams การทำแผนภูมิเพื่อแยกแยะองค์ประกอบขององค์รวม ซึ่งให้เห็นสัดส่วนในเรื่องต่างๆ ที่ต้องการจะศึกษา เช่น รายได้จากแหล่งต่างๆ ค่าใช้จ่ายแยกต่างหมวด ลักษณะการใช้น้ำ หรือสัดส่วนประชากรวัยต่างๆจากประชากรทั้งหมด Pie Diagrams หรือเรียกอีกอย่างว่า Trend Line การทำเส้นแนวโน้มเพื่อศึกษาในเรื่องที่เราสนใจ

4.4 Seasonality Diagramming การทำแผนภูมิว่าด้วยฤดูกาล จุดมุ่งหมายเพื่อให้ชุมชนเข้าใจวงจรชีวิตของตน รู้ความเคลื่อนไหวในชุมชนของตน และในแต่ละช่วงเวลา ชุมชนต้องการอะไรเป็นพิเศษบ้าง ซึ่งเดือนที่สำคัญของชุมชนอาจไม่เริ่มด้วยเดือนมกราคมตามปฏิทิน แต่จะเริ่มตามเดือนที่ชุมชนคิดว่าสำคัญที่สุดสำหรับเขา ซึ่งส่วนใหญ่จะได้แก่ เดือนที่ฝนเริ่มตก แล้วไล่ไปจนครบ 12 เดือน Seasonality Diagramming จะใช้ได้ดีกับตัวชี้วัดด้านการทำมาหากิน (เศรษฐกิจ) และโรคภัยไข้เจ็บ (สุขภาพ อนามัยและสาธารณสุข)

5. เครื่องมือวิจัยงานวิจัยท้องถิ่น

เนื่องจากการวิจัยท้องถิ่น ไม่เน้นการวิจัยจากเอกสาร ไม่เน้นการเก็บข้อมูลด้วย

แบบสอบถาม หรือแม้แต่การบันทึกเทป การบันทึกข้อมูลด้วยการจดบันทึกจึงสำคัญที่สุด โดยหากเป็นการประชุมภายในทีมวิจัยจะต้องมีการบันทึกทุกความเห็น ต้องไม่ประชุมปากเปล่า สำหรับการเก็บข้อมูลจากบุคคลอื่น หากเป็นการพูดคุยโดยไม่บันทึกค่อหน้า เมื่อคุยเสร็จต้องรีบบันทึกทันที

ดังนั้น เครื่องมือของงานวิจัยท้องถิ่นจึงแบ่งเป็นเครื่องมือสำหรับการสร้างการมีส่วนร่วม และเครื่องมือของการเก็บข้อมูลกล่าวคือ

เครื่องมือการสร้างการมีส่วนร่วมได้แก่

1. เวทีพูดคุย
2. เวทีประชาคม
3. เวทีกลุ่มย่อย (Focus group)

เครื่องมือสำหรับการเก็บข้อมูล ได้แก่

1. แผนที่ความคิด (Mind Mapping)
2. แผนที่เดินดิน
3. ปฏิทินวัฒนธรรม
4. ปฏิทินฤดูกาล เทคนิค
5. การประเมินสถานการณ์ (PRA)
6. การถอดบทเรียนหลักการดำเนินกิจกรรม AAR
7. การสังเกต
8. การจัดบันทึก ฯลฯ

วิธีการบันทึกใช้หลักการ ใคร ทำอะไร ทำทำไม ทำที่ไหน ทำอย่างไร ผลเป็นอย่างไร

4. งานวิจัยท้องถิ่น โดยนายสมบูรณ์ อภัสสกิจ ผู้ประสานงานวิจัยท้องถิ่นภาคใต้ตอนล่าง

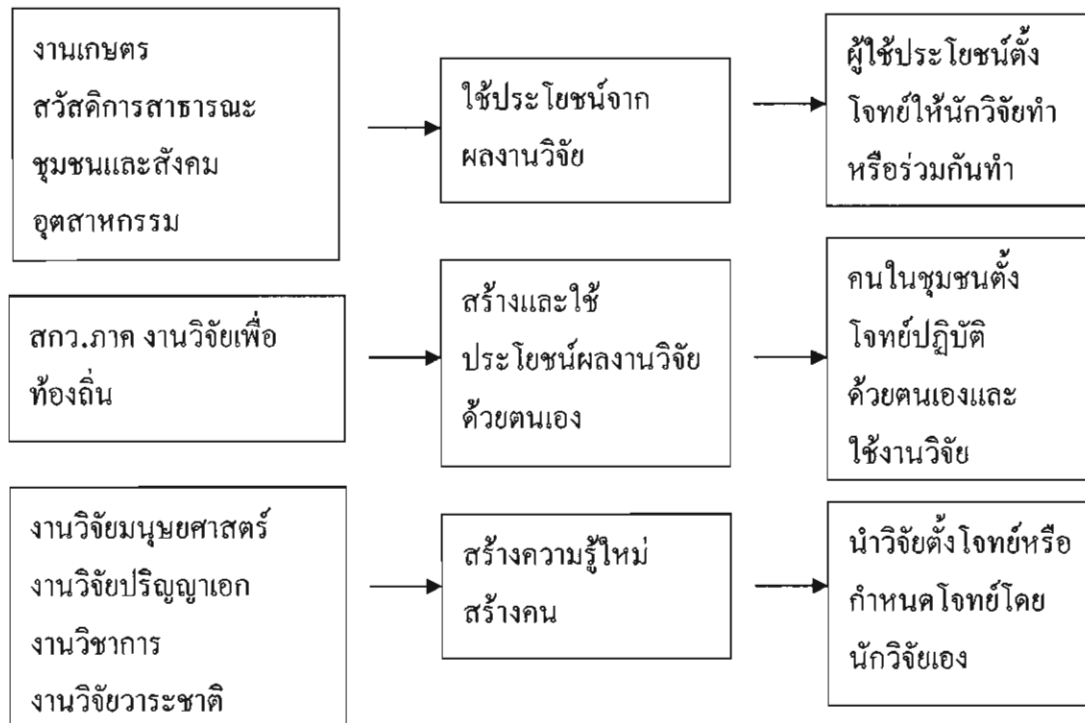
รู้จัก สกว. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยเรียกย่อว่า สกว. เป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติการขึ้นตรงกับสำนักนายกรัฐมนตรี

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ประกอบด้วย

กลุ่มวิจัยและพัฒนา	กลุ่มวิจัยพื้นฐาน
ฝ่าย 1 นโยบายชาติและความสัมพันธ์ข้ามชาติ	กลุ่มงานวิจัยวาระแห่งชาติ
ฝ่าย 2 เกษตร	กลุ่มงานวิจัยมนุษยศาสตร์
ฝ่าย 3 ศาสตร์ภาพสาธารณะ	โครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก
ฝ่าย 4 ชุมชนและสังคม	งานวิชาการ
ฝ่าย 5 อุตสาหกรรม	สำนักงานภาค งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

สำนักงานภาค (สกว.ภาค) ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานใหญ่อยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ มีหน่วยประสานงานทั้ง 4 ภาค

สำหรับหน่วยประสานงานวิจัยได้ต่างประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส การดำเนินงาน สกว.ในแต่ละฝ่ายหรือกลุ่มงาน/ผลประโยชน์/ผู้ใช้ประโยชน์

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 3 ส่วน คือ

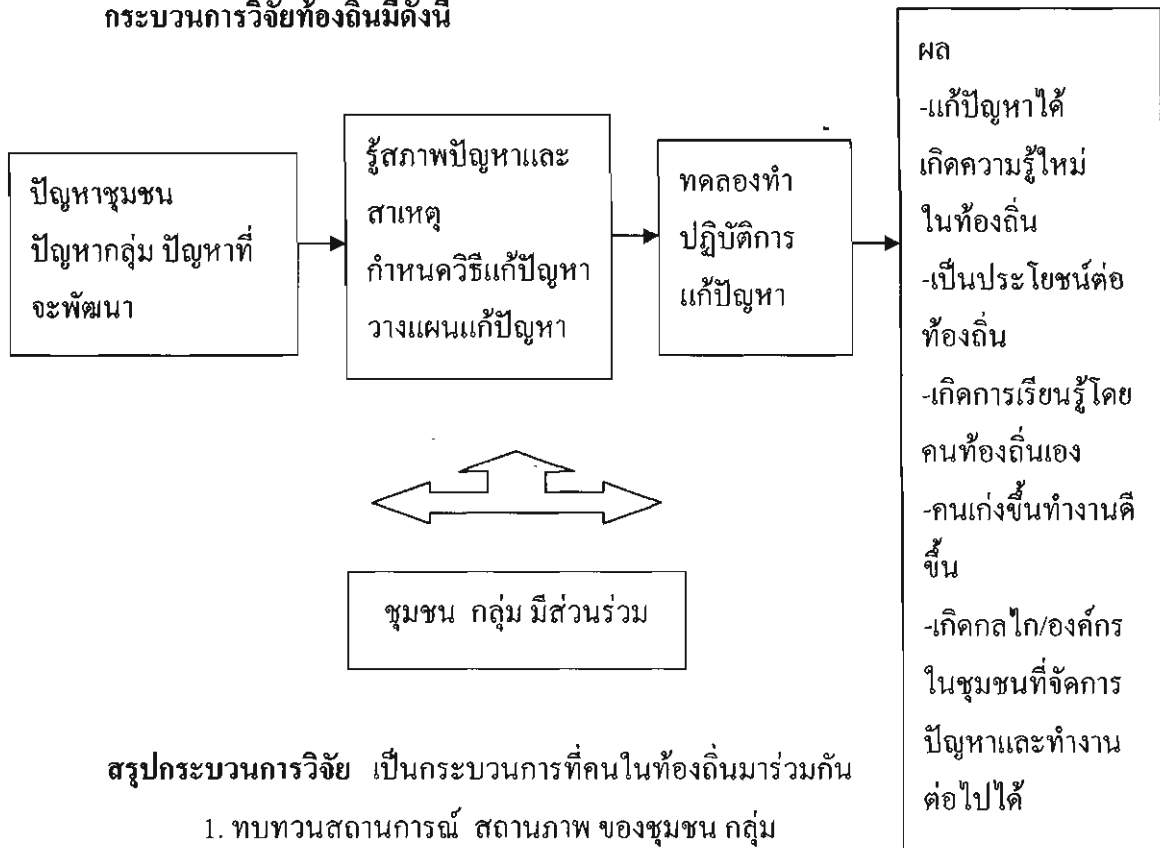
1. ปัญหาชุมชน
2. ชุมชนต้องมีส่วนร่วม
3. ปฏิบัติการโดยชุมชน

ปัญหาชุมชน ต้องเป็นปัญหาที่เกิดจากชุมชนที่แท้จริง และเป็นปัญหาที่ตรงกับความต้องการของชุมชน

ชุมชนมีส่วนร่วม คือการให้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่ การศึกษาประเมินปัญหา วางแผน ปฏิบัติการ สรุป และรับผลประโยชน์

ปฏิบัติในชุมชน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

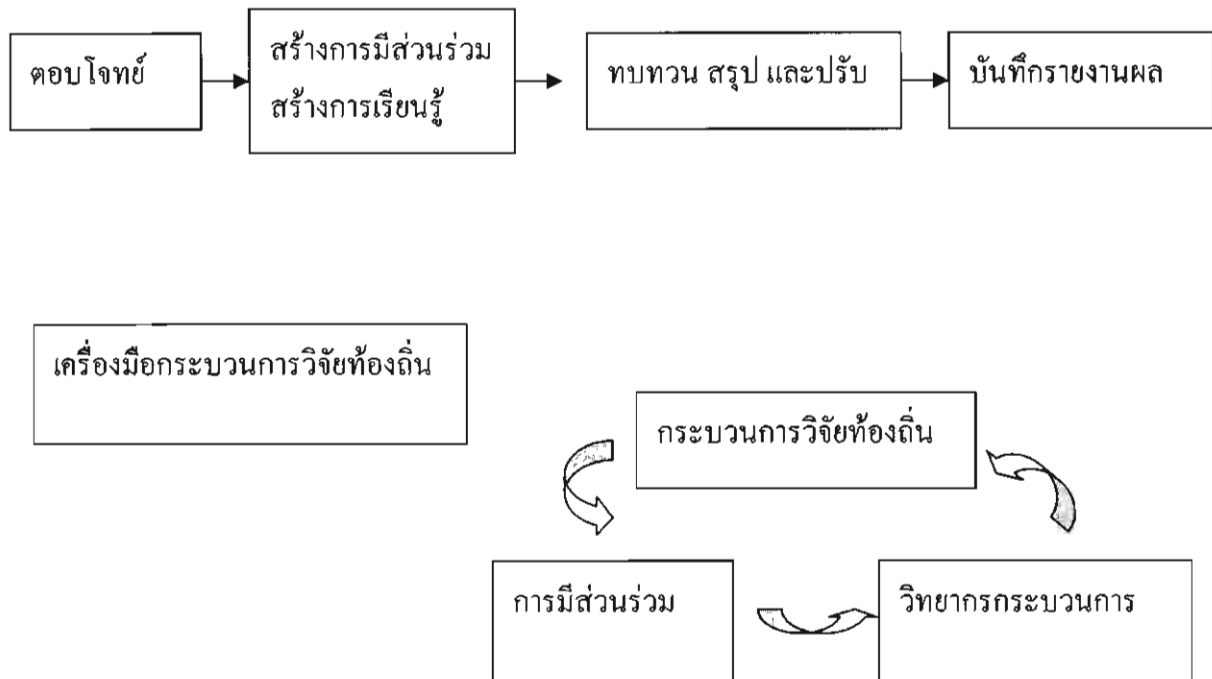
กระบวนการวิจัยท้องถิ่นมีดังนี้

สรุปกระบวนการวิจัย เป็นกระบวนการที่คนในท้องถิ่นมาร่วมกัน

1. ทบทวนสถานการณ์ สถานภาพ ของชุมชน กลุ่ม
2. ตั้งคำถาม ประเด็นปัญหาร่วมกันที่จะนำไปแก้ปัญหา
3. ร่วมกันวางแผน การปฏิบัติ
4. ร่วมกันค้นหาข้อมูล
5. ร่วมกันทดลองปฏิบัติการ
6. ร่วมกันสรุปและหาคำตอบ

กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

5. ประสพการณ์งานวิจัยท้องถิ่น โดยนางกรวิภา ขวัญเพชร นางทิพย์มณี ผาสุก และนาย นม คงแสน

การเรียนรู้กระบวนการวิจัยท้องถิ่นผ่านประสบการณ์โครงการวิจัยจากบ้านสามขาจังหวัดลำปาง เป็นโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินของชุมชน กระบวนการสร้างการเรียนรู้เรื่อง “กระบวนการ วิจัยเพื่อท้องถิ่น” ให้กับคณะผู้เข้ารับ การอบรม ในครั้งนี้ใช้วิธี ถ่ายทอดประสบการณ์จากนักวิจัย ผ่าน VCD เรื่อง “การแก้ไขปัญหาหนี้สินบ้าน สามขา จังหวัดลำปาง” โดยให้คณะผู้เข้าร่วมได้รับชมVCD หลังจากนั้น แบ่งกลุ่มเป็น 4 กลุ่ม วิเคราะห์กระบวนการวิจัยจากเรื่องที่ได้รับชม ในแต่ละหัวข้อได้แก่ “สถานการณ์ปัญหาของชุมชน กระบวนการแก้ไขปัญหา ผลที่เกิดขึ้น และปัญหาอุปสรรคของนักวิจัย” ซึ่งคำถามเหล่านี้ ทำให้ผู้เข้าร่วมได้มีการทบทวน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากมุมมองของสมาชิกภายในกลุ่ม นำเสนอข้อสรุปของกลุ่ม เป็นการสร้างการเรียนรู้ร่วมในเวทีใหญ่ ทำให้ทุกคนได้เห็นภาพรวมของกระบวนการแก้ไขปัญหาผ่านประสบการณ์วิจัยของหมู่บ้านสามขาล่าวคือ

สถานการณ์ของบ้านสามขา : เกิดภาวะหนี้สิน อันเนื่องมาจาก การบริโภคตามกระแสนิยม เกิดการกู้ยืม ขาดการวางแผน แข่งขันกันบริโภค ขาดการจัดการทรัพยากร เพื่อการพึ่งพาตนเอง

การคลี่คลายสถานการณ์ : เริ่มจากคุณนพพร (พี่เลี้ยงจากภายนอก) เข้าไปชวนคุย “ชวนค้นหา โจทย์” หลาย ๆ ครั้ง มีกิจกรรมกลุ่มแกนนำ หาข้อมูลหนี้สิน ครั้งแรกไม่พบข้อเท็จจริงเนื่องจากชาวบ้านยังไม่เปิดใจ จึงหาวิธีการใหม่พบว่ามีหนี้สิน 18 ล้าน แนวทางการแก้ไขโดยกา สร้างการ

เรียนรู้ผ่านข้อมูล (ป้ายแสดงจำนวนตัวเลขหนี้สิน บนกระดานหน้าวัด) สร้างการมีส่วนร่วมในการพึ่งตนเองเพื่อลดหนี้สิน

ผลของการทำงาน ก่อให้เกิดผู้นำ การทำงานเป็นกลุ่ม มีการประชุมระดมความคิดเห็นหลาย ๆ ครั้ง เกิดกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน 39 กลุ่ม ทดลองใช้แนวทาง เกิดการเรียนรู้ซ้ำ จากความล้มเหลวของกลุ่มผลิต เกิดกลุ่มกองทุนหมุนเวียน ปลดหนี้ในระบบ ทำบัญชีครัวเรือน หาแนวทางลดรายจ่าย (ของใช้ฟุ่มเฟือย) เกิดกลุ่มเยาวชน “ธนาคารสมอง” ติดตามการทำอาชีพของชุมชน “กินทุกอย่างที่ปลูก”

อุปสรรคในการทำงานของทีมวิจัย ความเชื่อถือต่อพี่เลี้ยงซึ่งเป็นคนนอก ซึ่งวิธีการคลี่คลายปัญหา คือ การทำงานลงชุมชนพูดคุยอย่างต่อเนื่อง ความเข้าใจงานวิจัยของชาวบ้าน ขาดเวลาในการเรียนรู้ร่วมกัน ขาดความวางใจว่าจะให้ข้อมูล ทีมวิจัยขาดประสบการณ์การเก็บข้อมูล เครื่องมือการเก็บข้อมูลไม่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

จากการสรุปในภาพรวมจะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้ กระบวนการวิจัยที่เป็นเรื่องของการพยายามค้นหาสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของชุมชน และสร้างการเรียนรู้ให้ชุมชนได้ตระหนักต่อปัญหาของตัวเอง และร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาด้วยตัวชุมชน และที่สำคัญบทบาทพี่เลี้ยงต้องเป็นผู้ที่ทำงานต่อเนื่อง เป็นเพื่อนร่วมทางไปกับชุมชน และเตรียมใจว่า ในการทำงานร่วมกับชาวบ้าน ปัญหาอุปสรรคต้องเกิดขึ้นระหว่างทาง และจะเกิดการเรียนรู้ในการแก้ไขระหว่างทางด้วยเช่นเดียวกัน ดังนั้นความไม่สำเร็จในกิจกรรมไม่ใช่ความล้มเหลวของงานวิจัยแต่เป็นความรู้และเป็นบทเรียนสำหรับการแก้ไขปัญหาดต่อไป

6. หลักการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยนายจันทน์ บัวเนียว นักวิชาการอิสระ

เป้าหมายเพื่อ ทำความเข้าใจกับ 3 เรื่อง ดังนี้

1. หลักการทำงานแบบมีส่วนร่วม
2. เครื่องมืองานวิจัยท้องถิ่น
3. เทคนิคการเป็นวิทยากรกระบวนการ

งาน กศน. คืองานพัฒนาอย่างหนึ่ง งานวิจัยท้องถิ่น คืองานพัฒนาอย่างหนึ่ง งานพัฒนาทั้งหลาย มีเป้าหมายเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง เมื่อ “เรา” เป็นคนทำงานพัฒนา ภารกิจของเราคือ การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเมื่อยุคนี้เป็นยุค การพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม เราจึงต้องเป็น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างมีส่วนร่วม มี 2 ประเด็นสำคัญที่ต้องเข้าใจเป็นพื้นฐาน

1. ที่มาของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม
2. ความหมายของการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

การพัฒนายุคแรก ไม่เน้นการมีส่วนร่วม (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่

1. จะไม่ยอมรับการมีส่วนร่วม
2. เน้นการสั่งการและควบคุม จากบนลงล่าง (top-down flow)
3. มีการส่งนักพัฒนา ในรูปแบบต่างๆ ไปสั่งการในระดับชุมชน
4. ประชาชนต้องเชื่อฟังรัฐทุกประการ
5. ประชาชนที่เรียกร้องการมีส่วนร่วมอาจถือเป็นความผิดตามกฎหมาย

ต่อมาพบว่าการพัฒนาแบบนี้ แม้จะมีผลดีในการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ แต่ได้ส่งผลเสีย ที่ทำลายสังคม วัฒนธรรม ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นลงอย่างมหาศาล ยิ่งพัฒนาคนยิ่งพึ่งตัวเองไม่ได้ ครอบครัแตกแยก ชุมชนล่มสลาย ทำให้ต้องมองหาแนวทางการพัฒนาแบบใหม่

การพัฒนายุคปัจจุบัน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา)

1. ยอมรับและเน้นการมีส่วนร่วม
2. แสวงหาความร่วมมือจากทุกภาคส่วน
3. ให้ความเคารพต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย
4. รับฟังเสียงของประชาชนมากขึ้น

แต่อย่างไรก็ตาม แม้แนวคิดการพัฒนาจะเปลี่ยนไปแล้ว แต่การลงมือทำตามแนวทางใหม่ กลับมีปัญหา มาก เพราะบุคลากรจากองค์กร โดยเฉพาะข้าราชการ ล้วนถูกสร้างมาจากแนวคิดการพัฒนาแบบรวมศูนย์ ข้าราชการพันธุ์ใหม่ ที่เข้าใจการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมมีน้อย ทั้งในระดับปฏิบัติ และระดับนโยบาย สร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เข้าใจและยอมรับการมีส่วนร่วมจึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งวิธีการหนึ่งที่ได้ผลมากในปัจจุบันคือการใช้กระบวนการวิจัยท้องถิ่น

ผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ถ้าโลกเปลี่ยนหน้าหน้าเรา เราต้องเปลี่ยนตัวเองให้ทันโลก ถ้าเราต้องการเปลี่ยนโลก เราต้องเปลี่ยนตัวเองก่อนมหาตมะ คานธี เคยกล่าวไว้ว่าหากเรายอมเปลี่ยนตัวเอง โลกก็จะเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ต้องเป็นผู้ที่กล้าเปลี่ยนตัวเอง เปิดใจกว้าง เรียนรู้สิ่งใหม่ ด้วยจิตใจที่ซื่อสัตย์ตลอดเวลา

ความหมายของการมีส่วนร่วม

อาจารย์เสน่ห์ จามริก ให้ความหมายว่า “ การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่าง ซึ่งไม่ใช่การกำหนดจากบุคคลภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้าร่วม ต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดเอง” ดังนั้นถ้าคุณ กำหนดตัวเองเป็นศูนย์กลาง แล้วไปชวนชาวบ้านมาร่วม ก็ไม่ใช่การมีส่วนร่วมในความหมายที่ถูกต้อง

กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

1. การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย
2. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่จะใช้
3. การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงานประสานงาน และการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก
4. การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนา หรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ
5. การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปแล้วนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย เป็นการประเมินผลการหน้าเป็นระยะ ๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด

กระบวนการมีส่วนร่วมในงานวิจัยท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมระหว่างเจ้าหน้าที่ สกว., พี่เลี้ยง, และที่ปรึกษา กับทีมวิจัย

1. ขั้นแรกคือการทำความเข้าใจงานวิจัยท้องถิ่น จะต้องทำให้นักคลเป้าหมายที่จะมาเป็นทีมวิจัย เข้าใจให้ได้ก่อน โดยการออกแบบการพูดคุยที่เหมาะสม ด้วยความถี่ที่มากพอ เจ้าหน้าที่ สกว. จะต้องพัฒนาชุดคำอธิบาย ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อการอธิบายที่มีพลังและเข้าใจง่าย หากเจ้าหน้าที่ สกว. ขาดพลังการอธิบายเสียตั้งแต่เริ่มต้น งานวิจัยก็จะมีปัญหาไปตลอด และหากเจ้าหน้าที่ สกว. มีความหวั่นหรือแปลกหน้ากับกลุ่มเป้าหมาย ก็ต้องหาตัวเชื่อม ที่เป็นคนที่กลุ่มเป้าหมายให้การยอมรับอยู่ก่อนแล้ว ไปเป็นตัวช่วย
2. ในขั้นตอนพัฒนาโครงการ เจ้าหน้าที่ สกว. จะต้องไม่ไปจัดทำให้เสียเอง หรือไม่ปล่อยให้ทีมวิจัยไปจัดหาคนมาทำให้โดยไม่ยอมทำเอง ขณะเดียวกันก็ต้องไม่ปล่อยให้ทีมวิจัยทำกันไปเองโดยขาดการดูแล การการกำกับกรอบทิศทาง เจ้าหน้าที่ สกว. จะต้องประเมินได้ว่า ควรเอาใจใส่ดูแลและเว้นระยะห่างกับแต่ละทีมวิจัยเท่าใด
3. การมีส่วนร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ สกว., พี่เลี้ยง, และที่ปรึกษา กับทีมวิจัย จะต้องคำนึงถึงพื้นฐานของกลุ่มและชุมชนนั้น ว่าอยู่ในระดับใด

การมีส่วนร่วมภายในทีมวิจัย

1. บทบาทหน้าที่ของสมาชิก ต้องรู้ว่าจัดสรรบทบาทหน้าที่กันอย่างไร ภายใต้แนวคิดการมีส่วนร่วม สมาชิกจะรู้ภาพรวมงานของกลุ่ม ชัดเจนในเป้าหมาย และมีความกระตือรือร้นในส่วนของตนเอง สามารถคิดเชื่อมโยงเป็นระบบ ทำให้กลุ่มสามารถมุ่งไปสู่เป้าหมายได้เป็นอย่างดี มีการโอบอุ้มดูแลกันในระหว่างสมาชิกให้เดินไปด้วยกันได้อย่างเป็นขบวน

2. พิจารณาจากกระบวนการและการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม จะต้องมีการปฏิสัมพันธ์ที่ครบถ้วน ทั้งแบบที่เป็นทางการ และแบบที่เป็นธรรมชาติ อยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน เนื่องจากกลุ่มมีประเด็นร่วมของกลุ่ม มีสถานที่ส่วนกลางของกลุ่ม มีเวลาส่วนกลางของกลุ่ม มีการล้อมวงคุยกันอย่างมีส่วนร่วม พบปะกันเนืองๆ ไม่ห่างเหิน สร้างการเรียนรู้ให้บรรดาสมาชิกได้เติบโตทางความคิดไปด้วยกัน

การมีส่วนร่วมระหว่างทีมวิจัยกับชุมชน

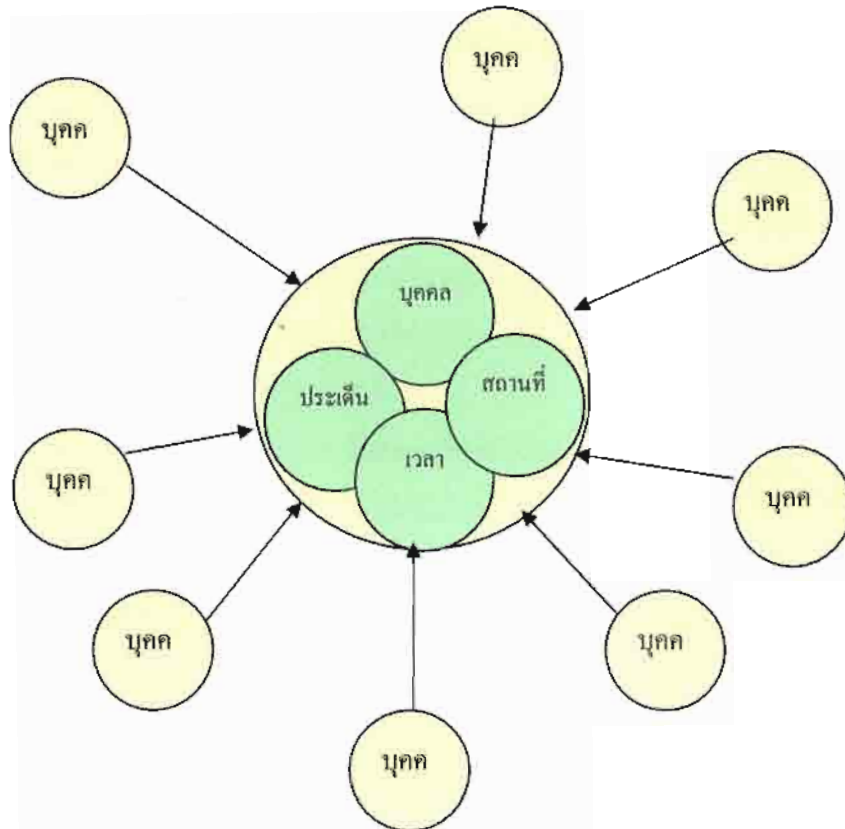
ทีมวิจัย จะต้องออกไปปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มต่างๆ ในชุมชนของตนอย่างกว้างขวาง ดึงให้กลุ่มต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของกลุ่ม โดยต้องมีเป้าหมายและแผนการ จัดเรียงลำดับความสำคัญให้ดี ดึงให้กลุ่มต่างๆ มาเรียนรู้ไปจากกระบวนการวิจัย

การมีส่วนร่วมระหว่างทีมวิจัยกับบุคคลหรือองค์กรภายนอก

จะต้องมีการกำหนดโดยทางกลุ่มเองว่าจะออกไปสัมพันธ์กับใคร แคไหน อย่างไร หรือจะให้ใครเข้ามาสัมพันธ์กับกลุ่ม แคไหน อย่างไร การพึ่งพาภายนอกนั้นมุ่งให้กลุ่มเข้มแข็ง และยืนบนขาตัวเองได้มั่นคงยิ่งขึ้น แต่ต้องระวังมิให้ถูกครอบงำ หรือถูกชี้นำ โดยเฉพาะจากบุคคลหรือองค์กรที่ไม่เข้าใจการมีส่วนร่วม

องค์ประกอบการเกิดขึ้นของทีมวิจัยท้องถิ่น

มีปัจจัยดังจุด 4 ประการ

การวิเคราะห์องค์กรแบบมีส่วนร่วม

ได้มีการแบ่งกลุ่มเพื่อระดมพลังสมอง เพื่อวิเคราะห์การทำงานแบบมีส่วนร่วมขององค์กรที่แต่ละองค์กรว่าอยู่ในระดับใด มีอะไรบ้างที่จะต้องปรับปรุง และมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาองค์กรอย่างไร โดยได้มีการนำเสนอ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 องค์กรอยู่ในระดับที่ดี

ส่วนที่ดี

เพราะในส่วนของผู้บริหารมีการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตลอดจน มีการมอบหมายงานอย่างเป็นระบบ มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน เช่น ฝ่ายนโยบายและแผน ฝ่ายการเงิน ฝ่ายส่งเสริมการศึกษา ฝ่ายบริหาร และบุคลากรทุกคนมีการยอมรับจากชุมชน และถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

ส่วนที่ต้องปรับปรุง

ในบางหน่วยงาน ผู้บริหารยังยึดติดกับอำนาจในการบริหาร แบบสั่งการ ไม่ยอมรับความคิดเห็นของบุคลากร โดยส่วนใหญ่

ข้อเสนอแนะ

ควรให้มีการรับฟังปัญหาของแต่ละฝ่ายในหน่วยงาน เพื่อนำมาซึ่งการนำเสนอแนวทาง ในการแก้ปัญหาต่อไป

กลุ่มที่ 2 องค์กรอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนที่ดี

มีการนำเครือข่ายเข้ามาร่วมกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียน เห็นความสำคัญของการทำกิจกรรม และกลุ่มเป้าหมายได้รับประโยชน์จากการจัดกิจกรรม

สิ่งที่ต้องปรับปรุง

เดิมหน่วยงานเป็นผู้กำหนดกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมควรจะมาจากความต้องการของชุมชน และกลุ่มเป้าหมายโดยตรง / ความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรม

สิ่งที่ควรนำมาใช้

1. ต้องมีการจัดกิจกรรมจัดเวทีค้นหาความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
2. กำหนดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
3. แสวงหาเครือข่ายในการจัดกิจกรรม
4. ควรมีการวางแผน ชี้แจงการดำเนินงาน

กลุ่มที่ 3 มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน

ส่วนที่ดี

มีการมอบหมายงานอย่างเป็นระบบ มีการประชุมชี้แจงในการทำงาน มีการวัดผลประเมินผลในการจัดกิจกรรมทุกกิจกรรม และมีเป้าหมาย/ผลประโยชน์ร่วมกัน

สิ่งที่ต้องปรับปรุง

1. เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมเสนอความคิดเห็นที่หลากหลาย
2. ควรเปิดโอกาสให้องค์กรอื่น เข้ามามีส่วนร่วมในการวัดผล / ประเมินผล
3. ด้านการประชาสัมพันธ์ ควรให้มีความต่อเนื่อง
4. ควรมีการรายงานผลการปฏิบัติงานให้องค์กรอื่นได้รับทราบ

กลุ่มที่ 4 องค์กรอยู่ในระดับดี

ส่วนดี

1. การจัดเวทีที่มีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วม
2. การจัดกิจกรรมชุมชนโดยมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
3. มีการจัดกิจกรรมได้ตรงกับความต้องการ
4. ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง

5. มีการแบ่งความรับผิดชอบ ตามความถนัดและความสามารถ

สิ่งที่ต้องปรับปรุง

1. บุคลากรบางคนขาดความรู้ความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่ของตนเอง
2. องค์กรขาดการยอมรับซึ่งกันและกัน
3. ปรับปรุงด้านการตรงต่อเวลา

เทคนิคการเป็นวิทยากรกระบวนการ

ข้อคิดประจําใจวิทยากรกระบวนการ

“ถ้าเราต้องการเปลี่ยนโลก เราต้องเปลี่ยนตัวเองก่อน เราต้องเรียนรู้ก่อนที่จะไปสร้างการเรียนรู้ให้ผู้อื่น”

วิทยากรกระบวนการ คือ ผู้เน้นศักยภาพมนุษย์

การเตรียมตัวของวิทยากรกระบวนการ

1. รู้จักสถานที่ ลักษณะของห้องประชุม สภาพแวดล้อมภายนอก
2. รู้จำนวน และพื้นฐานผู้เข้าร่วม
3. การพักผ่อน การเตรียมสมาธิ ทบทวนเป้าหมาย
4. ออกแบบเวที จะใช้ประเด็นไหนเรียงลำดับอย่างไร ใช้เทคนิคไหนบ้าง ตั้งโจทย์อะไรบ้างในเวที ต้องคิดไปล่วงหน้า / มีตารางกระบวนการ
5. จัดเตรียมอุปกรณ์ทุกอย่าง ที่สอดคล้องกับเทคนิคที่ใช้

การเริ่มต้นเวที

1. แจ้งแก่ผู้เข้าร่วมว่ามีเวลาเท่าไร มีเป้าหมายอะไรบ้างที่ต้องทำให้เสร็จภายในการประชุม
2. ความร่าเริงผ่อนคลายในเวที ต้องสมดุลกับความสงบ และครุ่นคิด
3. กระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมตื่นตัว และมีสมาธิสำหรับการประชุม เห็นคุณค่าของการประชุม
4. วิทยากรกระบวนการเหมือนนักเล่นวินเชิร์ฟ ไม่ใช่คนขับรถไฟ

กระบวนการภายในเวที

1. เลือกใช้เทคนิคที่เหมาะสม ต้องหมั่นศึกษาเทคนิคต่างๆ ให้รู้จริง แล้วนำมาใช้อย่าใช้วิธีครึกครื้น
2. ควบคุมการประชุมให้เป็นไปตามเป้าหมาย วิทยากรกระบวนการต้องตื่นตัวตลอดเวลา ต้องมีสมาธิสูง มีความตั้งใจ เข้าใจผลของความสำเร็จล่วงหน้า
3. ไม่ตามใจ หรือเกรงใจผู้เข้าร่วม จนกระทบเป้าหมายการประชุม ทั้งโดยการ

แสดงออกอย่างมีศิลปะ ไม่ใช่ตึงคันท้าวร้าย หรือแสดงอำนาจ

4. จำนวนผู้เข้าร่วม จำนวนคนในกลุ่มย่อย และการแบ่งกลุ่ม

การปิดเวที

1. ต้องจบอย่างมีพลัง ไม่ใช่เฉื่อยเนือย หดแรง
2. ต้องสรุปให้ผู้เข้าร่วมเห็นว่าในที่สุดก็ได้ร่วมกันเดินถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้

ภายในกรอบเวลา ขอบคุนทุกคนที่ทุ่มเท

3. ใช้เทคนิคกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมเห็นคุณค่าของสิ่งที่ได้จากการประชุม
4. วิทยากรกระบวนการจะต้องแสดงออกถึงพลังที่มุ่งมั่น ชัดเจน สดใส ตั้งแต่ต้นจน

จบ

หลักการเขียน Mind map 8 ขั้นตอน

- ขั้นที่ 1 เริ่มเขียนจาก จุดกึ่งกลาง ของกระดานหรือแผ่นกระดาษที่ใช้
- ขั้นที่ 2. อย่าเครียด (อย่าท้อแท้)
- ขั้นที่ 3. ปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่มอย่างอิสระ ผ่อนคลาย และเท่าเทียม
- ขั้นที่ 4. คิดให้คมและเร็วเท่าที่ทำได้
- ขั้นที่ 5. อย่าคิดติดกรอบ คิดให้ทะลุขอบฟ้า
- ขั้นที่ 6. อย่าเถียงแย้งหรือฆ่าความคิดใดทิ้ง
- ขั้นที่ 7. มุ่งไป มุ่งไป และมุ่งไป อย่างมีชีวิตชีวา
- ขั้นที่ 8. เพิ่มประเด็นที่เชื่อมสัมพันธ์กันลงไปอย่างต่อเนื่อง

บัญญัติ 10 ประการ ของการทำ Mind เหมือนดังปฏิกิริยาแห่งคลื่นสมอง อันแผ่
โครงข่าย ผุดบังเกิด โยงใยซับซ้อน สดใหม่ มีชีวิตชีวา การทำ Mind map ก็ควรเป็นดังนี้

1. นำประเด็นหลัก,จินตนาการหลัก, หรือหัวข้อใจความ มาเริ่มเขียนจากกึ่งกลาง
กระดาษ และใช้สีอย่างน้อย 3 สี ในการทำ Mind map

2. ระดมจินตนาการ สัญลักษณ์ ถ้อยคำบ่งความ หรือมิตินึกคิดของคุณลงใน
Mind map

3. เมื่อเสร็จแล้ว ให้เพินถ้อยคำที่จัดเป็นดวงดาวแห่งความคิด (Key words) ออกมา
โชว์ไว้

4. ใช้หนึ่งถ้อยคำสื่อหนึ่งความคิด ในหนึ่งเส้นเชื่อมโยง

5. เส้นความคิดต้องเชื่อมสัมพันธ์ และเริ่มต้นจากถ้อยคำหลักตรงกลาง เส้นความ คิด
หลักต้องคมชัด หนักแน่น ภูมิชีวิตชีวา มีพลังเลื่อนไหล เล็กเรียวลงในตอนปลาย เหมือนดังคม
ความคิด ได้เปล่งรังสีฉายานออกมาจากศูนย์กลาง

6. เมื่อจะเติมจินตนาการ ความคิด หรือด้อยคำลงไป ให้ลากเส้นหนึ่งออกมาแล้วเขียนคำลงไป
7. ใช้สีสัน เน้นความสะดว ใช้ด้อยคำแบ่งความ-ตลอดการทำ Mind map
8. จงสร้างสรรค์ Mind map ให้มีสไตล์ของคุณเอง
9. ต้องเน้นและโชว์ให้เห็นภาพรวมใน Mind map ของคุณ
10. จงระวัง Mind map จะต้องมิลักษณะแจ่มชัด (clear) โดยใช้เส้นเชื่อมโยงไปเป็นลำดับ โอบกอดความคิดที่แตกย่อยเข้าเป็นหนึ่งเดียว

คำแนะนำอีกแนวทางในการทำ Mind map

1. เริ่มจากหัวใจของประเด็น(Key words) หรือ หรือภาพฝันอันอยากเห็น
2. เริ่มเขียนที่กลางกระดาษแล้วแตกสาย แผ่คลื่นความคิดออกไป
3. คำที่เป็นหัวใจของประเด็นต้องคมชัด มีพลังแห่งจินตนาการ สื่อเชื่อมโยงเป็นภาพเดียวกันทั้ง Map

4. สร้างเส้นความคิดย่อย(sub centers)รองรับทุกความคิด ทุกใจความที่แตกย่อย
5. วางด้อยคำหลัก (key words) ลงบนเส้นคลื่นความคิด อย่างมีพลังทั้งโครงสร้างของ Map

6. ไม่ต้องเขียนบรรยายยาว มุ่งเอาใจความอันน่าจดจำ
7. ใช้สีสันในการเขียนให้แลเห็นเด่นตา
8. สิ่งที่แลเห็นเด่นตา ต้องหยั่งเห็นเด่นใจ
9. คิดสามมิติ (คิดอย่าง องค์กรรวม เชื่อมโยง สัมพันธ์ ชับซ้อน หลากหลาย)
10. ใช้ลูกศร หรือ คำล้อมกรอบ หรือวิธีอื่น แสดง,เชื่อมโยงระหว่างความคิดย่อยที่แตกต่างกัน

11. ระวังอย่าคิดจนติดหล่มจมอยู่กับของปลีกย่อย จุดไหนผิด ผ่านไปคิดจุดอื่นก่อน
12. ทุกความคิดมีค่า เขียนลงไป ไม่ต้องลังเล อย่าโยนทิ้ง
13. ถ้าเขียนจนสุดขอบกระดาษ หากกระดาษมาต่อ ไม่ต้องไปเริ่มต้นประเด็นที่แผ่นอื่น

14. รังสรรค์สิ่งมีความหมาย ให้จ่ายต่อการจดจำ
15. บรรเลงความคิดกันอย่างสนุกสนาน

คุณประโยชน์ของ Mind mapping

การเรียนรู้ จะลดความกดดันเคร่งเครียด สร้างความรู้สึกที่ดีต่อการเรียน สามารถเสริมทักษะ และตัวอย่างของเรื่องราว มีความมั่นใจในสิ่งที่เรียนรู้

การการทำวิสัยทัศน์ สามารถมองเห็นภาพรวม มองเป็นองค์กรรวมรอบด้าน อีกทั้ง

สามารถเข้าใจและเชื่อมต่อสิ่งทั้งหลายเป็นหนึ่งเดียวได้

การประชุมเข้มข้น สามารถเพิ่มค้นผลสรุปที่ดีที่สุดได้ไม่ยากแม้จะเป็นงานที่หนัก
สมอง ทักษะและความมุ่งหมายทั้งหมด จะถูกระดมมาใช้

การจัดบันทึก จำง่าย นึกออกง่าย เมื่อนึกย้อนจะเห็นภาพขึ้นในความจำได้ง่าย

การจัดการงาน สามารถจัดการกับรายละเอียดหุ้มนิยมของการจัดงานปาร์ตี้ งานใน
วันหยุด รายละเอียดโครงการ หรือแม้งานชนิดอื่น ๆ

การนำเสนองาน สามารถนำเสนอได้อย่างชัดเจน ในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย มี
ชีวิตชีวา เป็นตัวของตัวเอง

การสื่อสาร สามารถสื่อสารทุกรูปแบบ ได้อย่างชัดเจน และ รัดกุม

การวางแผนมองเห็น, เข้าใจทุกรายละเอียด และทุกแง่มุมจากจุดเริ่มถึงจุดจบ
ในกระดาษแผ่นเดียว

การพบปะหารือ จากการวางแผน ถึง ระเบียบวาระ ถึง การนั่งล้อมวง ถึง การพูดคุย
งานจะสำเร็จสมบูรณ์ จากการหารือ

การฝึกอบรม จาก เตรียมการถึงการนำเสนอ สามารถทำให้้งานง่ายและเร็วขึ้น

การคิดประเด็นที่หนัก ซึ่งต้องขบคิดวิเคราะห์ ทั้งหลาย Mind map จะเป็นช่องทางทำ
ให้ ง่ายขึ้น

การเจรจาข้อยุติทุกกรณี สามารถเพิ่มเติมประเด็น เข้าในกระดาษแผ่นเดียว

การระดมสมอง เป็นวิธีระดมสมองแบบใหม่ที่ดีกว่า เหมาะสมกว่าได้ผลกว่าวิธี
คิดเดิม ๆ

โอกาสในการใช้ Mind maps

1. การจัดบันทึก (Notes) เมื่อใดก็ตามที่เริ่มมีข้อมูลข่าวสาร Mind maps จะช่วยใน
การจัดการบันทึกข้อมูลข่าวสารนั้นในรูปแบบที่ง่าย ในการที่สมองจะซึมซับรับรู้ และง่ายในการจดจำ
Mind maps ที่บันทึกไว้แล้วสามารถนำไปใช้ได้หลายอย่าง เช่น ใช้กับหนังสือ ใช้ในการบรรยาย การ
พบปะพูดคุย การสนทนา

2. การทบทวนความจำ (Recall) เมื่อข้อมูลที่มีเริ่มลบเลือนไปจากความจำ Mind
maps จะช่วยได้มากในการ ดึงความคิดกลับมาอย่างมีชีวิตชีวา และสามารถนึกมองเห็นภาพได้ง่าย
เพราะมีรูปแบบที่จำง่าย ซึ่งดีกว่ารูปแบบการเขียนโดยประโยคที่ยืดยาว ที่จำได้ยาก

3. การสร้างสรรค์ (Creativity) เมื่อต้องการสร้างสรรค์สิ่งใด Mind maps จะช่วย
ปลดปล่อยเราออกจากวิธีคิดเชิงเส้น ทำให้ความคิดใหม่ ๆ ผุดเกิด ไหลล้น รวดเร็ว ความคิดทุก
เรื่องราว ใน Mind map จะเป็นศูนย์กลางให้เกิด Mind maps ต่อเนื่องไป

4. การแก้ปัญหา (Problem solving) เมื่อต้องเผชิญปัญหา Mind map จะช่วยให้

มองเห็นประเด็นทั้งหลายของปัญหา และความเชื่อมโยงของประเด็นปัญหาเหล่านั้น เช่นเดียวกัน จะช่วยให้มองเห็นและเข้าใจ ความแตกต่างของประเด็นต่าง ๆ และความเชื่อมโยงที่สำคัญ ๆ

5. การวางแผน (Planning) เมื่อต้องวางแผนอย่างหนึ่งอย่างใด Mind maps จะช่วยให้เข้าถึงความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันของข้อมูลที่มี ทำให้จัดการได้ง่าย สามารถใช้ความเข้าใจนั้นสำหรับการวางแผน

6. การนำเสนอ (Presentations) เมื่อจะพูดจะสามารถนึกภาพ Mind maps อยู่ในหัว ทำให้ประเด็นนั้นไหลลื่น ประติดปะต่อเรื่องราวได้ต่อเนื่อง เป็นเครื่องมือธรรมชาติ ที่ทำให้คิดอย่างเป็นองค์รวมเมื่อจะพูดออกไป ยิ่งกว่าการอ่านเอาจากหน้ากระดาษ

7. แลกเปลี่ยนประสบการณ์งานวิจัยท้องถิ่น โดยนางกรวิภา ขวัญเพชร และคณะ

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์งานวิจัยท้องถิ่น เป็นกรณีตัวอย่างของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดปัตตานี ที่ได้มีการพัฒนานุเคราะห์ กศน. ให้มีความรู้เรื่องงานวิจัยท้องถิ่น โดยการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2546 จนถึงปัจจุบันเน้นหลักการบูรณาการจาก “งานการศึกษา นอกรโรงเรียนเป็นฐาน ใช้กระบวนการงานวิจัยท้องถิ่นเป็นเครื่องมือ” ในการทำงาน มีการอบรมให้ความรู้กับครู กศน. มาแล้วจำนวน 3 รุ่น รวมทั้งรุ่นปัจจุบัน ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาดังนี้

ปี 2547 ได้นำเครื่องมืองานวิจัยท้องถิ่นมาบูรณาการกับงานจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ จำนวน 2 โครงการ โดยมีครู กศน. เป็นหัวหน้าโครงการ ประกอบด้วย

1. โครงการศึกษาการรวมกลุ่มผู้ผลิตกะปิเยาะห์รายย่อยเพื่อสร้างความเข้มแข็งโดยการมีส่วนร่วมของผู้ผลิตกะปิเยาะห์ในตำบลกะมิยอ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

2. โครงการศึกษาแนวทางการแสวงหาตลาดภายในประเทศและเสริมสร้างความเข้มแข็งโดยการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมของกลุ่มอาชีพผลิตผ้าคลุมผสมสตรีมุสลิมคันหยงลิ้มอ บ้านสระมาลา ตำบลคลองมานิง อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ปี 2548 ได้นำเครื่องมืองานวิจัยท้องถิ่นมาบูรณาการกับงานจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพและงานจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคม ประกอบด้วย

1. โครงการสร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้การจัดทำแผนแม่บทชุมชนสำหรับประชาชนและเยาวชนนอกระบบโรงเรียน จังหวัดปัตตานี จำนวน 115 ตำบล

2. โครงการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ให้เป็นแหล่งวิทยบริการในชุมชน จังหวัดปัตตานี จำนวน 115 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3. โครงการศึกษาการพัฒนาโรตีกรอบสมุนไพรเพื่อสุขภาพ ด้วยภูมิปัญญาของชาวบ้านและโภชนาการด้านวิทยาศาสตร์การอาหารของกลุ่มสตรีปยุค ตำบลปยุค อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โดยมีครู กศน. เป็นที่ปรึกษาและทีมวิจัย

ปี 2549 ได้นำเครื่องมืองานวิจัยท้องถิ่นมาบูรณาการกับงานจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพและงานจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคม ประกอบด้วย

1. ศึกษาการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพจักสานใบเตย บ้านทุ่งนา ตำบลนาประดู่ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ศูนย์ตลาด OTOP งบประมาณ 43,700 บาท
2. ศึกษาการพัฒนาอาชีพซ่อมเครื่องยนต์ กลุ่มเยาวชนบ้านโคกอัน ตำบลท่าเรือ อำเภอโคกโพธิ์ งบประมาณ 41,150 บาท
3. การบริหารจัดการกลุ่มกระเช้าประดิษฐ์จากย่านเถาวัลย์เพื่อพัฒนากลุ่มให้ยั่งยืน โดยมีการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบลูกาญู งบประมาณ 39,150 บาท
4. ศึกษาการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านป่า มะพร้าวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลพิเทน อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี งบประมาณ 29,300 บาท
5. ศึกษากระบวนการการเลี้ยงแพะสู่การพึ่งพาตนเอง ของผู้เลี้ยงแพะ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี งบประมาณ 36,550 บาท
6. ศึกษาการรวมกลุ่มผู้ผลิตน้ำตาลโตนดของชุมชน ตำบลสาบัน อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี งบประมาณ 43,800 บาท
7. ศึกษาการรวมกลุ่มผลิตภัณฑ์ในครัวเรือนเพื่อสร้างความสามัคคีของชุมชนบ้านค้อ ตำบลตะลุบัน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี งบประมาณ 29,300 บาท
8. ศึกษาแนวทางการรวมกลุ่มผู้ผลิตผ้าคลุมหมบ้านโคกนิบงตำบลไพรทอง อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี เพื่อสร้างความเข้มแข็งภายในกลุ่มโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิก งบประมาณ 35,250 บาท
9. ศึกษารูปแบบการพัฒนามุมเรียนรู้บริเวณวัดสุขาวดีให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนบ้านบิณฑลิมอ ตำบลยะรัง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี งบประมาณ 36,025 บาท
10. ศึกษาการรวมกลุ่มพัฒนาฝีมือตัดเย็บเสื้อผ้ายูซาฟารี บ้านตอหลัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี งบประมาณ 31,060 บาท

ในเวทีวันนี้ขอนำประสบการณ์งานวิจัยท้องถิ่นของครู กศน. รุ่นที่ 2 มา ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2 โครงการ คือ โครงการศึกษาการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านป่า มะพร้าวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลพิเทน อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี มีนายรังสิทธิ์ ประการแก้ว ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอทุ่งยางแดงเป็นหัวหน้าโครงการ และโครงการศึกษาการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพจักสานใบเตย บ้านทุ่งนา ตำบลนาประดู่ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ศูนย์ตลาด OTOP โดยมีนายณม คงแสน ครูอาสาฯ เป็นหัวหน้าโครงการ

นางทิพย์มณี ผาสุก ครูอาสาฯ ซึ่งเป็นทีมวิจัยโครงการศึกษาการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านป่า มะพร้าวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลพิเทน อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี เล่าว่า เริ่มแรกได้รับการเชิญชวนจาก อาจารย์กรวิภา ขวัญเพชร ให้เข้าร่วมโครงการ จึงเกิดความสนใจและ

ได้นำเรื่องดังกล่าวไปปรึกษากับทีมงานในศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จากนั้นก็ได้นัดหมายคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนพุดคุย ทบทวนคุณภาพของ ศรช. แต่เดิมซึ่งเคยเป็นศูนย์รวมการทำกิจกรรมของชุมชน เป็นที่นัดประชุมของหน่วยงานเครือข่าย ที่อ่านหนังสือ เป็นสถานที่พบกลุ่มนักศึกษาสาขาสามัญ นักศึกษา ปอ.และโครงการส่งเสริมการรู้หนังสือ ต่อมาเมื่อมีสำนักงานปลัดตำบลเข้าไปใช้พื้นที่บางส่วนเป็นสำนักงาน ทำให้ชาวบ้านไม่กล้าเข้าไปใช้บริการสถานที่ดังกล่าวเกรงจะเป็นการรบกวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ หลังจากที่ได้มีการนัดหมายพุดคุยกันอย่างต่อเนื่อง จึงได้เกิดคำถามว่า “รูปแบบการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนปามะพร้าวเป็นอย่างไร” ครู กศน.และคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจึงได้ร่วมกันคิด วิเคราะห์ พัฒนาโจทย์และเขียนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการศึกษาจาก สกว. เป็นเงิน 35,200 บาท เพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมประชุมคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอย่างต่อเนื่องเดือนละครั้ง ศึกษาดูงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ประสบความสำเร็จ จัดกิจกรรมทักษะชีวิตในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และประชาสัมพันธ์กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน

การดำเนินงานดังกล่าว กศน. มีต้นทุนด้านนโยบายที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด(นายจรัส หนูอนันต์) ได้รับการหนุนเสริมจากผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ(นายรังสิทธิ์ ประการแก้ว) ประกอบกับครูอาสาสมัครมีประสบการณ์การทำงานในพื้นที่มาเป็นเวลาช้านาน เป็นที่ยอมรับของชุมชน จึงได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ศิษย์เก่า กศน. และเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ข้อเสนอแนะ การจดบันทึกเรื่องราวที่เกิดขึ้นมีความสำคัญต่อทีมวิจัย หากปล่อยทิ้งไว้นานจะประสบปัญหาในการเข้ารายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

นายนม คงแสน หัวหน้าโครงการศึกษาการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพจักสานใบเตยบ้านทุ่งนา ตำบลนาประดู่ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ผู้ตลาด OTOP เล่าว่ากลุ่มอาชีพจักสานใบเตยบ้านทุ่งนา เป็นผลผลิตของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอโคกโพธิ์ มาตั้งแต่ปี 2543 โดยการเริ่มสอนทักษะอาชีพ 60 ชั่วโมง หลังจบหลักสูตรได้มีการรวมตัวกันเพื่อผลิตผลิตภัณฑ์จักสานออกจำหน่าย ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรเครือข่ายจนได้รับการพัฒนาเป็นสินค้า OTOP ของตำบลด้านการจำหน่ายผลผลิต กลุ่มมีโอกาสไปร่วมจำหน่ายสินค้าในงานต่างๆ ที่ทางราชการจัดขึ้น โดยไม่ได้นำค่าใช้จ่ายมาคิดเป็นค่าบริหารจัดการ สมาชิกกลุ่มจึงมีรายได้เพิ่มขึ้น ต่อมาภายหลังการหนุนเสริมจากองค์กรเครือข่าย ๓ องค์กร รายได้ของกลุ่มก็ลดลงไปด้วย เนื่องจากกลุ่มไม่มีตลาดเป็นของตนเอง เดิมกลุ่มมีสมาชิก 18 คน ก็ลาออกไปจนเหลือ 5-6 คน ครู กศน. ได้เข้าไปร่วมพัฒนาอาชีพกลุ่มใหม่ในปี 2549 และนำกระบวนการงานวิจัยท้องถิ่นไปบูรณาการทำงาน ได้ร่วมกันชักชวนผู้ทำอาชีพจักสานมาเริ่มศึกษาข้อมูลของกลุ่ม นำความล้มเหลวที่ผ่านมาในอดีตมาเป็นบทเรียน ร่วมกันคิด วิเคราะห์ และหาแนวทางในการดำเนินการกลุ่มจากเรื่องเล็กๆ จนได้หัวข้อวิจัย และได้รับการ

สนับสนุนงบประมาณในการศึกษาจาก สกว. เป็นเงิน 43,700 บาท กลุ่มได้มีการประชุมเพื่อค้นหาแนวทางการแก้ปัญหาของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ไปศึกษาดูงานจากกลุ่มอาชีพที่ประสบความสำเร็จ นำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาประยุกต์ใช้กับกลุ่ม

ความสำเร็จของกลุ่ม ปัจจุบันมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 24 คน มีคณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่มที่ได้รับมอบหมายหน้าที่อย่างชัดเจน มีระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม สามารถระดมเงินทุนจากสมาชิกกลุ่มทำให้กลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนกว่า 2 หมื่นบาท และมีการฝากสัจจะออมทรัพย์ทุกเดือน

ต้นทุนเดิมของกลุ่ม กลุ่มมีทักษะฝีมือในการจักสานผลิตภัณฑ์จากใบเตยเป็นอย่างดี มีวัตถุดิบการผลิตที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติอยู่ในชุมชน มีครู กศน. ที่มีประสบการณ์การทำงานกับชุมชนมาเป็นเวลายาวนาน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและเครือข่าย

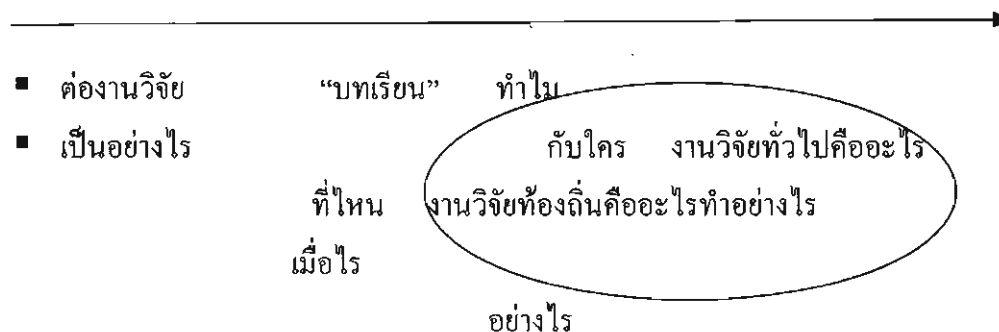
8. กระบวนการวิจัยท้องถิ่น

การฟังที่ดีที่ผลต่อนักวิจัย

เกิดความคลั่งคลาญ ปัญหาจากการรับฟัง รับรู้ความคิดที่หลากหลาย ได้รับความไว้วางใจเคารพกัน ได้ความเป็นเพื่อน เพิ่มมากขึ้น รู้พฤติกรรมของผู้พูด เกิดความร่วมมือ ยอมรับกัน ลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ฟังให้จบ โดยไม่แทรกแซง ฟังโดยไม่มีทิฐิ ไม่ยึดตัวตน ไม่ยึดตัวตน ฟังโดยมีอารมณ์ ร่วมกับผู้พูดตอบสนองให้ผู้พูด รู้ว่าเราฟังอยู่ ฟังโดยไม่ยึดติดกับอำนาจ ตำแหน่ง ฟังแล้วคิดตาม โดยใช้สมาธิและใจจดจ่อฟังแล้วคิดตามโดยไม่มี อคติ รัก กลัว โกรธ หลง

สิ่งที่ได้จากการเรียนรู้

1. สิ่งที่ได้จากการเรียนรู้
2. เกิดการเรียนรู้อะไร อย่างไร
3. งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับ ภารกิจงาน กศน.
4. ทունเดิม “การเรียนรู้รายทาง” “ออกแรงน้อย ได้ผลมาก”
5. ความเข้าใจ “ความรู้” ทำอะไร

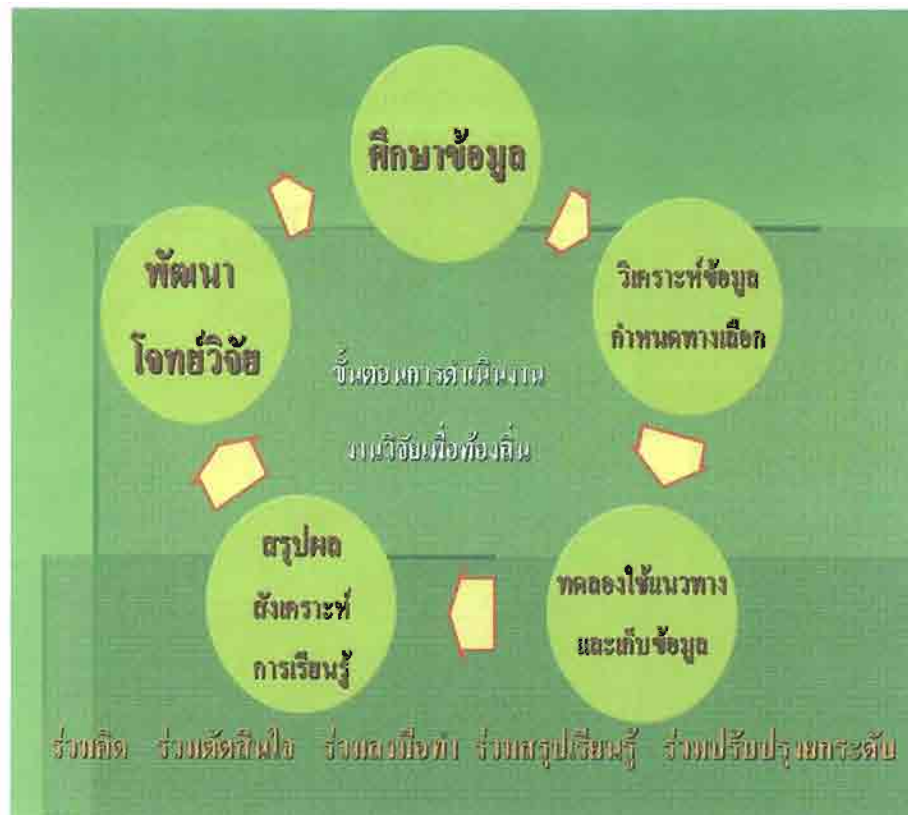
- เรียนรู้ จากเพื่อนร่วมวง (After action Review : AAR)

1. ก่อนเข้าอบรมครั้งนี้ เราใช้ความรู้ในการทำงานอย่างไร
2. การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการอบรม 2 วันนี้ คืออะไร เราเรียนรู้อย่างไร
3. เรื่องที่เรายังไม่เข้าใจ ในการอบรม 2 วันนี้ คืออะไร เราเรียนรู้อย่างไร
4. ถ้ามีโอกาสเรียนรู้ใหม่ เราจะมีวิธีเรียนรู้ เรื่องที่ยังสงสัยได้อย่างไร

- ความรู้/บทเรียน ที่ได้จากการเรียนรู้ 2 วัน
- การทำงานอย่างมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม
- มีพลังและรูปแบบการทำงาน
- การใช้เครื่องมือในการทำงาน เช่น แผนที่ความคิด (Mind map)
- การทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- การเป็นวิทยากรกระบวนการ
- การเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูล
- การบันทึกข้อมูล

วิธีการเรียนรู้

- เรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง ทำงานร่วมกัน
- ความรู้จากเพื่อนและจากพี่เลี้ยงอย่างหลากหลาย
- เรียนรู้จากการให้ข้อมูลของวิทยากร
- เกิดความสงสัย และตั้งคำถาม เพื่อหาข้อมูลจากผู้รู้
- เรียนรู้จากตัวอย่าง โครงการรุ่นพี่

- เรียนรู้ กับเพื่อนร่วมวง (3)

สรุป การเรียนรู้ กลุ่มที่ 2

ก่อนเข้าอบรม

1. ใช้ประสบการณ์เดิม	2. อาศัยผู้รู้ผู้มีประสบการณ์
3. ข่าวสารข้อมูล	4. เพื่อนร่วมงาน

เรื่องที่ไม่เข้าใจ

1. รูปแบบการสรุปวิจัย	2. จุดเริ่มต้นของการวิจัยท้องถิ่น
5. กระบวนการนำไปสู่การปฏิบัติ	

เรื่องที่เรียนรู้ใหม่

1. รับฟังจากผู้มีประสบการณ์	2. วิทยากรให้ความรู้เพิ่มเติม
3. การเรียนรู้เพิ่มเติมจากการปฏิบัติจริง	4. ศึกษาดูงาน 5. เอกสาร

สรุป การเรียนรู้ กลุ่มที่ 3

ก่อนเข้าอบรม

1. ใช้ความรู้เดิมบวกประสบการณ์	2. ครู/อาจารย์
3. ประสบการณ์จากรุ่นพี่	4. อบรมต่าง ๆ

ระหว่างการอบรม

1. การเรียนรู้ที่มีระบบ	2. มีวิธีการลำดับความสำคัญของข้อมูล
3. การบันทึก	4. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

เรื่องที่ยากรู้

1. การวิจัยมีกี่แบบ อะไรบ้าง	2. เทคนิคการเขียนรายงานวิจัยที่ดี
3. เทคนิคการตั้งประเด็น/โจทย์	4. เทคนิคการนำเสนอ

เรื่องที่ยากเรียนรู้ใหม่

1. จัดอบรม	2. ศึกษาดูงาน
3. ศึกษาจากเอกสาร	4. จากอินเทอร์เน็ต

สรุปการเรียนรู้ กลุ่มที่ 4

ก่อนเข้าอบรม

1. ใช้ประสบการณ์เดิมคิดอย่างไรทำอย่างนั้น	2. เปิดกว้างทางความคิด
3. ศึกษาข้อมูล	4. เตรียมตัวให้พร้อม
5. เรียนรู้จากเพื่อน	6. สอบถามผู้รู้
7. ประสบการณ์เดิมไม่เต็มที่	8. ศึกษาจากเครือข่าย

ระหว่างอบรม

1. กระบวนการทำงาน การรับฟังการทำงาน
2. เทคนิคการทำงานวิจัย
3. เรียนรู้การทำงานเป็นทีม
4. ลักการทำงานอย่างมีส่วนร่วม
5. มีพลังมุ่งมั่นในการทำงาน
6. มีรูปแบบการดำเนินงาน
7. เรียนรู้เรื่องการวางแผนก่อนปฏิบัติงาน
8. การนำเรื่องมามีมาใช้ในการปฏิบัติงาน
9. เรียนรู้เรื่อง Mind Map ที่ถูกต้อง
10. ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามสไลด์แกนเพื่อนเรียนรู้ กศน.

เรื่องที่ไม่เข้าใจ

1. เรื่องโน้มน้าว จูงใจ
2. การเขียนงานวิจัย
3. การทำโครงการวิจัย
4. ส่วนประกอบของการวิจัย

เรื่องที่เรียนรู้ใหม่

1. ห้องสมุด , ผู้รู้,เอกสาร
2. ผู้มีประสบการณ์
3. การปฏิบัติจริง
4. คู่มือ
5. นำปัญหามาแก้ไขโดยสอบถาม,รับฟังความคิดเห็นผู้รู้,ประสบการณ์
6. สื่อเทคโนโลยี

สรุปประเด็น

ทุกกระบวนการทำงานจะเน้นกระบวนการทำงานกลุ่ม ระดมสมอง งานวิจัยจะสำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดีต้องเป็นผู้ฟังที่ดี ทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมเรียนรู้ ร่วมสรุปการเรียนรู้ ร่วมปรับปรุงยกระดับ และร่วมรับผล

9. งานวิจัยท้องถิ่นกับงาน กศน.

เมื่อได้นำกระบวนการจัดการศึกษาทั้ง 2 ส่วน คือ งานจัดการศึกษาของ กศน. ใช้หลักปรัชญา “คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และกระบวนการงานวิจัยท้องถิ่น” มาเปรียบเทียบกันจะเห็นได้ชัดเจนถึงกระบวนการที่เหมือนกัน ต่างกันเฉพาะเรื่องของการตั้งโจทย์ ที่ต้องตั้งโจทย์ให้ชัดเจนเพื่อออกแบบการเก็บข้อมูลสำหรับตอบคำถาม และแก้ปัญหา ดังต่อไปนี้

ขั้นที่	งาน กศน.	งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	สร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเองอย่างมีส่วนร่วม
1	ปัญหา	ค้นหาปัญหาพัฒนาโจทย์วิจัย	วิเคราะห์ผู้เกี่ยวข้อง ดูเงื่อนไขปัจจัยของโจทย์ ข้อเสนอ มีความสนใจร่วมกัน ดูความเหมาะสมของโจทย์/ข้อเสนอ
2	ศึกษาข้อมูล	ศึกษาข้อมูล	ศึกษาข้อมูลตนเอง ด้านภูมิปัญญา ความเปลี่ยนแปลงของชุมชน อดีต - ปัจจุบัน
3	เชื่อมโยงข้อมูล	วิเคราะห์ข้อมูล	ศึกษาข้อมูลประสบการณ์ การจัดการ.....ของชุมชนตนเอง
4	ตัดสินใจ	ตัดสินใจกำหนดทางเลือก	กำหนดทางเลือก บนฐานความรู้ประสบการณ์ และวิถีการดำรงชีวิต
5	ปฏิบัติการ	ทดลองใช้ทางเลือก	ศึกษาข้อมูล ประสบการณ์การจัดการจากการทดลองใช้ทางเลือก
6	ประเมิน	สรุปผลสังเคราะห์การเรียนรู้	สรุปสิ่งที่เลือกของท้องถิ่นตน และยกระดับ ปรับปรุงการจัดการตนเอง

10.แผนปฏิบัติงาน ปี 50

ที่	ขั้นตอนการดำเนินงาน	2550								
		มค.	กพ.	มีค.	เมย.	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย.
1	อบรมครู กศน.เป็นนักวิจัยท้องถิ่น	20-22								
2	กระบวนการงานวิจัยท้องถิ่น									
	2.1 ค้นหาข้อสงสัย, ปัญหา, โจทย์									
	- กลุ่มเป้าหมาย		12							
	- ประเด็น		12							
	- ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง		12							
	*นำเสนอผลงาน+เดิมความรู้การวิเคราะห์แผนงาน		13							
	-วิเคราะห์ หาทางเลือก		26							
	*นำเสนอผลงาน+ เดิมความรู้การเขียนข้อเสนอโครงการ		26							
	- ขร่างข้อเสนอโครงการ			6-7						
	*นำเสนอผลงาน+เดิมความรู้หลักการพิจารณาโครงการ									

ที่	ขั้นตอนการดำเนินงาน	2550								
		มค.	กพ.	มีค.	เมย.	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย.
	- พิจารณาข้อเสนอโครงการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ			13-15	-					
	-เสนอขออนุมัติโครงการจาก สกว.			16						
	2.2 ดำเนินการกิจกรรมตามแผน									
	- นำเสนอผลการดำเนินกิจกรรม				15	15	15	15	15	
	*ศึกษาดูงานโครงการวิจัยเด่น จ.สตูล				*					
	*ศึกษาดูงานโครงการวิจัยเด่น จ.นครศรีฯ						*			
	*ศึกษาดูงานโครงการวิจัยเด่น ภาคกลาง								*	
	2.3 สรุป ถอดบทเรียน รายงานผล									
	- ความรู้									15
	- บทเรียน									15
3	จัดเวทีนำเสนอผลงานวิจัย									20

11. ประเมินหลังการอบรม

การฝึกอบรมครั้งนี้ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นบุคลากรของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดปัตตานีปัตตานี จำนวน 22 คน และเป็นบุคลากรจากศูนย์ฝึกฯ ปัตตานี, สนจ.สตูล, สนจ.สงขลา, สนจ.ยะลา และ สนจ.นราธิวาส จำนวน 11 คน รวม 33 คน มีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะ (บุคลากร สนจ.ปัตตานี รุ่นที่ 3)

1. ควรให้มีกิจกรรมทดลองปฏิบัติงานจริง
2. ควรให้ปฏิบัติจริง
3. ควรมีการขยายการอบรม
4. อยากให้มีการประชุมที่เน้นบรรยายในการประชุม
5. ควรมีเอกสารควบคู่กับการอบรม
6. กำหนดให้ชัดเจน, ควรจัดอาหารอิสลามมาต่างหากเพื่อความสบายใจ
7. แอร์เย็นมากทำให้เสียสมาธิ
8. การอบรมการทำวิจัย ควรใช้เวลาในการฝึกอบรมที่มากกว่าพอ เพื่อทำความเข้าใจอย่างมีระบบ และค่อยเป็นค่อยไป เพื่อสร้างฐานความเข้าใจในการทำวิจัยท้องถิ่นอย่างชัดเจน
9. มีเอกสารแจกพร้อมกับการบรรยายจะทำให้มีสมาธิในการฟังมากขึ้น
10. ขอให้การจัดอบรมต่อเนื่อง จะได้นำปัญหามาร่วมกันแก้

11. อยากให้มีการจัดกิจกรรมนันทนาการบ้าง เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด
12. ควรจัดกิจกรรมศึกษาดูงานประกอบการอบรมทำวิจัย
13. ถ้ามีการอบรมอีกอยากจะให้จัด ใน 3 จังหวัดชายแดนใต้แล้วก็ลงไปในพื้นที่จริง
14. ควรมีการจัดกิจกรรมนันทนาการเพื่อเป็นการคลายเครียดในการอบรมในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะ (บุคลากรศูนย์ฝึกฯ ปัตตานี, สนจ.สตูล, สงขลา, ยะลา, นราธิวาส)

1. ระยะเวลาในการจัดการอบรมน้อยเกินไป
2. ในการอบรม 1 วัน ควรใช้โต๊ะให้กับผู้กับผู้เข้ารับการประชุมบ้าง เพื่อสะดวกในการบันทึก
3. ควรให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเกิดผลงานวิจัยท้องถิ่นของ กศน.จริง ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน จัดทำเอกสารเสนอเผยแพร่ต่อไป
4. คิดว่าทางทีมผู้จัดน่าจะมีการจัดอบรมที่ดียิ่งขึ้นกว่านี้เรื่อย ๆ ต่อไป หัวข้อการอบรม น่าสนใจพอสมควร
5. ระยะเวลาในการอบรมดูเร่งรีบจนเกินไป ควรจัดให้มีการอบรมประมาณ 1 สัปดาห์ และผู้เข้าร่วมอบรมน่าจะเป็นทีมงานที่ตั้งใจทำจริง ๆ ควรให้ผู้บริหารทุก ศบอ. ร่วมการอบรมและรับรู้ด้วย

12. มอบหมายภารกิจ

การอบรมครู กศน. เป็นนักวิจัยท้องถิ่น ระหว่างวันที่ 20 – 22 มกราคม 2550 ณ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้ จังหวัดสงขลา ผู้เข้าอบรม จำนวน 33 คน ประกอบด้วยบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดปัตตานี จำนวน 22 คน บุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดยะลา นราธิวาส สตูล สงขลา และศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนจังหวัดปัตตานี จำนวน 11 คน ในครั้งนี้ นายจรัส หนูอนันต์ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดปัตตานี มีความรู้สึกประทับใจที่ได้เห็นบรรยากาศการถ่ายทอดความรู้ของคณะวิทยากรและความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้เข้ารับการอบรมตลอดระยะเวลา 3 วัน 2 คืน และได้มอบหมายภารกิจให้ผู้เข้ารับการอบรมกลับไปดำเนินการดังนี้

1. ให้ทุกคนได้กลับไปบันทึกเสนอรายงานผลการอบรม ความคิดเห็นต่อโครงการอบรม และงานที่จะทำต่อไปให้ผู้บริหารสถานศึกษา (ศบอ.) ทราบ
 2. ให้ผู้เข้ารับการอบรมนำเครื่องมือกระบวนการงานวิจัย ไปบูรณาการใช้กับภารกิจงานการศึกษานอกโรงเรียนที่ได้รับมอบหมาย
 3. ผู้เข้ารับการอบรมท่านใดที่สนใจจะพัฒนาเป็นงานวิจัยท้องถิ่น จะต้องดำเนินการเตรียมทีม ประเด็น กลุ่มเป้าหมาย และจัดเก็บข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่ม เพื่อนำมาพัฒนาเป็นโจทย์วิจัย
- ขอขอบคุณวิทยากร คณะดำเนินงานฝึกอบรม และผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกท่านที่มีความตั้งใจถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และขอให้ทุกท่านเดินทางกลับภูมิลำเนาโดยสวัสดิภาพ

4. นำเสนอผลการเก็บข้อมูลในพื้นที่และการเขียนโครงการ

1. เพื่อนำเสนอผลการเก็บข้อมูลในพื้นที่

2. เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการเขียนโครงการวิจัย

จัดในวันที่ 12-13 กุมภาพันธ์ 2550 ณ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดปัตตานี

วิธีดำเนินการ (กระบวนการและเครื่องมือ)

วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2550 นำเสนอความก้าวหน้าการทำงานในพื้นที่

วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2550 ความรู้ในการตั้งคำถาม การออกแบบการเก็บข้อมูลและการเขียน

ข้อเสนอโครงการวิจัย

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ครู กศน. 21 คน

2. ตัวแทน 40 คน(ชาวบ้านกลุ่มละ 2 คน)

3. วิทยากร 2 คน (คุณจ่านงค์ บัวเนี่ยว และคุณสมพงษ์ หลีเคราะห์)

4. สกว.ภาคใต้ตอนล่าง 3 คน

5. ทีมวิจัย 5 คน

ผลที่ได้รับจากการดำเนินงาน

ตารางนำเสนอประเด็นปัญหาเพื่อพัฒนาเป็นโจทย์วิจัย

วันที่ 12 – 13 กุมภาพันธ์ 2550

ณ ห้องประชุมศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดปัตตานี

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	พื้นที่ดำเนินการ	ประเด็น/งานวิจัยท้องถิ่นที่สนใจ
1	น.ส.บังอร จันทร์ทอง	ครูอาสาฯ	เรือนจำกลางปัตตานี ต.บานา อ.เมือง	การศึกษากับแนวทางแก้ไขปัญหให้กับผู้ต้องขังเรือนจำปัตตานี
2	นางสุดา พรหมอินทร์	ครูอาสาฯ ปอเนาะ	ศูนย์เด็กกำพร้าฯ ม.1 ต.บานา อ.เมือง	การบริหารจัดการกลุ่มโรคเรื้อรัง
3	นางชนพร มลิวรรณ	ครูอาสาฯ	ม.5 บ้านโคกลำโรง ต.รูสะมิแล	การบริหารจัดการกลุ่มอาหาร-ขนม
4	นางจุฬารัตน์ บุญมี	ครูอาสาฯ	ชุมชน ต.จะบังติกอ อ.เมืองปัตตานี	การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพช่างตัดเสื้อสตรี
5	น.ส.อามีเนาะ ชีปะ	ครู ศรช.	ม.4 ต.กะบุรี อ.กะพ้อ	ผลิตภัณฑ์จากการประมงสัตว์น้ำและการขยายตลาด
6	นายนิเซ็ง นิยะมิง	ครู ศรช.	ต.ตะโละกาโปร์ อ.ยะหริ่ง	เรือกอลและ
7	น.ส.กชกนกพรรณ อินทคุตโต	ครูอาสาฯ	ม.4 ต.คอนรัก อ.หนองจิก	กลุ่มอาชีพอาหาร-ขนม
8	นางลิลวดี สุวรรณวงศ์	ครูอาสาฯ ปอเนาะ	ต.แม่ลาน อ.แม่ลาน	การพัฒนาศักยภาพด้านการฝึกความชำนาญของกลุ่มอาชีพสรีรวิทยามะเร็ง
9	นางสาวพวิชะ สะนิ	ครูอาสาฯ	ม.2 ต.คอนทราย อ.ไม้แก่น	ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ดี
10	น.ส.วันฟ้าติมะห์ หะยีสาแม็ง	ครู ศรช.	ม.1 บ้านแปดเป่าส ต.ปาตู อ.ทุ่งยางแดง	การบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้าน

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	พื้นที่ดำเนินการ	ประเด็น/งานวิจัยท้องถิ่นที่สนใจ
11	นายอัฒลลعه ศรีสว่าง	ครูอาสา ปอแนะ	ม.3 บ้านเขาคิน ต.ป่าอู อ.ทุ่งยางแดง	การจัดระเบียบในสถาบันศึกษาปอแนะมีผลกระทบอะไรบ้าง
12	นางสุจินดา ครงประสิทธิ์	ครูอาสาฯ	ม.1 บ้านบาฏากูลุส ต.น้ำเค็ม อ.ทุ่งยางแดง	การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพเยาวชน
13	นางทิพย์มณี ผาสุก	ครูอาสาฯ	ม.7 บ้านตือเบาะ ต.พิเทน	พัฒนาเยาวชนสู่การค้าสินค้าวิถีชีวิตแบบพอเพียง
14	น.ส.ทิวา รัตนพันธ์	ครูอาสาฯ ปอแนะ	ม.6 ต.นาประดู่ อ.โคกโพธิ์	ส่งเสริมอาชีพการประดิษฐ์ของชำร่วย
15	น.ส.จารุวรรณ สัมพันธ์	ครูอาสาฯ	ม.4 ต.ทรายขาว อ.โคกโพธิ์	ส่งเสริมคุณภาพชีวิตเยาวชน
16	น.ส.เจชะปิยะ หะยิมะ	ครูอาสาฯ ปอแนะ	ม.4 ต.นาแกตุ อ.โคกโพธิ์	ส่งเสริมการเกษตรผสมผสานแบบพอเพียง
17	นายภิกรม โอชาอัมพวัน	ครูอาสาฯ ปอแนะ	ร.ร.เจริญศาสนวิทยา ม.2 ต.คลองใหม่ อ.ยะรัง	พัฒนาศักยภาพนักศึกษาปอแนะต่อการประกอบอาชีพ
18	น.ส.พิชญา ปี่แก้ว	ครูอาสาฯ	ม.3 บ้านกาแลสะนอ ต.คลองใหม่ อ. ยะรัง	พัฒนาศักยภาพกลุ่มเยาวชนกาะปิยะที่บ้านกาแลสะนอ
19	นางนริศา หนามมานะ	ครูอาสาฯ ปอแนะ	ร.ร.มะอึพพิษฐกรอ่านลิบบานาต ม.2 ต.มะนังดาลำ อ.สายบุรี	ข้าวเกรียบผัก
20	นายอัมรินทร์ศอสและ มะดี	ครูอาสาฯ ปอแนะ	ร.ร.บุณยอิสลามวิทยา ม.1 ต.ปะโค อ.มายอ	
21	นายศรัทธา เจะแล	ครูอาสาฯ	ม.6 บ้านบ่อทอง ต.บ่อทอง อ.หนองจิก	ศึกษากระบวนการจัดการกลุ่มปักจักร

5. เวทีนำเสนอโครงการ

เพื่อนำเสนอโครงการวิจัย จัดเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2550 ณ ห้องประชุมศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดปัตตานี

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ครู กศน.	21 คน
2. ตัวแทน	40 คน (ชาวบ้านกลุ่มละ 2 คน)
3. วิทยากร	2 คน
4. สกว.ภาคใต้ตอนล่าง	3 คน
5. ทีมวิจัย	5 คน

1. บุคลากรกศน.ปี 50 และตัวแทนชาวบ้านของแต่ละกลุ่ม
2. วิทยากรคุณจำนงค์ บัวเนียว และคุณสมพงษ์ หลีเคราะห์
3. สกว.ภาคใต้ตอนล่าง
4. คณะทำงานกศน.จังหวัดปัตตานี

ผลที่ได้รับจากการทำกิจกรรม

1. มีการนำเสนอเค้าโครงการวิจัยจำนวนทั้งสิ้น 16 โครงการ

สรุป

หลังจากกิจกรรมนี้ แต่ไม่สามารถพัฒนาโครงการจนเสร็จสมบูรณ์และเริ่มต้นการวิจัยได้ เนื่องจากครู กศน.ยังขาดความพร้อมอย่างแท้จริงในการเป็นนักวิจัยท้องถิ่น จึงนำไปสู่การปรับกระบวนการของการพัฒนาครู กศน.เป็นนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น อันเป็นจุดเริ่มเข้าสู่กระบวนการของโครงการ “ศึกษารูปแบบการพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานเพื่อเป็นนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น กรณีศึกษา ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดปัตตานี (กศน.ปัตตานี)” ดังปรากฏในบทต่อไป

บทที่ 3

การปรับแผนงานและการถอดบทเรียน

1. การปรับปรุงกระบวนการพัฒนาครู กศน.เป็นนักวิจัย

จากการออกแบบกระบวนการพัฒนาครู กศน. ดังที่ปรากฏข้อมูลในบทที่ผ่านมาซึ่งเน้นการอบรมสร้างความเข้าใจในแนวคิด แล้วให้ครู กศน.ทดลองเสนอกรอบเค้าโครงของโครงการวิจัย ปรากฏว่า ไม่สามารถดำเนินงานไปสู่การวิจัยได้จริง เนื่องจาก กศน. ยังขาดทักษะทางเทคนิคในการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดโครงการที่มาจากความต้องการของพื้นที่จริงๆ และไม่มีความสุขในการทำวิจัย ทำให้ กศน.ติดตามต้องทบทวนว่าจะเดินหน้าต่อด้วยการปรับกระบวนการ หรือควรยกเลิกโครงการ ดังสะท้อนจากจดหมายทางอินเทอร์เน็ตของ อ.กรวิภา ขวัญเพชร ที่ส่งถึง ที่ปรึกษา และเจ้าหน้าที่ สกว.ที่รับผิดชอบ เมื่อวันที่ 21 พ.ย. 2550 ความว่า

“เรียน น้องเสื่อ, น้องสินธุ

กศน.เป็นหน่วยงานที่ได้รับการยอมรับว่ายังคงมีบุคลากรทำงานอยู่ในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าจะมีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้น สอ.บต.พูดกับผู้บริหาร กศน. ว่า กศน.เป็นหน่วยงานที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์น้อยที่สุด จึงถูกคาดหวังให้ทำงานในพื้นที่อย่างมากมาย จังหวัดเองก็มองว่าเรื่องวิทยากรกระบวนการต้องยกให้หน่วยงาน สาธารณสุข พัฒนาชุมชน และ กศน. วันนี้จากการประชุมครู กศน.ในการที่จะขับเคลื่อนงานในปี 51 เสี่ยงสะท้อนจากครูบอกว่าควรจัดการอบรมให้ความรู้เรื่องการเป็นวิทยากรกระบวนการใหม่ เพราะบางคนไม่มีความรู้เรื่องเวทีประชาคมเลย ผอ.จึงฝากให้ประสานงานน้องเสื่อ น้องสินธุ น้องหนุ่ม และทีมงาน ว่าควรที่จะจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ครู กศน.อย่างไร ใช้เวลาวันละ 2 วัน จำนวน 5 รุ่น รุ่นละ 58 คน รายละเอียดกำหนดการอบรม และกรอบภารกิจงานที่ครู กศน.ต้องทำในพื้นที่บางส่วนที่ได้ส่งมาให้ด้วย แล้ว สำหรับงานวิจัยที่ได้ทำสัญญากับ สกว. อาจจะส่งเงินคืนหรือปรับวิธีการทำงานใหม่ค่ะ”

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ได้นำไปสู่การพูดคุยกันระหว่าง กศน. กับ สกว. และที่ปรึกษาเพื่อหาทางปรับกระบวนการที่ลงตัวสำหรับทุกฝ่าย ในวันที่ 25 ธันวาคม 2550 ผู้เกี่ยวข้องจึงได้จัดให้มีการประชุมเรื่องการพัฒนาศักยภาพบุคลากร กศน.จังหวัดปัตตานี ขึ้น ณ ห้องประชุมผู้อำนวยการ กศน.จังหวัดปัตตานี โดยมีผู้เข้าร่วมคือ คุณสมบูรณ์ อัมภาสกิจ คุณสินธุ แก้วสินธุ์ คุณกรวิภา ขวัญเพชร คุณสุกัญญา สุขสุพันธ์ คุณแวอุษะ อาเก๊ะ และคุณรักชนก ทองขจร

สาระสำคัญของการประชุมครั้งนี้อยู่ที่การร่วมกันออกแบบทิศทางและกระบวนการพัฒนาครู กศน. เป็นนักวิจัยเสียใหม่ ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมได้มีความเห็นที่สำคัญๆ ได้แก่

ผอ.จรัส หนูอนันต์

ความคาดหวังการพัฒนาครู กศน.ต้นแบบ เป็นคนที่กล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็น มีทักษะในการนำเสนอข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

คุณสมบุญ อภาสกิจ

เป้าหมาย วัตถุประสงค์หลัก ของงานนี้ก็คือ

1. เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากร กศน.ให้มีความรู้หลักการ ปรัชญาเพื่อประยุกต์ความรู้มาจัด กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของชาวบ้าน และ
2. เพื่อสร้างแกนนำกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง เป้าหมายปลายทาง การพัฒนาทักษะการทำงานของ ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

คุณสุกัญญา สุขสุพันธ์

ควรออกแบบเนื้อหาให้สอดคล้องกับภารกิจงาน 3 ขั้นตอน

1. ก่อนดำเนินงาน การวางแผน การออกแบบกิจกรรม
2. ระหว่างการดำเนินงาน การพูด การจับและการสรุปประเด็น
3. หลังการดำเนินงาน การสรุปและการจัดทำรายงาน

ในที่สุดที่ประชุมได้ผลสรุปที่เป็นสาระสำคัญเพื่อการดำเนินงานต่อไป ดังนี้

แนวทางการจัดกระบวนการ ให้เลือกทำตามความสนใจ บนฐานภารกิจงานของแต่ละคน (จับ ต่อเนื่อง) กรอบเนื้อหา 5 ด้าน

- 1.หลักคิด การทำงานแบบมีส่วนร่วม
2. ทักษะการสื่อสารสองทาง วิทยาการกระบวนการ การพูดในที่ชุมชน การจับประเด็น
3. การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ วางแผนจากความหลากหลายของภารกิจที่ต้องปฏิบัติจริง ทำอย่างไร ที่จะออกแบบกิจกรรมที่ดีและสร้างการเรียนรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย
- 4 การเขียนโครงการ
5. การบันทึก สรุป ประมวล และใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ด้านเนื้อหา จัดเตรียมเอกสารเนื้อหาให้อ่านเอง และมีการวัดผล โดยการสอน
2. ในเวทีการฝึกอบรม เน้นการฝึกปฏิบัติและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง

ชื่อโครงการ แนวทางการเสริมศักยภาพครู กศน. ในการทำงานบนฐานภารกิจ กศน.ที่มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและพัฒนาศักยภาพบุคลากร กศน. ให้มีความรู้หลักการ ปรัชญางานวิจัยเพื่อท้องถิ่น สามารถนำประยุกต์ความรู้มาจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของชาวบ้าน
2. เพื่อสร้างแกนกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง
3. เป้าหมายปลายทาง การพัฒนาทักษะการทำงานของชุมชนแบบมีส่วนร่วม

โจทย์วิจัย แนวทางการเสริมศักยภาพครู กศน. ในการทำงานบนฐานภารกิจ กศน. ให้มีประสิทธิภาพเป็นอย่างไร

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

บุคลากรกศน. มีความรู้หลักการ ปรัชญางานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสามารถนำมาประยุกต์ความรู้มาจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของชาวบ้าน

เค้าโครงร่างหลักสูตรการพัฒนาบุคลากร กศน. ปี 2551

เนื้อหา

1. หลักการทำงานชุมชนแบบมีส่วนร่วม
 - รูปแบบการพัฒนาชุมชน
 - แนวคิดหลักการพัฒนาชุมชน
 - จิตวิทยาชุมชน
 - การศึกษาชุมชน
 - หลักการทำงานแบบมีส่วนร่วม
 - การจัดบันทึก
2. วิทยาการกระบวนการ
 - การพูดในที่ชุมชน
 - การเขียนแผนที่ความคิด
 - การจับประเด็น
 - การสรุป
3. การวางแผน / ออกแบบกิจกรรม
 - ขอบเขต
 - ขนาดกิจกรรม
4. การเขียนโครงการ
 - หลักการเขียนโครงการ
 - การวิเคราะห์โครงการ
5. การสรุป
 - ประมวล
 - รายงาน
 - การนำเสนอ
 - ประเมิน
 - การใช้ประโยชน์
 - การเผยแพร่

เมื่อมีความชัดเจนในแนวทางการดำเนินงานที่กำหนดขึ้นใหม่ จึงนำไปสู่การปรับแก้สัญญาการดำเนินการกับ สกว. และ กสน. ปีตคานี้ก็เริ่มเดินหน้าการปฏิบัติงานทันที โดยกำหนดทีมงานขึ้นรับผิดชอบ (ทีมวิจัยและที่ปรึกษา) โดยงานชิ้นแรกที่จะดำเนินการ ก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการพัฒนาครู กสน. ให้เป็นนักวิจัย ก็คือการถอดบทเรียนจากประสบการณ์ของ กสน.ปีตคานี้ ที่ได้พยายามพัฒนาครู กสน. ให้เป็นนักวิจัยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 เพื่อให้การดำเนินงานในครั้งใหม่นี้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของปัญหามากที่สุด

ภาพที่ 1 การประชุมเตรียมทีมวิจัย ณ สำนักงาน สกว.ภาคใต้ตอนล่าง

2. การถอดบทเรียนการร่วมงานวิจัยท้องถิ่น ระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค (สกว.ท้องถิ่น)กับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดปัตตานี (กศน.ปัตตานี) ระหว่างปี พ.ศ. 2546-2550

การประชุมเพื่อถอดบทเรียนได้จัดขึ้นระหว่างวันที่ 25-27 พฤษภาคม 2550 ณ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเมืองปัตตานี โดยมีวัตถุประสงค์คือ “เพื่อถอดบทเรียนผลการพัฒนาบุคลากร กศน.จากปี 2549 เพื่อปรับปรุงงานในปี 2550” ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมในเวทีถอดบทเรียนครั้งนี้ประกอบด้วย

1. ผู้บริหารระดับจังหวัด และระดับอำเภอที่มีบุคลากรกศน.เข้าร่วมโครงการปี 2549
2. บุคลากรกศน.ที่เข้าร่วมโครงการปี 2549
3. ตัวแทนชุมชนที่ร่วมเป็นนักวิจัยร่วมกับบุคลากรกศน.ปี 2549

2.1 เนื้อหาและกระบวนการในเวทีถอดบทเรียน

เนื้อหาสำหรับถอดบทเรียนผู้บริหารระดับอำเภอ/ นักวิจัยที่เป็นบุคลากร กศน./ คณะทำงาน

1. สะท้อนความรู้สึกร่วมกัน ที่มีต่อการเข้าร่วมหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยท้องถิ่น (เขียนลงกระดาษหรือบัตรคำเป็นรายคน)

2. ถอดบทเรียนด้านการจัดการ

2.1 กระบวนการทำงานในแง่ของระบบ, ระเบียบ, ข้อกำหนด, ความเคยชินของบุคลากร, การบังคับบัญชา, วัฒนธรรมองค์กร ที่มีผลต่อการร่วมงานกันของ กศน. และ สกว. ส่วนไหนคืออยู่แล้ว-ส่วนไหนเป็นปัญหา-เสนอแนวทางแก้ (แยกกลุ่มระหว่าง กศน. กับ สกว.)

2.1.1 กระบวนการทำงานภายในของ กศน.

2.1.2 กระบวนการทำงานภายในของ สกว.

2.2 กระบวนการทำงาน ในแง่การประสานงานระหว่างกัน ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงาน ทำที่ที่มีต่อกัน ซึ่งมีผลต่อการร่วมงานกันของ กศน. กับ สกว. ส่วนไหนคืออยู่แล้ว-ส่วนไหนเป็นปัญหา-เสนอแนวทางแก้ (คุยรวมในเวที)

3. บทเรียนด้านกิจกรรม

3.1 หลักสูตรพัฒนาบุคลากร กศน.ปัตตานี ผ่านงานวิจัยท้องถิ่น แต่ละกิจกรรมของหลักสูตร ได้ผลอย่างไร ปัญหาที่พบ ข้อเสนอแนะสำหรับอนาคต ฯลฯ (คุยรวมในเวที)

3.2 กระบวนการวิจัย (แยกนำเสนอรายอำเภอ)

3.2.1 การเตรียมทีมวิจัย (ดำเนินการอย่างไร-เกิดผลอย่างไร-ข้อเสนอแนะสำหรับอนาคต)

3.2.2 การพัฒนาโจทย์และพัฒนาโครงการ (ดำเนินการอย่างไร-เกิดผลอย่างไร-ข้อเสนอสำหรับอนาคต)

3.2.3 การทำวิจัย (ดำเนินการอย่างไร-เกิดผลอย่างไร-ข้อเสนอสำหรับอนาคต)

3.2.3 การรายงานผลการวิจัย (ดำเนินการอย่างไร-เกิดผลอย่างไร-ข้อเสนอสำหรับอนาคต)

4. ประเด็นเปิด

ความคิดเห็นเพิ่มเติม ข้อเสนอแนะอื่นๆ ฯลฯ

เนื้อหาสำหรับถอดบทเรียนนักวิจัยชาวบ้าน

1. สะท้อนความรู้สึกรวมที่มีต่อการเข้าร่วมหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยท้องถิ่น (เขียนลงกระดาษหรือบัตรคำเป็นรายคน)

2. ถอดบทเรียนด้านการจัดการ

2.1 กระบวนการทำงาน ในการประสานงานระหว่างชาวบ้านกับครู กศน. และ เจ้าหน้าที่ สกว. ส่วนไหนดีอยู่แล้ว-ส่วนไหนเป็นปัญหา-เสนอแนวทางแก้

2.2 กระบวนการทำงานภายในทีมวิจัย ความเป็นทีม/ความสามัคคี-การมีส่วนร่วม-การจัดการด้านการเงิน ส่วนไหนดีอยู่แล้ว-ส่วนไหนเป็นปัญหา-เสนอแนวทางแก้

3. บทเรียนด้านกิจกรรม

3.1 กระบวนการวิจัย

3.1.1 การเตรียมทีมวิจัย (ดำเนินการอย่างไร-เกิดผลอย่างไร-ข้อเสนอสำหรับอนาคต)

3.1.2 การพัฒนาโจทย์และพัฒนาโครงการ (ดำเนินการอย่างไร-เกิดผลอย่างไร-ข้อเสนอสำหรับอนาคต)

3.1.3 การทำวิจัย (ดำเนินการอย่างไร-เกิดผลอย่างไร-ข้อเสนอสำหรับอนาคต)

3.1.4 การรายงานผลการวิจัย (ดำเนินการอย่างไร-เกิดผลอย่างไร-ข้อเสนอสำหรับอนาคต)

3.2 ผลการวิจัย

3.2.1 ประโยชน์ที่เกิดขึ้นแล้วและที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

3.2.2 ปัญหาอุปสรรคที่พบ

3.2.3 ข้อเสนอแนะสำหรับอนาคต

4. ประเด็นเปิด

ความคิดเห็นเพิ่มเติม ข้อเสนอแนะอื่นๆ ฯลฯ

เนื้อหาสำหรับถอดบทเรียน คณะทำงาน/ วิทยากร/ ที่ปรึกษา

1. มองภาพรวม ความคาดหวัง-การดำเนินการจริง-ผลที่เกิดขึ้น-ความพึงพอใจ-ความคาดหวังในอนาคต

2. มองจุดอ่อน-จุดแข็ง-ข้อจำกัด-โอกาส (SWOT)

3. ประเด็นเปิด ความคิดเห็นเพิ่มเติม ข้อเสนอแนะอื่นๆ ฯลฯ

2.2 เนื้อหาที่ได้จากการถอดบทเรียน มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

บทเรียนการร่วมงานวิจัยท้องถิ่น

ระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค (สกว.ท้องถิ่น)

กับศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดปัตตานี (กศน.ปัตตานี)

ระหว่างปี พ.ศ. 2546-2550

1. บทเรียนจากความรู้สึกรวม

1.1 ความรู้สึกโดยรวมจากผู้บริหารระดับจังหวัดของ กศน.

ผู้บริหารในระดับจังหวัด ที่มีบทบาทตั้งแต่ต้นในการนำเอากระบวนการวิจัยท้องถิ่นมาใช้รองรับภารกิจของ กศน. คือ นายจรัส หนูอนันต์ ผอ.กศน.ปัตตานี และนางกรวิภา ขวัญเพชร ครู ศศ.3 ศูนย์ กศน.เมืองปัตตานี ซึ่งทั้งสองท่านมีความเข้าใจในหลักการของการวิจัยท้องถิ่นเป็นอย่างดี และเล็งเห็นว่าในส่วนของเป้าหมายนั้น งานวิจัยท้องถิ่น และงานของ กศน. ต่างก็มีเป้าหมายเหมือนกัน เพียงแต่ในส่วนของการดำเนินงานนั้น งานวิจัยท้องถิ่นของ สกว. มีกระบวนการที่น่าสนใจ มีลักษณะที่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับสภาพการณ์ต่างๆ ในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งนำไปสู่บุคลากร กศน. จะได้เรียนรู้กระบวนการดังกล่าว เพื่อนำมาใช้รองรับภารกิจของ กศน.เอง ดังนั้นผู้บริหารทั้งสองท่านจึงได้สนับสนุนและเปิด โอกาสให้บุคลากรของ กศน.ได้เข้าร่วมเรียนรู้กระบวนการวิจัยท้องถิ่นอย่างเข้มแข็งตลอดมา

อย่างไรก็ตาม เมื่อมองถึงผลที่เกิดขึ้น เช่น การร่วมเรียนรู้กระบวนการวิจัยท้องถิ่นของบุคลากร หรือผลการวิจัยที่เกิดขึ้นกับชุมชน ผู้บริหารทั้งสองท่านมองว่าแม้ในเชิงคุณภาพจะมีความน่าสนใจ ซึ่งควรที่จะได้ขยายปริมาณให้มากยิ่งขึ้นไป แต่ในระยะเวลาที่ผ่านมา ปริมาณที่ได้ยังค่อนข้างต่ำกว่าที่คาดหวัง ซึ่งมองว่ามาจากสาเหตุที่สำคัญๆ คือ

1. การประสานงานระหว่าง กศน. และ สกว. ยังไม่ค่อยลงตัว ซึ่งเป็นผลมาจากความแตกต่างกันระหว่างองค์กร ทั้งเรื่องของระบบ ระเบียบ การบังคับบัญชา วัฒนธรรมองค์กร เป็นต้น ทำให้การประสานงาน มีความขลุกขลักติดขัดอยู่เรื่อยๆ ซึ่งจำเป็นจะต้องปรับตัวเข้าหากันยิ่งขึ้น โดยเฉพาะจากฝ่าย สกว. ซึ่งมีความยืดหยุ่นในการปรับตัวได้มากกว่า กศน. รวมทั้งหารูปแบบการร่วมงานกันที่เหมาะสมที่สุดต่อไป

2. การออกแบบลักษณะของกระบวนการ และรวมถึงตัวกิจกรรม ของ กศน. ที่จะนำเอากระบวนการวิจัยท้องถิ่นมาใช้ยังไม่ลงตัว เช่น ถ้าจะเน้นให้ครู กศน. ได้เรียนรู้ ก็เกรงว่าจะละเลยสิ่งที่ชุมชนควรจะได้รับ หรือในอีกกรณีหนึ่งการนำเอากระบวนการวิจัยท้องถิ่นมาใช้นั้นจะต้องลงมือทำงานวิจัยในรูปโครงการดังที่ สกว. เคยทำมาในที่อื่นๆ หรือจะเอาเพียงกระบวนการวิจัยมาใช้ในงานหลายๆด้านของ กศน. และจะออกแบบอย่างไรให้เป็นที่ยอมรับได้ระหว่างกัน เป็นต้น

3. ผู้บริหารระดับจังหวัด ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรในการจูงใจเชิงนโยบายให้ผู้บริหารระดับอำเภอ เข้าร่วมเรียนรู้กระบวนการวิจัยท้องถิ่น ซึ่งในปัจจุบัน ยังมีผู้บริหารระดับอำเภอจำนวนน้อยเท่านั้น ที่สนใจอย่างจริงจัง ซึ่งประเด็นนี้มีผลกระทบอย่างสำคัญ ต่อปริมาณของครู กศน. ที่จะเข้าร่วมงานวิจัยท้องถิ่น

4. สาเหตุอื่นๆ เช่น พื้นฐานความเข้าใจของครู กศน. ที่ยังต้องใช้เวลาพอสมควรในการทำความเข้าใจงานวิจัยท้องถิ่น หรือการที่ครู กศน. มีภารกิจมากจนยากจะบริหารเวลาให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงปัญหาจากสถานการณ์ความรุนแรง ทำให้การทำงานในพื้นที่เต็มไปด้วยความเสี่ยง

โดยสรุปผู้บริหารระดับจังหวัด เห็นคุณค่าของทั้งกระบวนการและเป้าหมายของการวิจัยท้องถิ่นเป็นอย่างดี และมีความคาดหวังว่าการเรียนรู้กระบวนการวิจัยท้องถิ่นจะขยายตัวยิ่งขึ้นในองค์กร กศน. ทั้งในจังหวัดปัตตานี และจังหวัดอื่นๆเป็นลำดับไป

1.2 ความรู้สึกจากผู้บริหารระดับอำเภอของ กศน.

ในปัจจุบันผู้บริหารระดับอำเภอ หรือผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียน ประจำอำเภอต่างๆในปัตตานี มีทั้งที่เข้าร่วมและผลักดันงานวิจัยท้องถิ่นอย่างแข็งขันมาตั้งแต่ต้น มีทั้งที่ได้ทำความเข้าใจและเข้าร่วมในระยะต่อมา และมีทั้งที่ยังไม่มีความสนใจที่ชัดเจนในกระบวนการวิจัยท้องถิ่น ซึ่งต่างก็มีความเห็นต่อการร่วมงานระหว่าง สกว.ท้องถิ่น กับกศน.ปัตตานี ที่น่าสนใจ

กลุ่มที่เข้าร่วมอย่างแข็งขัน เช่น นายอุสมาน คีอราแม ผอ.กศน.เมืองปัตตานี นายนภดล พุฒสกุล ผอ.กศน.แม่ลาน นายรังสิทธิ์ ประการแก้ว ผอ.กศน.ทุ่งยางแดง ต่างก็เข้าใจและเห็นคุณค่าในกระบวนการและเป้าหมายของงานวิจัยท้องถิ่น เช่นเดียวกับผู้บริหารระดับจังหวัด ทั้งยังมองเห็นสภาพปัญหาในลักษณะเดียวกันด้วย

สำหรับกลุ่มที่ได้มีความสนใจและเข้าใจมากขึ้นในระยะต่อมา เช่น นายธนิต กลามอ ผอ.กศน.สาขบุรี และนายอัปดุลยาบาอี สาแม ผอ.กศน.กะพ้อ ต่างก็แสดงความรู้สึกว่า ในระยะแรกเนื่องด้วยเห็นว่า กศน.มีภารกิจมากอยู่แล้ว และงานวิจัยท้องถิ่นน่าจะเป็นการเพิ่มภาระให้หนักขึ้น หรืออาจไม่สอดคล้องกับองค์กร จึงยังไม่สนใจในช่วงแรก แต่ในระยะต่อมา

จึงได้เห็นว่าการวิจัยท้องถิ่นมีเป้าหมายเช่นเดียวกับงาน กศน. อีกทั้งกระบวนการทำงานยังเป็นการพัฒนาบุคลากรได้ดีอีกด้วย จึงให้ความสนใจและพยายามเข้าร่วมมากขึ้น

โดยสรุปแล้ว ผู้บริหารระดับอำเภอของ กศน. มีแนวโน้มจะให้ความสนใจงานวิจัยท้องถิ่นมากขึ้นเรื่อยๆ

1.3 ความรู้สึกจากบุคลากร กศน. ที่เข้าร่วมเป็นนักวิจัย

ครู กศน. ที่เข้าร่วมเป็นนักวิจัยท้องถิ่นได้สะท้อนบทเรียนเป็นความรู้สึกโดยรวมที่น่าสนใจดังนี้

ส่วนใหญ่จะคิดว่าหลังจากตนได้ร่วมทำวิจัยมาแล้ว มีความเข้าใจในเป้าหมายและกระบวนการ ของงานวิจัยท้องถิ่นในระดับปานกลาง

มองว่าในระหว่างการวิจัย มีปัญหาอุปสรรคในระดับสูง โดยส่วนใหญ่เห็นว่างานวิจัยประสบความสำเร็จตามเป้าหมายในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามนักวิจัยมีความพึงพอใจกับผลที่เกิดขึ้นมาก และมองว่างานวิจัยท้องถิ่นมีคุณค่ามากทั้งต่องานของ กศน. และต่อชุมชนพื้นที่วิจัย

ที่สำคัญ เกือบทุกคนสะท้อนว่ามีความสุขมากที่ได้ร่วมการวิจัยท้องถิ่น

1.4 ความรู้สึกจากแกนนำทีมวิจัยในพื้นที่

นักวิจัยชาวบ้านสะท้อนว่าทำวิจัยแล้วมีทั้งทุกข์และสุขแตกต่างกันไป ซึ่งโดยรวมพอจะประมวลความทุกข์และสุขที่เกิดขึ้น ได้ดังนี้

การทำวิจัยท้องถิ่นทำให้มีความสุข เพราะว่า

1. ได้ช่วยเหลือผู้อื่น เช่นบอกว่า สิ่งที่เราทำได้ช่วยคนอื่น สุขที่ได้พบกับชาวบ้าน สุขได้ช่วยกลุ่มออมทรัพย์ ได้เก็บเงิน เพราะได้ทำบุญ
2. ได้ความรู้ เช่นบอกว่า รู้จักการจัดการมากขึ้น สามารถหาข้อมูลได้ ประสพการณ์การทำงานของระบบกลุ่ม ได้เรียนรู้งานวิจัย
3. ได้รู้ปัญหา รู้เป้าหมายของตัวเองหรือของกลุ่ม
4. ได้ผลสำเร็จ เช่นบอกว่า กลุ่มมีคนรู้จักมากขึ้น ผลลัพธ์ออกมาดี
5. ได้ความเปลี่ยนแปลงที่ดี เช่น รู้จักการบริหารงานและตัวเองมากขึ้น

ทำงานวิจัยท้องถิ่นแล้วมีความสุข เพราะว่า

1. ไม่คุ้นเคยกับการทำงานเป็นทีม รวมตัวกันยาก
2. ความยากในการสร้างการมีส่วนร่วม ซึ่งต้องใช้ความพยายามมาก
3. ความยากในการอธิบายสมาชิกให้เข้าใจการวิจัยท้องถิ่น
4. การทำวิจัยยุ่งยาก ซับซ้อน

5. ปริมาณงานมีมาก
6. สมาชิกไม่เข้าใจและกล่าวหา
7. ต้องทำงานบริหารจัดการ ซึ่งไม่คุ้นเคย
8. ต้องแสดงออกทั้งการพูด การเขียน ซึ่งไม่ค่อยมีความกล้า

นอกจากเรื่องความทุกข์ ความสุขแล้ว นักวิจัยได้สะท้อนว่าระหว่างการศึกษาวิจัยได้เกิดสิ่งดีๆ ขึ้นกับทีมวิจัยหลายประการ เช่น

1. ทีมสามัคคี เสียสละ ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ คิดทำเพื่อลูกหลาน
2. รู้จักบริบทชุมชนของตนเองมากขึ้น (ปัญุด)
3. กลุ่มได้เป็นแหล่งเรียนรู้ นักศึกษามาเรียนที่กลุ่ม
4. สมาชิกมีส่วนร่วมมากขึ้น เวลาบอกให้มาทำงานเขามากขึ้น
5. ก่อน สกว.เข้ามาเราทำงานไม่เป็นระบบ ทำให้ทำงานเป็นระบบมากขึ้น รู้จักจด

บันทึก ทำหลักฐานและเข้าใจกันมากขึ้น

6. ได้รู้ความตั้งใจและบทบาทหน้าที่ของทีมมากขึ้น
7. ทุกคนรู้จักบทบาทหน้าที่และมีความรับผิดชอบมากขึ้น
8. ได้รู้จักนิสัยและมีความสามัคคีมากขึ้น

นอกจากนี้นักวิจัยได้สะท้อนว่า จากการทำวิจัยท้องถิ่น ได้มีสิ่งที่ตนภูมิใจได้แก่

1. ที่ภูมิใจที่ได้มีกลุ่ม ได้ความรักความสามัคคี รู้จักการแก้ปัญหา ได้เรียนรู้กระบวนการ การทำสิ่งที่เรากำลังพัฒนาหมู่บ้าน และได้รู้จักวิถีคิด

2. ภูมิใจที่สุดได้ไปศึกษาดูงานภาคกลาง แล้วกลับมาแก้ปัญหาที่บ้านได้เยอะ ได้รู้เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมือง ข้าราชการ และชุมชน

3. สามารถเดินไปหาหน่วยงานได้คนเดียว จากเดิมที่ไม่มีความกล้า เพราะทำในสิ่งที่ถูกต้อง เราทำเพื่อชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการทุกหน่วยงาน

3. ได้ลองเขียนโครงการเอง รู้สึกภูมิใจ

4. ได้ทำงานวิจัยซึ่งสอดคล้องกับหลักการของศาสนาอิสลาม

5. สมาชิกใช้แนวคิดพอเพียง พยายามพูดให้สมาชิกเข้าใจคำว่าพอเพียงในสิ่งที่เรามีอย่าให้มากเกินไปสิ่งที่เราได้รับ

6. ได้เอาบทเรียนจากการเป็นนักวิจัยท้องถิ่นไปประยุกต์ใช้กับองค์กรอื่น ๆ ได้ผลพยายามสร้างความคิดการจัดประชุมอย่างสร้างสรรค์ เช่น การจัดประชุม อสม. อบต. ทำให้ได้ความคิดที่หลากหลาย

นักวิจัยชาวบ้านยังได้สะท้อนความรู้สึกถึง สกว. ว่า งานของ สกว. เป็นงานที่ดีเพราะเอาเป้าหมายของชาวบ้านเป็นหลัก ไม่บังคับชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านฉลาดขึ้น ได้ความรู้มากขึ้น ใจเย็น และคิดเป็นระบบมากขึ้น แต่อยากให้ สกว. ดูแลใกล้ชิดมากขึ้นกว่าที่ผ่านมา

2.บทเรียนที่ได้จากการกระบวนการทำงาน

2.1 บทเรียนจากผู้บริหารระดับจังหวัดของ กศน.

ผู้บริหารระดับจังหวัด มองกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่าง กศน. กับ สกว. ว่ามีจุดต้องระมัดระวังในเรื่องของระเบียบราชการต่างๆ ซึ่งยังไม่มี ความชัดเจน เช่น ระเบียบการเบิกจ่ายเงิน ซึ่งทั้งสององค์กรใช้ต่างกัน

สำหรับกระบวนการทำงานวิจัยของครู กศน. นั้นเห็นว่า ครู กศน. มีจุดอ่อนที่ขาดนิสัยการจดบันทึก ซึ่งเป็นวิธีการทำงานแบบเดิมๆ เป็นจุดที่ต้องแก้ไขต่อไป

ส่วนกระบวนการทำงานวิจัยโดยรวมนั้นเห็นว่าดี เนื่องจากใช้วิธีการที่ไม่เป็นทางการ ทำให้ชาวบ้านกล้าคิด กล้าแสดงออก และเปิดเผยความจริงของปัญหาต่างๆออกมา

นายจรัส หนูอนันต์ ผอ.กศน.ปัตตานี ได้กล่าวถึงความสำคัญของกระบวนการวิจัยท้องถิ่น ไว้ที่น่าสนใจว่า

“คนที่เข้าร่วมกระบวนการวิจัยต้องเข้าใจกระบวนการ เพราะหากไม่เข้าใจก็จะประเมินค่าของกระบวนการต่ำ แต่ถ้าเข้าใจก็จะประเมินค่ากระบวนการสูง”

2.2 บทเรียนจากผู้บริหารระดับอำเภอของ กศน.

ผู้บริหารระดับอำเภอเห็นว่ากระบวนการวิจัยท้องถิ่น มีความโดดเด่นในการเป็นเครื่องมือพัฒนาบุคลากร เพียงแต่ว่าในการทำวิจัยที่ผ่านมายังไม่ประสบความสำเร็จเชิงปริมาณมากนัก บุคลากรยังไม่ซึมซับความเป็นนักวิจัย เข้ามาแต่ไม่ปฏิบัติจริง ไม่ค่อยมีพัฒนาการ อย่างไรก็ตามในเชิงคุณภาพ ก็ยอมรับว่าสิ่งที่พัฒนาขึ้นมากคือการทำงานด้วยการมีการจดบันทึกสิ่งต่างๆ การเขียนรายงานเป็นระบบมากขึ้นสามารถสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน ให้ชุมชนได้ร่วมเขียนโครงการ

ในส่วนของกระบวนการทำงานที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารระดับอำเภอนั้น มีความเห็นว่า งานวิจัยท้องถิ่นเป็นประโยชน์โดยตรงของผู้บริหารที่ต้องการทำผลงาน เพื่อความก้าวหน้าในตำแหน่งโดยสามารถนำไปใช้เป็นผลงานได้ เพียงแต่ว่าที่ผ่านมายังมีส่วนร่วมน้อยเกินไป ซึ่งวิธีแก้คือการประสานงานจาก สกว. ไปยังครู กศน. ที่เป็นนักวิจัย ผู้บริหารระดับอำเภอควรได้รับทราบด้วยทุกครั้ง และครู กศน. ควรรายงานความคืบหน้าของงานให้ทราบอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการรายงานผลหลังจากที่ไปประชุมเกี่ยวกับการวิจัย ซึ่งเกิดขึ้นบ่อยๆ หรือถ้าจะให้ดียิ่งขึ้นคือ ให้ผู้บริหารระดับ

อำเภอมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มพัฒนาโครงการวิจัย โดยอาจให้มีชื่ออยู่ในโครงการวิจัยด้วย โดยสรุปก็คือ การประสานงานกันควรต้องตระหนักถึงขั้นตอนตามระเบียบราชการให้มากขึ้นด้วย

สำหรับกระบวนการทำงานกับ สกว. นั้น ผู้บริหารระดับอำเภอเห็นว่า หาก สกว. มีเจ้าหน้าที่มากขึ้น รับพื้นที่เล็กลง ก็จะได้ใกล้ชิดกันมากขึ้น โดยเฉพาะในการขยายงานในระยะต่อไป

ผู้บริหารระดับอำเภอมีความคาดหวังว่า กระบวนการวิจัยท้องถิ่นจะทำให้ บุคลากร ของ กศน.ได้เป็นพระเอก หรือนางเอก ให้ประชาชน และส่วนราชการทุกภาคส่วนยอมรับมากขึ้น

2.3 บทเรียนจากบุคลากร กศน. ที่เข้าร่วมเป็นนักวิจัย

ครู กศน. ที่มาเป็นนักวิจัยท้องถิ่นมีความเห็นว่า กศน. กับ สกว. ต่างก็มีเป้าหมาย เดียวกัน มีกลุ่มเป้าหมายเดียวกันคือประชาชน/ชุมชน ลักษณะงานก็ใกล้เคียงกัน เพียงแต่กระบวนการ ของสกว. จะลึกกว่ามาก ในขณะที่ของ กศน. ที่ผ่านมามักทำไปโดยไม่มีการเก็บหลักฐาน เก็บข้อมูลที่เป็นระบบ

ในส่วนของการกระบวนการทำงานกับ ผู้บริหารระดับอำเภอนั้น ครู กศน.บอกว่ามี แนวโน้มดีขึ้น ได้รับความเข้าใจมากขึ้น ส่วนหนึ่งมาจากการที่นักวิจัยได้พิสูจน์ให้เห็นถึงผลงานที่เกิดขึ้น ว่าการทำวิจัยท้องถิ่นมีผลจริง แต่ก็มีบางส่วนที่ยังไม่มีความหวังว่าจะได้รับการสนับสนุน หรือความเข้าใจจากผู้บริหารระดับอำเภอ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องอดทนกันต่อไป

สำหรับการทำงานต่อไปในอนาคตนั้น มีความเห็นว่า สกว. กับ กศน. จะต้องร่วมงาน กันต่อไป เพราะ สกว.มีวิชาการ ขณะที่ กศน. มีคน มีพื้นที่ มีประเด็น เพียงแต่อาจปรับการทำงานให้ ลงตัวมากขึ้น ต้องระมัดระวังมิให้กระทบกับภารกิจอื่นๆที่รับผิดชอบ เช่น การประชุมต่างๆก็พยายาม ใช้วันเสาร์-อาทิตย์ เป็นต้น

ครู กศน. ได้มีข้อเสนอแนะต่อ สกว. ว่า หากสามารถมีเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้น ดูแลใกล้ชิดขึ้น ก็จะเป็นการดีมาก โดยเฉพาะการเป็นพี่เลี้ยงทางด้านแนวคิด เทคนิคกระบวนการ และวิชาการต่างๆ ทำให้งานวิจัย สกว. เป็นงานวิจัย กศน.ในที่สุด

2.4 บทเรียนจากแกนนำทีมวิจัยในพื้นที่

นักวิจัยชาวบ้านได้สะท้อนบทเรียนว่าเมื่อผ่านการทำวิจัยแล้ว คิดว่ามีความเข้าใจ กระบวนการวิจัยของ สกว. ประมาณ 60-70% ซึ่งถือว่ามากเพราะกระบวนการนี้ได้ทำให้ชาวบ้าน มีความมั่นใจในตัวเอง เรียนรู้การติดต่อราชการ รู้จักวางตัว ในการเข้าหาราชการ ซึ่งก่อนหน้านี้ถือเป็นปัญหาหนักของประชาชนในสามจังหวัดชายแดนใต้ รู้จักใช้ความคิด รู้จักการนำเสนอ ใช้งานาเรียบเรียงความคิด โดยหัวหน้าโครงการจะมีพัฒนาการมาก คนอื่นๆก็ลดหลั่นกันไป

กระบวนการวิจัยสอนให้ต้องคิดเป็นระบบ พูดยเป็นระบบ และทำเป็นระบบ และทำ ร่วมกันหลายคนได้ กล้าคิด กล้าพูด กล้าลงมือทำ ตามที่ฝัน และสามารถสร้างการมีส่วนร่วมกันใน กลุ่มได้

โดยสรุป นักวิจัยชาวบ้าน มีความเห็นว่ากระบวนการวิจัย ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงที่ดีให้กับนักวิจัย และกลุ่มสมาชิกทุกคน

3.บทเรียนที่ได้จากกิจกรรมในกระบวนการวิจัย

3.1 บทเรียนจากผู้บริหารระดับจังหวัดของ กศน.

ผู้บริหารระดับจากหวัด ได้สะท้อนบทเรียนว่า ในการทำงานร่วมกันที่ผ่านมาในสำหรับตัวกิจกรรม จะมองไม่ออกล่วงหน้าว่าจะมีการทำอะไรบ้าง ทุกอย่างขึ้นอยู่กับกำหนัดของเจ้าหน้าที่ สกว. ซึ่งก็ไม่มีแผนให้ทราบล่วงหน้าแต่อย่างใด เป็นการบอกกันเป็นครั้งๆไปเท่านั้น แต่ก็ให้ความร่วมมือมาโดยตลอด เพราะถือว่าเป็นเรื่องใหม่ทีทาง กศน. อาจไม่รู้มาก่อน

อย่างไรก็ตาม เมื่อมาถึงในปัจจุบันจึงได้ข้อสรุปว่า กิจกรรมต่างๆทีจะทำต่อไปนั้น น่าทีจะมีการวางแผนงานให้ชัดไปเลยทีปี ว่าจะมีกิจกรรมหลักๆอะไรบ้าง ต้องการให้เกิดผลอะไร จะชี้วัดอย่างไร เป็นต้น โดยต้องออกแบบในรูปหลักสูตรการเรียนรู้ เพื่อทีทาง กศน. จะได้จัดเตรียมสิ่งทีจำเป็น รวมถึงการจัดตารางเวลาต่างๆทีขององค์กร และของบุคลากร

สำหรับการทำวิจัยในระยะต่อไปนั้น จะเน้นไปทีอำเภอทีผู้บริหารระดับอำเภอสนใจ และมีบุคลากรทีสนใจ คือมุ่งเน้นความสมัครใจ โดยไม่คาดหวังว่าทีจังหวัดจะต้องพร้อมใจกันทำวิจัยท้องถิ่น ซึ่งของเดิมทีมีอยู่แล้วอย่างเด่นชัดคือ อำเภอเมืองปัตตานี แม่ลาน พงยางแดง สายบุรี โกลโพร้ ะรัง และอำเภอไม้แก่น และกำลังจะมีเพิ่มเติมมาอีกส่วนหนึ่ง

3.2 บทเรียนจากผู้บริหารระดับอำเภอของ กศน.

ผู้บริหารระดับอำเภอมีความเห็นว่า กิจกรรมการพัฒนาบุคลากร กศน. เป็นนักวิจัยในระยะต่อไป ควรจะอยู่ในรูปหลักสูตรทีชัดเจน และต้องมีการปรับปรุงไปตามสภาพความเป็นจริง มีความสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น มีทั้งทีเป็นแนวคิดทฤษฎี และทีเป็นเทคนิควิธีต่างๆ และควรทำเอกสารออกมาเป็นรูปเล่มไว้แจกแก่ผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะตัวนักวิจัยเอง

3.3 บทเรียนจากบุคลากร กศน. ทีเข้าร่วมเป็นนักวิจัย

ครู กศน. ทีเข้าร่วมวิจัยท้องถิ่น ได้สะท้อนบทเรียนจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ทีเจ้าหน้าที่ สกว. จัดให้ตลอดปี พ.ศ. 2549 จนถึงต้นปี พ.ศ. 2550 ซึ่งมีอยู่ 9 ขั้นตอนหลักว่าได้เรียนรู้อะไรบ้าง และมีข้อเสนอหรือแนะนำอะไรบ้างสำหรับอนาคต ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมการชี้แจงแนวทางการดำเนินงาน ผลทีเกิดขึ้นคือ มีความรู้ความเข้าใจระดับหนึ่งมีความเห็นว่ายังไม่ค่อยชัดเจน น่าจะมีการปรับกระบวนการให้ดีขึ้น
2. กิจกรรมการให้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยท้องถิ่น ผลทีเกิดขึ้นคือ ได้เห็นตัวอย่าง

การดำเนินงานวิจัย เห็นรูปแบบ เห็นทฤษฎี หรือแนวทาง แต่ยังขาดการปฏิบัติ หัวหน้าโครงการพอรับรู้ แต่ชาวบ้านไม่ค่อยเข้าใจ นักวิจัยมีความเห็นว่าคุณต้อง ใช้กระบวนการที่ให้ความรู้ที่เข้าใจง่ายขึ้น ควรให้มีการทดลอง หรือจำลองเหตุการณ์ โดยอาจเล่นเกม เช่นเกมโยนไข่ เป็นต้น

3. กิจกรรมให้ความรู้การยกร่างโครงการ ผลที่ได้ คือ ทีมงานไม่เข้าใจเรื่องโจทย์คืออะไร โจทย์ยาวเกินไป มีข้อเสนอว่า ควรถ่ายทอดความรู้โดยผู้รู้จริง ที่จะทำให้เข้าใจง่าย รวมถึงการถ่ายทอดประสบการณ์จากนักวิจัยรุ่นที่ทำมาก่อน

4. กิจกรรมให้ความรู้การเก็บและการบันทึกข้อมูล ผลที่ได้คือ ทำให้เห็นคุณค่าของการจดบันทึก รู้รูปแบบ ได้รู้เทคนิคการตั้งคำถาม รู้วิธีบันทึกที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมแต่ละอย่าง เช่นจากการดูงาน จากการสัมภาษณ์ เป็นต้น มีข้อเสนอคือ ทำอย่างไรจะให้นักวิจัยเข้าใจการบันทึกอย่างมีคุณภาพ และสามารถนำไปใช้งานได้จริง ไม่ใช่จดไปโดยไร้หลักคิด วิเคราะห์จากข้อมูล คือเห็นอย่างไร ต้องมองอย่างนั้น อย่ามีอคติ

5. กิจกรรมให้ความรู้เรื่องการวิเคราะห์ผู้เกี่ยวข้อง ผลที่ได้คือ รู้ว่างานวิจัยที่สำเร็จและไม่สำเร็จเป็นอย่างไรบ้าง และสามารถได้เห็นภาพรวมของผู้เกี่ยวข้อง มีข้อเสนอคือ ควรมีกิจกรรมในการปรับทัศนคติของนักวิจัย เช่นเรื่องการมีส่วนร่วม เพื่อให้การดำเนินงานดีขึ้น

6. กิจกรรมให้ความรู้เรื่องการเขียนรายงาน ผลที่ได้คือ ได้เรียนรู้ขั้นตอน การนำผลบันทึกจากเวทีต่าง ๆ มาสู่การเขียน อย่างกว้าง ๆ ได้เห็นรูปแบบการเขียนรายงานที่หลากหลาย การเขียนรายงานแต่ละสำนักไม่เหมือนกัน เน้นแต่ละบทไม่เหมือนกัน มีข้อเสนอคือ กระบวนการที่ผ่านมายังไม่ทำให้เข้าใจการเขียนรายงานส่วนที่เป็นผลการวิจัย และบทสรุป เช่นบทที่ 3-4-5 ได้ดีนัก

7. กิจกรรมให้ความรู้เรื่องการถอดบทเรียน ผลที่ได้คือ รู้ว่าการถอดบทเรียนแต่ละครั้ง ได้เรียนรู้ แต่ละครั้งจากแต่ละครั้งจะไม่เหมือนกัน สิ่งเร้าต่างกัน ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบบรรยากาศ หากทำแบบรีบๆ หรือทิ้งไว้นาน ๆ จะถอดบทเรียนได้น้อย มีข้อเสนอคือ ต้องมีกระบวนการอธิบายที่เข้าใจง่ายและให้ทดลองทำก่อน

8. กิจกรรมการให้ความรู้การบริหารจัดการ โครงการ ผลที่ได้คือ มีความรู้เรื่องการทำบัญชี การทำใบเสร็จ มีข้อเสนอคือ ควรเพิ่มมิติเรื่องการบริหารให้กว้างขึ้น

9. กิจกรรมการให้เครื่องมือทางเทคนิคต่างๆ

9.1 การทำแผนที่ชุมชน ผลที่ได้คือ สามารถใช้สำหรับการอ้างอิงได้ และเปรียบเทียบแผนที่จะเป็นการบ่งบอก เพราะการทำให้ชุมชนมีการมีส่วนร่วม เพราะต้องให้นักวิจัยเห็น เช่น ซอยต่าง ๆ สามารถดูเรื่องความสัมพันธ์ และการเชื่อมโยงเรื่องเครือข่าย และการผลิตน้ำยาล้างจาน เมื่อนำไปใช้ปรากฏว่าชาวบ้านตอบสนองดี มีส่วนร่วมในเวที แต่ละคนสามารถสะท้อนข้อมูลได้

9.2 การเขียนความคิดเห็นลงกระดานชาร์ต ในการประชุมต่างๆของการวิจัย

ผลที่ได้คือ ช่วงแรกไม่ค่อยเห็นความสำคัญ ต่อมาพบว่าสามารถเปิดดูย้อนหลังได้ มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของงานวิจัย

9.3 การจัดประชุมกลุ่มย่อย/เวทีประชาคม ผลที่ได้คือ มีความเข้าใจ เมื่อนำไปให้ผู้เข้าร่วมได้มีการสะท้อนความคิดเห็นออกมา เขาจะมีการพูดเรื่องจริง เป็นการกระตุ้นให้คุยมีปัญหา อย่างไร

โดยสรุปนักวิจัยเห็นว่า มีความเข้าใจความรู้ต่างๆที่ได้รับการถ่ายทอดเกินกว่า 50% ทำให้รู้กระบวนการได้เป็นระบบ และเป็นความรู้ที่มีคุณค่ามาก

ในส่วนของบริษัทที่ได้จากขั้นตอนต่างๆในการทำวิจัยนั้น นักวิจัยได้สะท้อนการเรียนรู้ในแต่ละช่วงไว้ ดังนี้

1. ในช่วงการพัฒนาโจทย์และการเตรียมทีมวิจัย ทำให้มีการเรียนรู้กระบวนการ รู้จักการตั้งประเด็นคำถาม ปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหา รูปแบบกระบวนการงานวิจัย รู้ปัญหาของชุมชน ได้เรียนรู้แนวคิดของทีมวิจัยแต่ละคน ได้ทราบว่าทีมวิจัยมีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกัน บางครั้งอาจสวนทางกัน หรือมีความแตกต่างกันด้านความคิด ความรู้สึก ทักษะคติ ความเชื่อ นอกจากนี้ยังได้การทำงานเป็นทีม ได้วิธีการหาทีมวิจัย ได้แก่นนำชาวบ้านที่อยากจะมาร่วมงาน และยังรู้ว่าในชุมชนที่มีแก่นนำนั้นมีการทำกิจกรรมมากน้อยเพียงใด ชุมชนเองมีความพร้อมในการแก้ไขปัญหหรือไม่ การพัฒนาโจทย์วิจัยยังทำให้ได้โจทย์วิจัย ที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการกลุ่ม ทำให้เห็นความคิดที่หลากหลายกลายเป็นหนึ่งเดียว ที่เป็นการต้องการที่แท้จริงของชุมชน ทั้งนี้ด้วยกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม

แต่ช่วงนี้จะมีปัญหาคือ ครูพี่เลี้ยงไม่มีความรู้ในเรื่องการเขียน การจดบันทึกของทีมวิจัยยังไม่ดี และทีมมีการกิจเยอะจนทำงานได้ไม่เต็มที่ ขาดการเข้าร่วมเวทีอย่างต่อเนื่องของทีมวิจัย บางตอนแรกทีมยังไม่เข้าใจบทบาท ไม่รู้จักการจดบันทึก ทั้งยังมีปัญหาจากชุมชนคือการขาดความร่วมมือของชุมชนและผู้นำ ความไม่เชื่อใจกันและกัน ขาดคนประสานในการดำเนินการ อีกทั้งคนในพื้นที่ไม่ยอมรับคำว่าวิจัยเพราะเป็นเรื่องยาก เป็นเรื่องของนักวิชาการ เป็นเรื่องของเอกสาร ในส่วนของการเบิกจ่ายงบประมาณค่อนข้างช้า

จึงมีข้อเสนอแนะว่า จะต้องมีการอบรมครูพี่เลี้ยงให้เข้าใจก่อนเพื่อที่จะได้ชี้แนะทีมที่เป็นชาวบ้านได้ จะต้องเลือกคนที่มีจิตใจสาธารณะ มีความเสียสละ จัดอบรมเทคนิคเป็นวิทยากรกระบวนการ ให้เห็นคุณค่าของการจดบันทึกให้มากที่สุด จะต้องแบ่งหน้าที่ให้ชัดเจน บุคคลที่จะมาร่วมทีมเป็นใคร จะต้องมีความเสียสละ ผู้ที่จะมาร่วม มีความพร้อมที่จะทำหรือไม่ จะต้องมีความมุ่งมั่น อันเดียวกัน เป็นผู้ที่กำลังพูดกล้าแสดงความคิดเห็น กลุ่มคนที่เข้ามามีส่วนร่วมต้องมาจากกลุ่มคนที่หลากหลาย ทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ คนชรา เพื่อขยายผลได้ในชุมชน การเตรียมทีมหมู่บ้านต่อไปหรือชุมชน ให้ชุมชนนั้นมาดูงานก่อน ให้มีการเข้าร่วมของชุมชนให้มากที่สุด

2. ช่วงการทำวิจัย สิ่งที่ได้อธิบายเห็นความร่วมมือร่วมใจของชุมชนและทีมวิจัย เห็น

ความเสียสละของทีมวิจัย เห็นความก้าวหน้าของโครงการ เช่น มีการทำงานเป็นระบบกระบวนการ ได้เรียนรู้งาน เรียนรู้งานวิจัยท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกับงานวิจัยทางวิชาการ เรียนรู้รูปแบบการพัฒนากิจกรรมงานวิจัยสู่การแก้ปัญหาสู่ความสำเร็จ เรียนรู้การบันทึกจากภูมิปัญญา

ส่วนปัญหาคือ การทำวิจัยขาดการจดบันทึกส่วนใหญ่มักจะมีการจำมากกว่าจด การดำเนินงานวิจัย วิธีการ ดำเนินงาน เกิดการสับสนเดินหน้าถอยหลังทำให้เสียเวลา

ข้อเสนอแนะคือ ให้ชุมชนทำเองเพื่อให้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ส่งเสริมการเรียนรู้งานวิจัยให้รู้เรื่องก่อนการทำงาน

ช่วงการทำรายงานวิจัย สิ่งที่ได้อธิบาย ได้ผลงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนต่อไป ได้เห็นกระบวนการทำงานที่มีกระบวนการอย่าสมเหตุสมผล ได้เรียนรู้แบบการเขียนงานวิจัยแบบรูปเล่ม การนำเสนอ เอกสาร

ส่วนที่เป็นปัญหา คือ ยังเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์ไม่ได้ ผู้รู้ที่มาแนะนำให้คำแนะนำที่แตกต่างกัน ทำให้สับสน

ข้อเสนอแนะ ควรมีกระบวนการทำรายงานฉบับสมบูรณ์ก่อนเพื่อเป็นแนวทางในการทำงานวิจัยและการเก็บข้อมูล

3.4 บทเรียนจากแกนนำทีมวิจัยในพื้นที่

นักวิจัยชาวบ้านได้สะท้อนบทเรียนที่ได้จากกิจกรรมการทำวิจัยไว้สองส่วน คือ ส่วนของการเรียนรู้โดยรวม และส่วนที่เรียนรู้จากขั้นตอนการวิจัย ดังต่อไปนี้

การเรียนรู้โดยรวม

1. ปัญหาที่พบจากการวิจัย มีไม่มากนักได้แก่ ขาดการสนับสนุน อบต. ผู้นำชุมชน เพราะในชุมชนมีเรื่องการเมืองเข้ามาแทรก แบ่งหลายฝักหลายฝ่าย นอกจากนี้นักวิจัยบางคนหนักใจ เพราะ มารับงานในช่วงท้ายเนื่องจากคนที่เข้าใจและดำเนินการก่อนแล้ว ทิ้งไปกลางคัน ส่วนปัญหาอื่นๆที่พบคือ ปัญหาการดำเนินงานตามกิจกรรมที่ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

2. การเรียนรู้ที่ได้รับ มีมากมาย เช่น เมื่อก่อนทำงานคนเดียว แต่พอ กศน.และ สกว. เข้ามาทำให้รู้เรื่องการทำงานกลุ่มและการทำงานที่เป็นระบบมากขึ้น ผลจากการทำงานทำให้ชาวบ้านยอมรับและเป็นแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มอื่นจากทั้งในและนอกจังหวัด ได้ความรู้เยอะ ได้ทำสิ่งที่คิดฝัน ได้รู้ว่าสิ่งไหนทำได้ดี สิ่งไหนทำไม่ดีก็ปรับปรุง ได้ตอบคำถามที่ตัวเอง การค้นหาคำตอบเราได้เอง ทำเอง ถึงแม้โครงการจบเรายังทดลองและเรียนรู้ตลอดเวลา ได้วิชาทำสวน ได้การทำงานแบบกลุ่ม จากเคยทำงานคนเดียว เข้าใจเพื่อนร่วมกลุ่ม ได้รู้ว่าการทะเลาะกันในทีมมันเป็นอย่างไรมาก่อนเวลาสรุป รายงานต่างคนมีความคิดเห็นต่างกัน ได้รู้จักเพื่อนและรู้จักแก้ปัญหา รู้จักเสียสละมากขึ้น

3. ข้อเรียนรู้ ที่จะเป็นคำแนะนำให้นักวิจัยรุ่นต่อไป ได้แก่ ต้องจัดตั้งกลุ่มก่อน ให้เขาทำความเข้าใจกับตัวเองก่อน ต้องอดทน และรู้จักคำถาม แล้วคำตอบค่อยมาหาตอนทำวิจัย ถ้าจะทำวิจัย มีเวลาหรือเปล่า มีความตั้งใจแค่ไหน จะแนะนำว่าถึงผลดีและผลเสียถ้าทำงานกับสกว. ถ้าตั้งใจจริงก็ยินดีที่จะติดต่อกับ สกว.ให้ ในฐานะที่ทำมาก่อน และยินดีเป็นที่ปรึกษา

4. ข้อเรียนรู้ ที่เป็นข้อสังเกตหรือข้อแนะนำในการทำงานกับ กชน. และ สกว. นักวิจัยเห็นว่าเจ้าหน้าที่บางคนทำงานด้วยใจ บางคนทำงานด้วยงบประมาณ ควรมีการเลือกคนที่ทำงานด้วยใจ จุดดีของ กชน. คือมีงบให้ แต่ สกว.ทำให้รู้จักการบันทึกให้เป็นระบบ ถึงแม้ช่วงแรกชาวบ้านจะไม่ชอบ ข้ออ่อนเวลาครูที่มาประสานงานต้องเข้าใจชาวบ้าน เวลาประชุมก็ไม่ต้องทำเป็นทางการ นักวิจัยประทับใจ กชน. กับสกว. ที่ช่วยเหลือและเข้าใจ เป็นที่ปรึกษาให้ตลอด

5. ข้อเรียนรู้ เมื่อเปรียบเทียบการเติบโตของกลุ่ม กับการเติบโตของต้นไม้สามแบบ คือ ต้นถั่วอก ต้นไม้เล็กที่กำลังโต และต้นไม้ใหญ่ที่พอจะมีร่มเงาให้เพื่อนได้ นักวิจัยส่วนใหญ่เห็นว่ากลุ่มของตนยังเป็นไม้เล็ก มีบางกลุ่มที่เห็นว่าตนเป็นไม้ใหญ่ที่พอจะช่วยเพื่อได้ เช่นเดียวกันมีบางกลุ่มที่รู้สึกว่าเป็นถั่วอก

สำหรับการเรียนรู้จากขั้นตอนการทำวิจัยนั้น นักวิจัยชาวบ้านได้สะท้อนบทเรียนไว้ดังนี้

1. ในช่วงการสร้างทีมและพัฒนาโจทย์วิจัย มีทั้งที่เป็นกลุ่มกันมาก่อนแต่ไม่เข้มแข็ง และมีทั้งที่เพิ่งมารวมตัวกัน ซึ่งกลุ่มที่เพิ่งมารวมตัวกันนั้น ก็มีทั้งที่พร้อมใจกันมา และทั้งที่มาเพราะหัวหน้ากลุ่มชักชวน โดยที่ตนเองไม่ได้สนใจจริงจึง เพิ่งมาสนใจภายหลัง นักวิจัยมีความเห็นตรงกันว่า ทีมวิจัยจะเกิดได้สมาชิกต้องมีเวลา และมีความเสียสละพอสมควร

2. ในช่วงการทำวิจัย ช่วงนี้นักวิจัยบางทีมจะเครียดเพราะ กลัวทำไม่ทันเวลา มีปัญหาเรื่องเวลา มีปัญหาเรื่องงบ แต่ปรับโดยการขอขยายเวลาการทำโครงการ พอแก้ปัญหาที่ละปมมันก็เริ่มคลี่คลาย ทีมเข้มแข็งขึ้น แต่บางทีมจะสนุกเพราะกิจกรรมที่ทำมีศึกษาดูงาน ได้รู้หลายอย่างจากการทำวิจัย เรื่องยา อาหาร สภาพบริบทชุมชนต่าง ๆ กลุ่มได้เรียนรู้มากกว่าที่จะต้องเครียด โดยรวมคือช่วงแรกมีความทุกข์ แต่ประชุมเพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมกันแก้ พยายามแก้จุดอ่อน แยกปัญหาแล้วร่วมกันแก้ ทำวิจัยได้ใช้ความคิด ได้ดูกลุ่มอื่นจากการเข้าร่วมประชุม จากเอกสาร เอาความรู้จากกลุ่มอื่นมาแก้ปัญหของตนเอง

4. ข้อคิดเห็นโดยรวมของคณะทำงาน

คณะทำงานของ กชน. และ สกว. รวมถึงวิทยากรได้ร่วมกันมองถึงประเด็นโดยรวม และมีความคิดเห็นที่น่าสนใจ ดังนี้

นายจรัส หนูนอนันต์ ผอ.กสน.ปัตตานี

ผ.อ. กสน.อำเภอต่างๆ ซึ่งที่ผ่านมาหลายคนยังไม่สนใจการวิจัยท้องถิ่น ยังไม่รู้รายละเอียดการดำเนินงานตรงนี้ ควรให้พี่เลี้ยงเชิญและให้เห็นงานประกอบ ให้เขาเห็นเอกสารบ้างพอได้อ่านเขาอาจจะสนใจ

สำหรับนักวิจัยรุ่นปี 2550 แผนงานทุกอย่างจะต้องชัดเจน อาจปรับและยืดหยุ่นได้ แต่ประเด็นความเข้าใจต่องานวิจัยไม่เท่ากัน ครูบางคนอาจไม่เข้าใจเท่าชาวบ้าน และชาวบ้านอาจเดินทางไปไกลกว่าครูพี่เลี้ยงแล้วในบางคน

นางกรวิภา ขวัญเพชร

ที่ผ่านมางานวิจัยท้องถิ่นเริ่มได้รับความสนใจและการยอมรับจากผู้บริหารระดับอำเภอ มากขึ้น เพราะมีผลงานเชิงประจักษ์ ในปีนี้จึงต้องเดินหน้าพัฒนาครู กสน.ต่อไป ความสำเร็จจะจูงใจให้ทุกฝ่ายหันมาเข้าร่วมมือในการพัฒนาครูมากยิ่งขึ้น และต้องเปิดกว้างยอมรับการเรียนรู้ตลอดเวลา

นายสมบุญ อภาสกิจ

1. เท่าที่ฟังชาวบ้านพูด นับว่ามีพลังมาก มีการเปลี่ยนแปลงเป็นทางเลือกของการเรียนรู้

2. การประสานงานและทำงานวิจัยร่วมกันต้องเป็น วิถีธรรมชาติ เรียนรู้ด้วยกันแล้วค่อยหนุนเสริม เพราะคนมาก planning on the job เดินตามจังหวะประสบการณ์มาก การต่อร่องรอยสำคัญมาก เพราะกระบวนการจัดการเรียนรู้สำคัญมาก นำไปสู่การสร้างกลไกของทีมงาน

3. สำหรับการสร้างความร่วมมือภายในองค์กร กสน. ควรเป็นอาสาสมัคร สร้างกลไกในพื้นที่ด้วย สบอ.สร้างการเรียนรู้โดยทางอ้อม

นายสินธุ แก้วสิน

ขั้นตอนการเรียนรู้หรือที่เรียกว่าหลักสูตร ที่ทำมาแล้ว ต้องดูว่ามีเนื้อหาใดที่จะใส่เพิ่มเข้าไป เนื้อหาใดจะตัดออก หรือจะเรียงลำดับความสำคัญอย่างไร ให้ตอบสนองเป้าหมายการคือการพัฒนาบุคลากร

นายนิติศักดิ์ โคนิติ

หลักสูตรที่ได้ทำและใช้มาแล้วแม้อาจไม่ดีทั้งหมด แต่ก็มีคุณค่า จะต้องศึกษาผลการใช้แล้วปรับไปเรื่อยๆ ไม่หยุดนิ่ง

นางรัชนก ทองขจร

ที่ผ่านมาอาจเข้าใจไม่ตรงกันบ้าง แต่ระยะหลังเริ่มดีขึ้นเรื่อยๆ คนที่ไม่เข้าใจก็เข้าใจ

มากขึ้น ไม่ต่อต้าน หลักสูตรหรือกระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านมา ก็ให้ผลที่น่าพอใจกับชาวบ้านและนักวิจัย มีความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆอย่างเห็นได้ชัด

นายจำนงค์ บัวเนียว

1. เครื่องมือทางเทคนิค ที่จะนำมาใช้กับพื้นที่นี้ต้องออกแบบ หรือปรับให้เหมาะสมกับพื้นที่เพราะพื้นฐานชุมชนแต่ละที่ไม่เหมือนกัน

2. การทำงานของ สกว. ยังมีปัญหาการจัดการพอสมควร อาจต้องเพิ่มเจ้าหน้าที่ หรือออกแบบการทำงานให้ดีขึ้น เพื่อให้คนเหนื่อยน้อยลง

3. ความสำคัญของงานที่ผ่านมาขึ้นอยู่กับคนสองคนเป็นอย่างมากคือ นางรัชก ทาขจร ในส่วนของ สกว. และ นางกรวิภา ขวัญเพชร ในส่วนของ กศน. ทำอย่างไร จะให้บุคลากรเหล่านี้มีความสุข มีกำลัง ทำงานไปได้เรื่อยๆ เพื่อให้งานวิจัยเติบโตได้มั่นคง

5. วิเคราะห์บทเรียนเพื่อมองไปข้างหน้าด้วย SWOT

คณะทำงานได้วิเคราะห์สภาพของการทำงานวิจัยท้องถิ่นร่วมกันระหว่าง กศน. กับ สกว. เพื่อเป็นจุดตั้งต้นในการมองไปสู่อนาคต โดยใช้เครื่องมือ SWOT ได้ผลดังนี้

5.1 จุดอ่อน

- 5.1.1 มีคนจำกัด /ระบบสั่งการ
- 5.1.2 ใช้ข้อมูลในการตัดสินใจน้อย
- 5.1.3 คนขาดทักษะ
- 5.1.4 การประสานงานขาดคุณภาพ
- 5.1.5 การประชาสัมพันธ์น้อย
- 5.1.6 ความคิดไม่ตรงกัน
- 5.1.7 มีภารกิจมาก
- 5.1.8 สกว. ขาดคนทำงาน
- 5.1.9 งานเขียน/วิเคราะห์/บันทึก ยังเป็นจุดอ่อน
- 5.1.10 ระเบียบกฎเกณฑ์ราชการที่ กศน. ใช้ไม่สัมพันธ์กับ สกว.
- 5.1.11 บุคลากรบางส่วนยังไม่เห็นด้วย

5.2 จุดแข็ง

- 5.2.1 นโยบายเปิด
- 5.2.2 เกิดรูปธรรมในพื้นที่
- 5.2.3 มีประสบการณ์ร่วมมาแล้วพอสมควร
- 5.2.4 กศน. มีคน

5.2.5 มีระบบสั่งการ

5.2.6 ผู้บริหารระดับจังหวัดสนับสนุน และทุ่มเทเอาใจใส่

5.2.7 ระบบงานที่ยืดหยุ่นของ กศน. และสกว. ทำให้ปรับตัวได้ดี

5.3 โอกาส

5.3.1 สร้างคน สร้างงานได้มากขึ้น เป็นที่ยอมรับ

5.3.2 ผอ.จังหวัดพยายามสร้างเครือข่ายการวิจัย

5.3.3 คนภายนอกเชื่อถือ กศน.

5.3.4 งบประมาณมีหลายทาง

5.3.5 ชุมชน ชาวบ้านยอมรับ

5.3.6 มีพื้นที่ มีประเด็นให้วิจัยได้มาก

5.3.7 มีชาวบ้าน/ชุมชนที่มีประสบการณ์ และยินดีเป็นพี่เลี้ยงให้รุ่นใหม่ๆ

5.4 ข้อจำกัด

5.4.1 สถานการณ์รุนแรงในพื้นที่

5.4.2 ผอ.จังหวัดใกล้ชิดเกษียณ อาจทำให้งานหยุดชะงัก

5.4.3 การเปลี่ยนแปลงหรือโยกย้ายบุคลากรทั้งของ กศน. และสกว. ในระยะนี้จะกระทบกับงานที่กำลังเติบโต

สรุป

ผลจากการถอดบทเรียนทำให้ กศน.ปัตตานี ทั้งในส่วนของผู้บริหาร และส่วนของครูที่สนใจ การวิจัย ได้เรียนรู้ร่วมกันว่า บทเรียนการพยายามทำวิจัยท้องถิ่น และการเป็นนักวิจัยท้องถิ่นของครู กศน.ที่ผ่านมานั้น เป็นอย่างไรบ้าง มีอะไรที่เป็นคุณค่ามีอะไรต้องปรับแก้ และอะไรต้องพัฒนาต่อไป จึงทำให้การปรับปรุงกระบวนการพัฒนาครู กศน.เป็นนักวิจัยท้องถิ่นมีความชัดเจน พร้อมทั้งจะนำไปสู่ การปฏิบัติจริงต่อไป

บทที่ 4

กระบวนการพัฒนาครู กศน.สู่การเป็นนักวิจัยท้องถิ่น

1. ประชุมยืนยันการดำเนินงานของครู กศน.

กิจกรรมนี้ได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2550 ณ ห้องประชุมศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเมืองปัตตานี ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนและยืนยันการดำเนินงานในพื้นที่ของบุคลากร กศน.ปัตตานี โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมคือ

1. คณะทำงานพัฒนาบุคลากรระดับจังหวัด
2. บุคลากร กศน.ปัตตานีที่เข้าร่วมโครงการ

วิธีดำเนินการกิจกรรม

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและยืนยันการดำเนินการโดยมีการทบทวนกลุ่มเป้าหมายและประเด็นที่สนใจ รวมถึงข้อมูลที่จัดเก็บ

ผลการดำเนินการกิจกรรม

1. ยอดจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนานักวิจัย ลดลงเนื่องจากระยะเวลาที่มีการชะลอโครงการและปรับแผนงานในช่วงที่ผ่านมา ทำให้บุคลากรบางท่านลาออกจากโครงการ เพราะไม่สามารถบริหารจัดการเวลาเพื่อการทำงานวิจัยได้จึงได้ขอลาออกตัว เหลือผู้ที่ยืนยันจะร่วมโครงการต่อไปเบื้องต้นจำนวน 16 คน (แต่ต่อมาเมื่อถึงขั้นตอนพัฒนาศูนย์การเรียนรู้จริงมีผู้สนใจเข้าร่วมเพิ่มขึ้นเป็น 28 คน) ประกอบด้วย

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ศบอ
1	นายวิกรม โอชาอัมพวัน	ครูอาสาปอเนาะ	ยะรัง
2	น.ส.กชกนกพรรณ จันทคุตโต	ครูอาสาฯ	หนองจิก
3	นายนิเซ็ง นิมะมิง	ครู ศรช.	ยะหริ่ง
4	นายอับดุลอามิด สะดียามู	ครูอาสาปอเนาะ	ยะหริ่ง
5	น.ส.ทิวา รัตนพันธ์	ครูอาสาปอเนาะ	โคกโพธิ์
6	น.ส.จาวรรณ สิ้นเพ็ง	ครูอาสาฯ	โคกโพธิ์
7	น.ส.เจชาปิยะ หะยิมะ	ครูอาสาปอเนาะ	โคกโพธิ์
8	น.ส.นาดียะห์ ปูเต๊ะ	ครู ศรช.	ปะนาเระ
9	น.ส.มารียานิง คอเลาะ	ครูอาสาปอเนาะ	ปะนาเระ
10	นายมุฮัมหมัดสอและ มะลี	ครูอาสาปอเนาะ	มายอ
11	น.ส.วันฟาตีมา สะแม็ง	ครู ศรช.	ทุ่งยางแดง

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ศบอ
12	นายอัครเดช ศรีสว่าง	ครูอาสาปอเนาะ	ทุ่งยางแดง
13	นางสุจินตนา ทรงประสิทธิ์	ครูอาสาฯ	ทุ่งยางแดง
14	น.ส.อามีเนาะ ชีบะ	ครู ศรช.	กะพ้อ
15	น.ส.อาชียะห์ เจ๊ะและ	ครูอาสาปอเนาะ	แม่ลาน
16	น.ส.ฟาอิชะ สะนิ	ครูอาสาฯ	ไม้แก่น

2. ประเด็นที่ยังคงสนใจและมีการดำเนินงานไปแล้วประกอบด้วยโครงการเดิม และโครงการใหม่ ดังนี้

2.1 ประเด็นขยายในปอเนาะ โดย นายวิกรม โอชาอัมพวัน กศน.อำเภอยะรัง

จากโจทย์เดิมเป็นเรื่องการพัฒนารูปแบบการทำผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ แต่เมื่อพิจารณาแล้ว ไม้ไผ่ต้องส่งวัตถุดิบจากอำเภอโคกโพธิ์ และได้เปลี่ยนเป็นการ เลี้ยงเป็ด แต่เมื่อมีการปรึกษารื้อกัน มองว่าหากเลี้ยงเป็ดใกล้ชุมชน จะส่งกลิ่นเหม็น จึงมองไปที่เรื่องของสภาพปอเนาะ ซึ่งปัจจุบัน จะเห็นถึงความสะอาด เนื่องจากมีขยะ เกล็ดอาหารอยู่ทั่วไป

ผู้เกี่ยวข้อง ทีมวิจัยที่คิดไว้ ประกอบด้วย บาบอ 1 คน นักศึกษา 5 คน ชาวบ้านที่อยู่ใกล้กับปอเนาะรองนายกอบต. อสม.

2.2 ประเด็นศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนากลุ่มศิลปประติมากรรม ให้เข้มแข็ง โดยนางสาวฟาอิชะ สะนิ กศน.อำเภอไม้แก่น

สมัยก่อน ชุมชนแถบนี้ มีอาชีพประมงเป็นหลัก สำหรับแม่บ้านจะอยู่บ้าน และช่วยงานสามีดูแลลูก รายได้มีไม่มากนัก บวกกับสภาพพื้นที่ไม่อำนวยต่อการประกอบอาชีพอย่างอื่น

เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จจึงเห็นถึงความลำบากของชาวบ้าน จึงได้ส่งเสริมชุมชนโดยการให้วิทยากรมาสอนเรื่องงานฝีมือแก่แม่บ้านในชุมชน เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง งานที่ส่งเสริมส่วนใหญ่เป็นเรื่องของงานฝีมือ หรือหัตถกรรมเช่น การปักผ้า และการจักสานหัตถ์ถาเลา เสื้อกระจุย สตรีในชุมชนส่วนใหญ่จึงเป็นสมาชิกของโครงการโดยทุกบ้าน

เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเสด็จประมาณเดือนตุลาคมของทุกปี ทุกคนก็จะเตรียมปักผ้าหรือจักสานย่านลิเภา แล้วแต่ความสามารถและถนัดของแต่ละบุคคล โดยจะเริ่มทำงานฝีมือประมาณเดือน มิถุนายน-กันยายนของทุกปี เพื่อจะได้มีชิ้นงานถวายสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ หากใครมีผลงานคุณภาพ ก็จะได้รางวัล หรือค่าตอบแทนผลงานต่อชิ้นสูง และลดหย่อนกันลงไปตามฝีมือ

หลังจากที่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเสด็จกลับ ก็จะหางานทำเพื่อสร้างรายได้จากงานอื่น ๆ ที่มีในชุมชนเช่นรับจ้างทั่วไป หรือปักผ้าคลุมผม

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าอาชีพเสริมของกลุ่มสตรี จะแบ่งเป็น 2 ช่วง คือช่วงสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเสด็จและช่วงที่ว่างเว้นจากการเสด็จ ตั้งแต่ กุมภาพันธ์ – พฤษภาคม แม่บ้านส่วนใหญ่จึงค้นหารายได้ทางอื่นเสริม และที่ผ่านมา ทางกศน.ได้มีการฝึกทักษะการทำศิลปะประดิษฐ์ให้กับกลุ่ม เช่น การทำของชำร่วย และดอกไม้จากใยบัว จนปัจจุบัน กลุ่มสตรีเหล่านี้สามารถที่ผลิตของชำร่วยจำหน่ายให้กับชุมชนได้ เมื่อมีงานแต่งงาน

สภาพกลุ่มต่างคนต่างผลิต จะผลิตก็ต่อเมื่อมียอดสั่ง หรือเมื่อมีเทศกาลเช่น งานแต่งงานของคนในชุมชน ขณะนี้มีคนสนใจอยากที่จะรวมกลุ่ม เพื่อสร้างกลุ่มให้เข้มแข็ง ประมาณ 13 คน

2.3 โครงการวิจัยการพัฒนาการผลิตลูกปัด และยกระดับการบริหารกลุ่ม ร้อยลูกปัด ให้เข้มแข็ง โดยนางสุจินตนา ตรงประสิทธิ์ กศน.อำเภอทุ่งยางแดง

ความเป็นมา เมื่อปี 2549 กศน. อำเภอทุ่งยางแดง ได้ เปิดทักษะอาชีพ ทางกลุ่ม เลือกร้อยลูกปัด และเป็นกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ ในช่วงขณะนั้นสามารถที่จะประดิษฐ์เครื่องประดับจากลูกปัดได้หลายชนิด หลายแบบ ทั้งสร้อยข้อมือ แหวน สร้อยคอ มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตามงานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ช่วงหลังสมาชิกบางคนก็ยังดำเนินการผลิต แต่บางคนไม่ได้ผลิต

สำหรับคนที่ดำเนินการผลิต ได้มีการหยิบยืมเครื่องมือ อุปกรณ์ และวัสดุต่าง ๆ ที่เหลืออยู่ของกลุ่มไปใช้ แต่ปัญหาคือ การไม่นำวัสดุมาคืน ผลสุดท้ายไม่มีวัสดุ และงบประมาณที่จะให้สมาชิกคนอื่น ๆ หยิบยืม ดังนั้นบางคนก็หยุดผลิตไป และบางคนยังคงผลิตอยู่ ในลักษณะ ต่างคนต่างทำ

ปัจจุบัน สมาชิกบางคนยังต้องการที่จะดำเนินการในลักษณะกลุ่มต่อไปแต่ต้องการที่จะปรับปรุงเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มให้เข้มแข็ง เพื่อสร้างประโยชน์ให้กับสมาชิกได้มากกว่าที่สมาชิกต่างคนต่างทำ

2.4 ประเด็นกลุ่มขนมเจาะหู และดอกคำءวน โดยนางสาววารินา ดือระ กศน.อำเภอหนองจิก

ความเป็นมาของกลุ่มเริ่มจากป่าห่วย ซึ่งเดิมมีอาชีพทำขนมเจาะหูขายตามงาน อยู่ เดิม และเมื่อมียอดสั่งซื้อเข้ามาเยอะ ไม่สามารถที่จะผลิตได้ทันกับความต้องการของลูกค้า จึงได้มีการรวมกลุ่ม และป่าห่วยเป็นวิทยากรในการสอนทำขนมเจาะหู และขนมดอกคำءวน ให้กับสมาชิกกลุ่ม การรวมกลุ่มมีการระดมทุนร่วมกันทุกครั้งที่มียอดสั่งซื้อ มีการผลิตทุกอาทิตย์ เมื่อขายได้หักค่าใช้จ่ายมีการแบ่งกัน ตามข้อตกลงของกลุ่ม

ปัจจุบัน มี Order จากบริษัทแหลมทอง มีการผลิตอาทิตย์ละครั้ง ส่งร้าน My cake กลุ่มได้รับการหนุนเสริมจากหน่วยงานต่าง ๆ มาระดับหนึ่ง จนกลุ่มมีความพร้อมทั้งด้านโรงเรือนและอุปกรณ์ในการทำขนม

ความต้องการในปัจจุบันคือ การขยายตลาด และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้สวยงาม

2.5 การรวมกลุ่มผลิตเรือกอลและจำลอง โดยนายนิแข็ง นิมะมิง

อำเภอยะหริ่ง)

การรวมกลุ่มของผู้ผลิตเรือกอลและจำลองบ้านปาตา ตำบลตะโล้กาโปร้ เริ่มแรกก่อตั้งกลุ่มโดยการรวมตัวของสมาชิก 10 คน แต่ต้องยกเลิกเพราะขาดความรู้เรื่องการบริหารจัดการ ตลาดเกิดจากกลุ่มพัฒนาอาชีพที่ส่งเสริมโดย กศน.อำเภอยะหริ่ง ซึ่งเดิมสมาชิกของกลุ่มมีผู้รู้และชำนาญการในการผลิตเรือที่ครบวงจรเพียง 1 คน ส่วนที่เหลือสามารถผลิตได้เฉพาะบางส่วนของเรือ และจะผลิตตามยอดที่มีการสั่งซื้อเท่านั้น

ดังนั้นทางกลุ่มจึงมีความสนใจที่จะศึกษาทั้งเรื่องของ การพัฒนาทักษะการผลิตแก่สมาชิก

2.6 กลุ่มปักผ้าคลุมผม โดยนางสาวอามีนะ ชีปะ บ้านบาลูกา หมู่ที่ 4

อำเภอกะพ้อ

กลุ่มปักผ้าคลุมผมเกิดขึ้นเมื่อ ปี 2544 โดยนางสาวรอหะนิง อาแวกะจิ ซึ่งเป็นแม่บ้านของผู้นำในชุมชน ได้เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอาชีพเสริมให้แก่แม่บ้านในชุมชน จึงได้รวมกลุ่มเพื่อฝึกทักษะการปักผ้าคลุมผมที่ตนเองมีความรู้จะให้กับสมาชิก เริ่มแรกมีสมาชิกสนใจ 10 คน และเพิ่มเป็น 20 คนในปี 2547

ต่อมาในชุมชนได้เกิดกลุ่มแม่บ้านขึ้นมาอีก 1 กลุ่ม โดยมีสมาชิกจากกลุ่มเดิม เป็นสมาชิกของกลุ่มใหม่ และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้กลุ่มแม่บ้านปักผ้าคลุมผมกลุ่มเดิม สูญเสียโอกาสในการหนุนเสริมของหน่วยงานภาครัฐ สมาชิกบางส่วนย้ายไปอยู่กับอีกกลุ่ม ทำให้กลุ่มขาดสมาชิกระดับฝีมือดีไป ส่งผลให้รายได้ของกลุ่มลดลง เนื่องจากเหลือสมาชิกที่ยังมีทักษะน้อย ทำให้รายได้ของกลุ่มลดน้อยลง ประกอบกับรูปแบบของผลิตภัณฑ์ยังไม่ทันสมัย

ดังนั้นทางกลุ่มจึงต้องการศึกษาเรื่องการพัฒนาทักษะฝีมือของสมาชิกกลุ่ม และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

2.7 ถั่วแผ่น โดยนางสาววันฟ้าติมะห์ ทะยีสามัง ตำบลปาถ

อำเภอทุ่งยางแดง

เดิมแม่บ้านยังไม่มีอาชีพเสริมอะไร เมื่อ กศน.ลงไปส่งเสริมเรื่องอาชีพ กลุ่มแม่บ้านจึงมีการรวมตัวกันเพื่อผลิตถั่วแผ่น เพื่อสร้างได้แก่สมาชิก ที่ผ่านมามีการผลิตออกจำหน่ายบ้างแล้ว แต่ขณะนี้กลุ่มมีปัญหาเรื่องกระบวนการผลิตเนื่องจาก ขนถั่วแผ่น ยังผลิตไม่ได้มาตรฐาน จึงสนใจที่จะศึกษากระบวนการผลิตถั่วแผ่นที่มีคุณภาพ

2.8 ประเด็นอาชีพกลุ่มสร้อยหินมงคล โดยนางสุพรรณิ บุญไชยสุริยา

บ้านโลกม่วง ตำบลแม่ลาน อำเภอแม่ลาน

ความเป็นมาของกลุ่ม เดิมกลุ่มแม่บ้านสร้อยหินมงคล ได้เกิดการรวมตัวขึ้น และมีการยืมเงินกองทุนหมู่บ้านมาเป็นทุนตั้งต้นในการซื้อวัตถุดิบมาผลิตสร้อยหินมงคล กลุ่มสามารถผลิตสร้อยหินได้หลายรูปแบบ /ประเภท สามารถจำหน่ายได้ มีการแบ่งสรรกำไรให้กับสมาชิก

แต่หลังจากคืนเงินให้กองทุนหมู่บ้านแล้ว สมาชิกก็ยังไม่มีการระดมทุนต่อสำหรับการผลิตสร้อยหินมงคลต่อ มีเพียงบางคนเท่านั้นที่ทำเป็นกิจการส่วนตัว

ดังนั้นสมาชิกกลุ่มที่มีความต้องการในการทำงานร่วมกัน อีกครั้ง ที่จะสร้างกลุ่มให้เข้มแข็ง และขยายตลาดที่แน่นอน

2.9 ประเด็นห้องสมุดเฉลิมราชกุมารี โดยนางสาวสุธิดา วิสัยเลิศ

เริ่มจากการบอกเล่าตั้งแต่ ช่วงการไปปฏิบัติงานที่ห้องสมุดเฉลิมราชย์ของพี่ดา และการจัดกิจกรรมห้องสมุดที่ผ่านมาเป็นดังนี้

การจัดกิจกรรม สอนวิชาชีพ ไม่เก็บค่าสมัคร นวดตัว ดอกไม้

พี่ผ้า บุคสตาร์ท อื่น ๆ มีการสรุปงานส่ง ศูนย์การศึกษาภาคใต้ ส่งประกวด ได้รับรางวัลกิจกรรมห้องสมุดมีชีวิต เรื่องกิจกรรมรักการอ่าน จึงได้รับเงินมาจาก ผอ.สำนักงาน กศน.จังหวัด อีก 150,000 บาท ห้องสมุดทำงานไม่ทัน กศน.อำเภอเมือง เริ่มจากการประชุมแบ่งชุดงาน และการติดตามงาน จนส่งเป็นห้องสมุดดีเด่น มีการประเมินผล ความพึงพอใจจากประชาชน ได้ข้อสรุป ว่าควรมีห้องละหมาด น้ำ ซึ่งได้จัดการแล้ว จัดหนังสือให้เป็นระบบ ขึ้นชั้นให้มากกว่านี้ และให้มีหนังสือใหม่

ผลจากการให้บริการ มีผู้ใช้บริการประมาณ 100 คน ต่อวัน หากไม่จัดกิจกรรม 80-90 คน ส่วนใหญ่อ่านหนังสือ ดอนเียน นักเรียนโรงเรียนเบญจมราชูทิศจังหวัด บัตตานี เข้าห้องสมุดเพื่อรอผู้ปกครอง

สิ่งที่อยากได้

1. ผู้ใช้บริการเพิ่มมากขึ้น
2. อยากให้บุคลากรเพียงพอ/ทำงานอย่างมีความสุข
3. อยากให้ผู้ใช้บริการมีความสุขกับห้องสมุด
4. อยากให้ประชาชนมีส่วนร่วม
5. อยากให้บริการทันต่อความต้องการประชาชน
6. อยากเชื่อมโยงห้องสมุดกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปัญหา

ครูไม่รู้เรื่องการสอน แหล่งค้นคว้า สร้างการเรียนรู้ให้กับครู และนักเรียน

ผู้เกี่ยวข้อง คณะกรรมการห้องสมุด นัดหมายผู้เกี่ยวข้องมาร่วมค้นหาประเด็นที่น่าสนใจอีกครั้ง

2.10 ผู้ไม่รู้หนังสือ โดยนางสาวมณฑา แก้วกุลนา กศน.เมืองปัตตานี เรื่องผู้ไม่รู้หนังสือ

การออกแบบศึกษาผู้ไม่รู้หนังสือ

1. ค้นหาบทเรียนจากครูผู้สอน
2. ติดตามผู้สอบผ่าน 20 คน ดูเรื่องคุณภาพชีวิต การฟัง การอ่าน
3. ออกแบบและทดลองสอน

2.11 เพิ่มเติมประเด็นศึกษา โดย นายจรัส หนูอนันต์ ผอ.สำนักงาน กศน.

จังหวัดปัตตานี ผู้เรียน ครู หลักสูตร สื่อ การวัดผล การติดตาม ครูที่สอน หรือผู้เรียนที่จบหลักสูตรเกิดประโยชน์อย่างไรบ้าง ไม่จบและออกกลางคัน หลักสูตรที่ใช้ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ วิธีการวัดผลที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม

ประเด็นความสนใจที่หยิบยกขึ้นพัฒนาเป็นโจทย์วิจัยดังที่กล่าวมา คือสิ่งที่ได้รับการยืนยันจากครู กศน. ในการประชุมครั้งนี้ ว่ามีความสนใจที่จะใช้เป็นจุดตั้งต้นในการพัฒนาไปสู่งานวิจัยท้องถิ่น อย่างไรก็ตามประเด็นเหล่านี้�าจยังสามารถปรับแก้ เปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมได้ เมื่อครู กศน. ได้ทำการศึกษาข้อมูลต่างๆเพิ่มเติมและการสร้างการมีส่วนร่วมกับพื้นที่เป้าหมายแล้ว

2. การพัฒนาศักยภาพบุคลากร กศน. ครั้งที่ 1 : การทำงานชุมชนแบบมีส่วนร่วม

กิจกรรมนี้จัดขึ้นระหว่างวันที่ 28-29 เมษายน 2551 ณ ห้องประชุมศูนย์การศึกษานอก โรงเรียนจังหวัดปัตตานี มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ครูอาสา ครูปอเนาะ และครูสรช.

ผู้จัดการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เข้าร่วมในการพัฒนาบุคลากร กศน. คืออาจารย์ตรีทิพัฒน์ บัวเนี่ยว นักคิด นักเขียน นักวิจัยผู้มีประสบการณ์ และเป็นนักวิชาการอิสระที่ได้รับการยอมรับอย่างสูงแวดวงงานวิจัยเพื่อชุมชน และการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ การสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นต้นเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เข้าร่วมทุกคน

ภาพที่ 2 นายตรีพิพัฒน์ บัวเนียม กำลังอธิบายการทำงานแบบมีส่วนร่วม

โดย นายตรีพิพัฒน์กล่าวว่า หลักสูตรการอบรมนี้จะมี 3 หลักสูตรย่อย คือ

- ครั้งที่ 1 การทำงานชุมชนแบบมีส่วนร่วม
- ครั้งที่ 2 การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์
- ครั้งที่ 3 การเขียนและการพัฒนาโครงการ
- ครั้งที่ 4 การบันทึกผลและการเขียนรายงาน

เนื้อหาและกระบวนการของหลักสูตรการทำงานชุมชนแบบมีส่วนร่วม มีดังต่อไปนี้

1. ย้อนมองตนเองในฐานะคนทำงานเพื่อชุมชน/เพื่อประชาชน

ไม่มีนักเรียนไหนที่ออกรบโดยไม่ทบทวนตัวเอง ทบทวนการเรียนรู้ ก่อนที่จะเริ่มเข้าสู่เนื้อหา อยากเชิญชวนให้นั่งนิ่ง ๆ ลองนึกย้อนกลับไปในช่วงวัยเด็กที่เราวิ่งเล่นในโรงเรียนประถม โรงเรียนมัธยม อุดมศึกษาหรือเทียบเท่า หลังจากพ้นวัยเรียน ช่วงทำงานวันแรก ชีวิตของเราเป็นอย่างไรบ้าง เขียนเรื่องราวของตนเองในกระดาษ

1. ย้อนทวนความสามารถที่โดดเด่น หรือผลงานที่น่าภูมิใจ ของตนเอง

- ในวัยประถม
- ในช่วงมัธยม / เทียบเท่า
- ในช่วงอุดมศึกษา
- ในการทำงานตั้งแต่เริ่มต้นถึงปัจจุบัน

2. ปัจจุบันฉันคือใคร(หน้าที่รับผิดชอบของฉัน/ความเป็นตัวฉันที่คนอื่นอาจจะรู้หรือไม่รู้)

3. ฉันคาดหวังว่าตัวเองจะทำอะไรได้บ้างกับงานเพื่อชุมชนในอนาคต

กิจกรรมนี้ใช้เวลา 10 นาที หลังจากเขียนเสร็จ ก็ให้ทุกคนนำไปติดที่บอร์ด ติดไว้เพื่อให้ทุกคนได้อ่าน และ ร่วมชื่นชมความภาคภูมิใจของกันและกัน

2. ทำความเข้าใจงานพัฒนาชุมชน

มองสิ่งที่เรากระทำ มองพื้นที่ที่เราอาจจะไม่ใช่ชนักพัฒนาชุมชน แต่งานที่เราทำ (งานกศน.) คืองานพัฒนาชุมชน พัฒนามนุษย์ในชุมชน

อยากให้ทบทวนดูว่า ณ จุดที่ยืนอยู่ ปัจจุบันเราทำงานพัฒนาแบบไหน

การพัฒนาชุมชนสามยุค

ยุคที่หนึ่ง	ยุคที่สอง	ยุคที่สาม
-อยู่ในช่วง 25 ปีแรก ตั้งแต่ปี 2500 ถึง 2525	-อยู่ในช่วง 15 ปี ปี 2525 ถึง 2540	-อยู่ในช่วง 10 ปีล่าสุด ปี 2540 ถึงปัจจุบัน

ลักษณะสำคัญและความแตกต่างของการพัฒนาชุมชนทั้งสามยุค

ยุคที่หนึ่ง	ยุคที่สอง	ยุคที่สาม
- จากบนลงล่าง-จากรัฐลงมาสู่ ประชาชน เป็นการพัฒนาแบบให้ปลา ตามใจผู้ให้ ชาวบ้านไม่มีสิทธิ ปฏิเสธ	- การพัฒนาจากชุมชนสู่รัฐ มี 2 แบบย่อย 1. พัฒนาจากหน่วยงานของรัฐในท้องถิ่น (อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู กศน. ผู้นำ ศาสนา ฯลฯ) เป็นการพัฒนาแบบ ให้ปลาตามความ ต้องการของผู้รับ เริ่มต้นจากการให้วัสดุสิ่งของ 2. การพัฒนาจากองค์กรพัฒนาเอกชน ร่วมกับประชาชนท้องถิ่น เป็นการพัฒนาแบบให้เปิด ทำงานของ ต่างจากรัฐคือจะมีพี่เลี้ยงมี บทบาทในการทำความคิด เอาปัญหา ชาวบ้านเป็นตัวตั้ง	- การพัฒนาในแนวราบ เป็นการพัฒนาแบบ ให้ชาวบ้าน สร้างเปิดเอง เริ่มต้นจากปัญหาของชาวบ้านจริง ๆ สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ในชุมชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม หัวใจอยู่ที่คน มุ่งสร้างกระบวนการ เรียนรู้ ให้คนเหล่านั้นเป็นตัวแทน ในการพัฒนาชุมชน

ผลกระทบของการพัฒนาทั้งสามยุคที่มีต่อคนในชุมชน

ยุคที่หนึ่ง	ยุคที่สอง	ยุคที่สาม
-มีการเติบโตของนายทุนและเจ้าพ่อ ในท้องถิ่น คนที่สัมพันธ์กับรัฐจะ ได้รับผลประโยชน์จากโครงการ หลายเป็นกลุ่มทุนและกลุ่มผู้มี อิทธิพล เป็นเจ้าพ่อที่มีบุญคุณใน การช่วยเหลือและข่มขู่ชาวบ้าน	-ยุคที่สอง/หนึ่ง แกนนำบางคนทำงานร่วมกับรัฐ เป็นนักล่าโครงการ ดึงงบประมาณ มา คนที่มีความสามารถได้รับการ ยอมรับให้เป็นผู้นำ ทดแทนเจ้าพ่อ รุ่นเก่า ๆ	- มีการเติบโตเป็นทีม คนที่ไม่เคยมี บทบาทในการพัฒนาทั้งสองยุค เพราะไม่ได้รับโอกาส เช่น คนแก่ที่ เมื่อก่อนอยู่บ้านเลี้ยงหลานแต่ได้ กลายเป็นผู้นำภูมิปัญญา

ยุคที่หนึ่ง	ยุคที่สอง	ยุคที่สาม
	- ยุคที่สอง/สอง มีแกนนำชาวบ้านที่กล้าได้แก่รัฐ เพราะมีข้อมูล มีบทบาทเด่นได้รับการยอมรับจากชุมชน เพราะเขามีส่วนร่วมในการปกป้องชุมชน	

บุคลิกของนักพัฒนาสามยุค

ยุคที่หนึ่ง	ยุคที่สอง	ยุคที่สาม
- วางอำนาจ เป็นผู้รู้เหนือชาวบ้าน	- ลดการวางอำนาจลง - ขอร้องแกมบังคับ เอ็นจิโอ - เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขกับชาวบ้าน แสดงตนเป็นมิตรแท้คลุกคลีกับชาวบ้าน เป็นผู้นำชาวบ้านในลักษณะที่ปรึกษา เสนาธิการ ชื่นำความคิด	- เป็นเพื่อนที่เท่าเทียม ผู้ปรารถนาดี ชี้แนะแต่ไม่ชี้นำ ไม่ครอบงำหรือวางอำนาจ

ลักษณะการสื่อสารในการพัฒนาทั้งสามยุค

ยุคที่หนึ่ง	ยุคที่สอง	ยุคที่สาม
- สื่อสารด้วยการสั่ง ลักษณะภาษาที่ใช้เป็นประโยคคำสั่ง เป็นยุคแห่งประโยคคำสั่ง ประชาชนต้องรับคำสั่ง	- สื่อสารด้วยการบอกเล่า ยุคของผู้รู้ คิมาอธิบายชาวบ้าน	- สื่อสารด้วยการถาม นักพัฒนาเป็นนักตั้งคำถาม กระตุ้นให้ชาวบ้านตั้งคำถามกับตัวเอง

3. แบ่งกลุ่มย่อยทบทวนงาน กศน.วิเคราะห์ลักษณะงานพัฒนา

จากข้อมูลลงย้อนมองดูตัวเอง เพื่อให้เราทบทวนตัวเองว่า เราทำแบบไหน ยุคที่หนึ่ง ยุคที่สอง หรือยุคที่สาม เอาการกิจเป็นตัวตั้ง แล้ววิเคราะห์ดูว่า “เราทำงานแบบไหน”

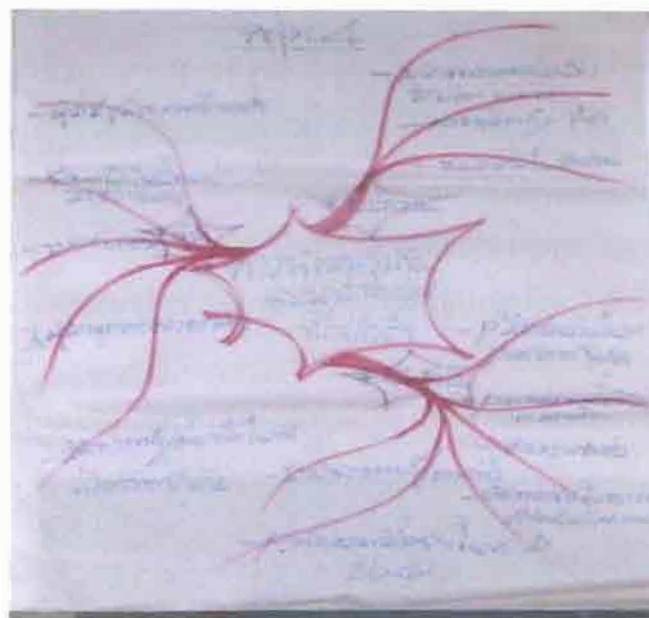
กติกากลุ่มย่อย ขอให้ใช้เทคนิค Mind map เราอย่าครอบงำคนอื่น เราอย่าเจี๊ยบ ขอให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

ประเด็นคำถาม

1. วิเคราะห์และอธิบายภารกิจ กศน. ว่าภารกิจที่เรารับผิดชอบอยู่ใช้วิธีการพัฒนายุคไหน เพราะอะไร
2. อธิบายให้เห็นว่า ตัวเราที่เป็นอยู่ของนักพัฒนาแบบยุคไหน

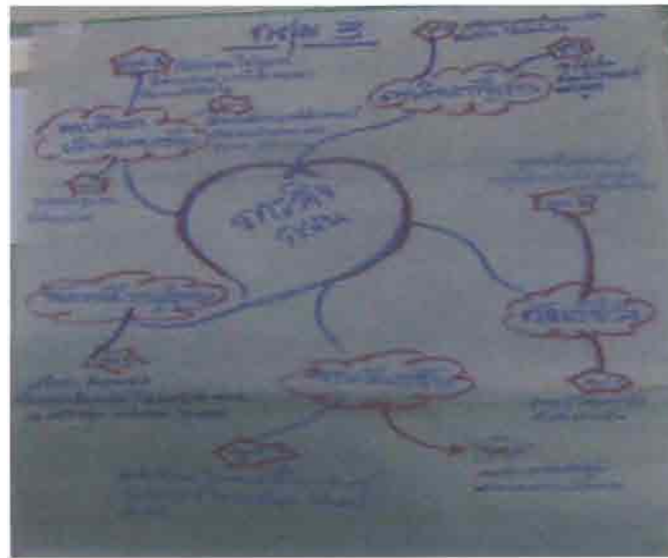
ภาพที่ 3 การนำเสนอของกลุ่ม 4

ภาพที่ 4 Mind Map กลุ่มที่ 4

ข้อสรุปของกลุ่มที่ 4

- ตนเองเป็นพัฒนาในยุคที่สาม เพราะทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรมจะมีการจัดประชุม เพื่อให้ได้ความต้องการที่แท้จริงของประชาชน
- ส่วนการทำงานของ กสน. ประยุกต์ระหว่างยุคที่สองและยุคที่สาม

ภาพที่ 5 Mind Map กลุ่มที่ 3

ข้อสรุปของกลุ่มที่ 3 ได้แยกพิจารณาตามภารกิจ ดังนี้

การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ อยู่ในยุคที่สอง แกนนำ (ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ได้ะอิมาม ตัวแทนสตรี) จะมีส่วนร่วม

การศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่อยู่ในยุคที่หนึ่ง เบื้องบนจัดสรรงบประมาณให้ตามรายหัว ยุคสองนักเรียนและครูเริ่มกำหนดหลักสูตร

ทักษะชีวิต (ยุคที่สาม ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำโครงการ ยุคที่หนึ่งต้องทำตามเบื้องบนเพราะเขากำหนดให้ว่าแต่ละอำเภอมีได้กี่กลุ่ม)

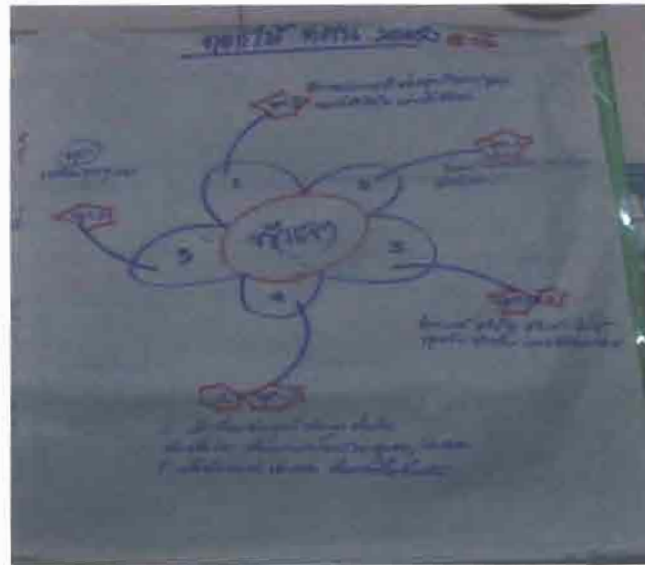
การพัฒนาสังคมและชุมชน อยู่ในยุคที่สาม ชุมชนมีส่วนร่วม

ภาพที่ 6 Mind Mapและการนำเสนอของ กลุ่ม 2

ข้อสรุปของกลุ่มที่ 2

กลุ่มที่ 2 สรุปว่างานของ กศน. มีลักษณะผสมผสานทั้งสามยุค ขึ้นอยู่กับลักษณะภารกิจ เช่นเดียวกับกลุ่มที่ 5 และกลุ่มที่ 1 ซึ่งมีข้อสรุปสอดคล้องกัน

ภาพที่ 7 Mind Map กลุ่มที่ 1

ข้อสรุปจากกิจกรรมนี้

องค์กร กศน. เป็นองค์กรที่ก้าวหน้า สิ่งที่ต้องอธิบายให้เห็นร่องรอยว่า งานบางอย่างควรมาในยุคที่สาม แต่อาจยังติดขัดอยู่ที่การบริหารจัดการ เป็นธรรมชาติขององค์กร เราต้องรู้จักการปรับตัว เพราะฉะนั้นเราควรมาเน้นที่การปฏิบัติการในระดับพื้นที่ เพราะปัจจุบันเราคน กศน. กำลังก้าวออกจากยุคที่สองไปสู่ยุคที่สาม

4. กระบวนการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม

ทำความเข้าใจหลักการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม

การพัฒนาชุมชนก่อนไม่นับการมีส่วนร่วม	การพัฒนาชุมชนปัจจุบัน
- ไม่ยอมรับการมีส่วนร่วม	- ขอรับการมีส่วนร่วม - มองหาความร่วมมือจากทุกภาคส่วน - ให้ความสำคัญต่อผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย - รับฟังเสียงประชาชนมากขึ้น แม้แนวคิดจะเลือนไปแล้ว แต่การลงมือทำก็มีปัญหา มาก เพราะบุคลากรจากหน่วยงานราชการยังติดติดกับ การพัฒนาชุมชนที่หนึ่ง

1. การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาและความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นตอนนี้ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ ไม่ใช่จัดเวทีประชาคมครั้งเดียวผิด ต้องวิเคราะห์ให้ชัดเจนลงลึกถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริง

2. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

3. การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงานประสานงาน และการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4. การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

5. การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปแล้วนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย เป็นการประเมินผลความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด

5. กลุ่มย่อยถอดบทเรียนลักษณะงานพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

ให้ร่วมกันค้นหาว่าลักษณะการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมที่สำเร็จเป็นอย่างไร สัมهلวเป็นอย่างไร เจื่อนไขเพราะอะไร ซึ่งได้ผลสรุปดังนี้

งานที่สำเร็จมีเจื่อนไข ดังนี้

ผู้นำ

- มีวิสัยทัศน์กว้างไกล
- เสียสละเพื่อผลประโยชน์ส่วนร่วม
- มีความโปร่งใส ซื่อสัตย์ในการบริหารจัดการ

สมาชิกกลุ่ม/ประชาชน

- สมาชิกกลุ่มเคารพในความคิดเห็นของกันและกัน
- ความสามัคคี
- มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ
- เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่ขัดแย้งกัน

- ตรงกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง
- มีความซื่อสัตย์ เสียสละ
- ยอมรับและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ชุมชน
- มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
- มีความโปร่งใส และ ตรวจสอบได้
- ให้ความร่วมมือ

มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการ/เครือข่าย

เงื่อนไขที่สำคัญ อยู่การบริหารจัดการ (คน สมาชิก ร้านค้า)

ความสามัคคี ซื่อสัตย์ และ เสียสละของคนในชุมชน

งานที่ไม่สำเร็จ มีเงื่อนไข ดังนี้

ผู้นำ

- ขาดความรู้
- ขาดความรับผิดชอบ
- ผูกขาดความคิด
- ยึดผลประโยชน์ตนเองเป็นที่ตั้ง
- แบ่งพรรคแบ่งพวก

สมาชิกกลุ่ม/ประชาชน

- ไม่มีส่วนร่วม ไม่ให้ความร่วมมือ
- ขาดอิสระทางความคิด
- เกิดความขัดแย้ง
- เกิดความกลัว

ภาพที่ 8 การทำกิจกรรมกลุ่ม

6. การจัดการประชุมแบบมีส่วนร่วม

6.1 แนวคิดและปัญหาของการจัดประชุมแบบมีส่วนร่วม

6.1.1 หัวใจการประชุมแบบมีส่วนร่วม ความสำคัญอยู่ที่ตัววิทยากร ซึ่งพื้นฐานเบื้องต้นต้องมีความเชื่อมั่นว่ามนุษย์มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี เคารพผู้เข้าร่วมประชุม ทุกความเห็นมีคุณค่า และเชื่อว่าทุกคนมีศักยภาพอยู่ในตัวเอง

6.1.2 บทบาทของวิทยากรเป็นการกระตุ้นให้ทุกคนได้ออกความคิดเห็น กระตุ้นให้คนทุกคนเปลี่ยนความเชื่อ ให้มองตัวเองว่าไม่ได้ระจกกงกข่อย และกระตุ้นให้คนทุกคนเคารพซึ่งกันและกัน

6.1.3 ผลของการประชุมแบบมีส่วนร่วม คนได้มีโอกาส ลดงบประมาณ ทุกคนรู้สึกหวงแหนเป็นงานของตัวเอง อันนำไปสู่การตรวจสอบ และนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งในที่สุด และยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับที่อื่น ๆ

6.1.4 ปัญหาของการประชุมแบบมีส่วนร่วม ก็คือวัฒนธรรมเดิม ๆ จากการพัฒนาในรุ่นที่ 2 เช่นผู้ร่วมงานหรือผู้บังคับบัญชา หรือชาวบ้าน จึงต้องใช้ความพยายามให้มากขึ้น

6.1.5 ประสบการณ์จริงจากพื้นที่ ทำไมบางคนไม่ชอบการมีส่วนร่วม “ชาวบ้านเบื่อ ประโยชน์ที่เกิดไม่คุ้ม เช่นต้องขาดการกีดขวาง กลัวเสียอำนาจ หรือบทบาท เพราะที่ผ่านมาเป็นผู้นำเดี่ยว บางคนกลัวผู้มีอำนาจไม่กล้าเข้าร่วม ชาวบ้าน เพราะถูกสอนให้กลัวข้าราชการ เจ้านาย

6.1.6 ปัญหาของนักพัฒนาคือ ช่วงการเรียนรู้ ไม่ค่อยตั้งใจ ทำให้ไม่ค่อยเข้าใจหลักการที่แท้จริง เทคนิคไม่ชัดเจน เมื่องานไม่ได้ผล ท้อถอย ดังนั้นต้องหมั่นฝึกตนเองให้มาก

6.1.7 ผลการพัฒนาที่ออกมาคนที่มีความสำเร็จที่แตกต่างกัน ไม่ได้บอกถึงศักยภาพของคนที่ทำ ต้องมีการประเมินปัจจัยภายนอกด้วย

6.1.8 ลักษณะงานที่เราทำ จึงเป็นจากเล็กไปใหญ่ และอย่าคาดหวังเพราะงานชนิดนี้ต้องใช้เวลาเป็นเครื่องพิสูจน์

6.1.9 บทบาทของเราจึงต้องกระตุ้นให้คนรู้สึกมีศักดิ์ศรี

6.2 การประชุมแบบมีส่วนร่วม

วิทยากรต้องให้ความสำคัญกับการเตรียมการก่อนการประชุม ระหว่างและหลังการประชุม

6.2.1 การเตรียมการประชุม

6.2.1.1 กรณีวิทยากรมีแผนล่วงหน้ามาก่อน ต้องมีการปรึกษาหารือกับแกนนำที่เราไปปรึกษาหารือด้วยไม่ว่ากำหนดการประชุม และสถานที่ วันเวลา ปรึกษาหารือหลายคนยิ่งดี นักพัฒนาไม่ใช่เป็นผู้กำหนดเอง

6.2.1.2 มีการประชุมเตรียมงานไม่จำเป็นต้องมีคนมาก ควรเป็นเฉพาะแกนนำ 2-3 คน ออกแบบการประชุม แบ่งบทบาท ดูความพร้อมของอุปกรณ์

6.2.1.3 สิ่งที่ต้องเตรียม ประเด็นและเนื้อหา สถานที่ กลุ่มเป้าหมาย มีใครจำนวนเท่าไร? ระยะเวลาจัดการประชุม อุปกรณ์ อาหารและเครื่องดื่ม

6.2.1.4 ก่อนการประชุม 1-2 วัน ต้องมีการยืนยันข้อมูลต่างๆ ให้พร้อม เช่น สถานที่ ผู้เข้าร่วมประชุม

6.2.2 การออกแบบการประชุม

6.2.2.1 ออกแบบกำหนดการ ประกอบด้วย เป้าหมายการประชุม เนื้อหา วิธีการและเทคนิค สื่อและอุปกรณ์

7. ฝึกการออกแบบการประชุมอย่างมีส่วนร่วม

ภาพที่ ๑ แต่ละพื้นที่ช่วยกันออกแบบการประชุมอย่างมีส่วนร่วม

ตัวอย่าง การออกแบบการประชุมกิจกรรมสำรวจตัวเอง มองเห็นตัวเองในฐานะนักพัฒนากับชุมชน

เป้าหมาย	เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นตนเอง มีทัศนคติที่ดีเห็นคุณค่าในตัวเอง เหมือนการสำรวจตัวเองของนักรบที่กำลังออกรบ เพื่อให้กำลังใจในการทำภารกิจต่อไป
เนื้อหา	1.ย้อนทวนความสามารถ โคเคเค่น หรือผลงานที่น่าภูมิใจของตนเอง - ในวัยประถม - ในช่วงมัธยม - ในช่วงอุดมศึกษา - ในการทำงานเริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน 2.ฉันคือใคร (หน้าที่รับผิดชอบของฉัน ความเป็นฉันที่คนอื่นอาจรู้หรือไม่รู้) 3.ฉันคาดหวังว่าตัวเองจะทำอะไร ได้บ้างกับงานเพื่อชุมชนในอนาคต

วิธีการ เทคนิค	1พูดโน้มน้าวผู้เรียนว่าทุกคนล้วนมีความคิดกับความหมาย มีความสำคัญตัวเองและผู้อื่น (10นาที) 2แจกกระดาษ A ให้ผู้เรียนคนละ 1 แผ่น 3ให้ผู้เรียนอยู่กับความเงียบกับตัวเอง แล้วบันทึกตอบประเด็นต่าง ๆ ความยาวไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ ใช้เวลา 20 นาที 4 นำไปปิดรวมกัน
สื่อ อุปกรณ์	

ตัวอย่าง เตรียมการประชุมอย่างมีส่วนร่วมในการปฐมนิเทศน์นักศึกษาใหม่ กศน.ยะรัง

เป้าหมาย	เนื้อหา	วิธีการ/เทคนิค	สื่อและอุปกรณ์
เพื่อให้เห็น ส.รู้ เข้าใจ	โครงสร้างหลักสูตร การวัดประเมินผล การเทียบโอนผลการเรียน	เปิดโดยนายอำเภอ -บรรยายพิเศษ โดยพิเศษ การศึกษากับการ ดำรงชีวิตในปัจจุบัน -ให้ความรู้การจัดการ เรียนการสอนขั้นพื้นฐาน -แนะนำบุคลากรกศน.ให้ รู้จักกัน -กิจกรรมฐาน โครงสร้าง การเตรียมความรู้ กก. กพช การวัดผลการเรียน -สรุปและซักถามปัญหา	กระดาษชาร์ต ปากกาเคมี โปรเจกเตอร์

ภาพที่ 10 นางสาวศุภนันท์ คงเหมือนเพชร และนางสาววันฟาติมะะ หะยีสาแม็ง
ออกมานำเสนอรูปแบบการประชุม

8. การจับประเด็น

8.1 กระบวนการจับประเด็น เชื่อมโยงประเด็นและสรุปประเด็น:

- 8.1.1 มีเค้าโครง /กรอบ หรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ฟังอย่างคร่าว ๆ เพื่อความสะดวกในการจดบันทึกประเด็นสำคัญๆ เป็นหมวดหมู่
- 8.1.2 ให้ความสนใจ และตั้งใจฟังเรื่องที่กำลังพูดถึงกันอยู่
- 8.1.3 หูจะฟังอย่างตั้งใจ มือจะจดประเด็นสำคัญๆ ในสมองจะคิดและมองเห็นออกมาเป็นภาพ แล้วจับภาพที่ได้มาแทนที่ด้วยคำหรือประเด็น
- 8.1.4 แยกเรื่องที่ฟังออกเป็นประเด็นต่างๆ แล้วทำการเชื่อมโยงประเด็น โดยดูว่าแต่ละประเด็นมีความแตกต่างหรือสัมพันธ์กันอย่างไร หลังจากนั้นจึงรวมส่วนย่อยๆ ออกเป็นภาพรวมหรือภาพใหญ่อีกครั้งหนึ่ง
- 8.1.5 คิดทบทวนและสะท้อนกลับเร็ว ๆ สำหรับข้อสรุปหรือภาพใหญ่ที่ได้ เพื่อตรวจสอบว่าจับได้กลุ่มถูกต้องหรือไม่
- 8.1.6 นำเสนอข้อสรุปหรือภาพใหญ่ด้วยภาพหรือโมเดลประกอบ

8.2 การเตรียมการก่อนการทำหน้าที่จับประเด็น

- 8.2.1 ดู สถานที่ว่าจัดที่ไหน เป็นเวทีลักษณะใด การประชุม หรือประชุมเชิงปฏิบัติการ ฯลฯ
- 8.2.2 ต้องรู้เป้าหมาย/วัตถุประสงค์หลักๆ คืออะไรบ้าง
- 8.2.3 ดู จำนวนบุคคลเป้าหมายที่จะเข้าร่วม มีกี่คน ความรู้เดิม ฯลฯ
- 8.2.4 ดูว่า มีวัสดุอุปกรณ์ที่เราจะต้องใช้ / ที่เรามีอยู่
- 8.2.5 ดูว่า จะใช้เทคนิคใดหรือเครื่องมือที่จะใช้ในการจับประเด็นหรือข้อมูลที่จะออกมาจากผู้เข้าร่วม

ก) ใช้คำถามนำประเด็น (กรณีทำหน้าที่ Facilitator ควบคู่กับการจับประเด็น)

- ข) ใช้แผนภูมิความคิด
- ค) แบบโพลชาร์ท
- ง) แผนภูมิแกงปลา
- จ) แผนภูมิต้นไม้
- ฉ) คำสำคัญๆ และ
- ช) บัตรคำ

9. ฝึกทักษะการจัดการจัดเวที

โดยให้ผู้เข้าร่วมได้ระดมความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วมในประเด็น “จุดด้อย ศักยภาพของครูทศน. มีสาเหตุมาจากอะไร การแก้ไขอย่างไร”

ภาพที่ 11 นางนริดา หนามมะนะ ทดลองฝึกทักษะการจัดการจัดเวทีแบบมีส่วนร่วม

10. ฝึกการจัดเวทีย่อย จับประเด็น

ให้ทดลองฝึกการจัดเวทีย่อยในโจทย์“จุดด้อย ศักยภาพของครูทศน. มีสาเหตุมาจากอะไร การแก้ไขอย่างไร” ซึ่งผลการทดลองได้ข้อสรุปจากผู้ทำหน้าที่สังเกตว่า

กลุ่มที่ 1

เนื้อหา เน้นเรื่องเงิน การเขียนลักษณะmapping น่าสนใจ

กระบวนการ การมีส่วนร่วม มั่นใจในสมาชิกของสมาชิกกลุ่ม สามารถหาข้อสรุป

และยอมรับความคิดของกลุ่มส่วนใหญ่

ไม่มีการส่งตัวแทนไปแอบดูกลุ่มอื่น มีความเชื่อมั่น มุ่งมั่น จริงจัง

กลุ่มที่ 2

การร่วมมือ ให้ความช่วยเหลือดี

การพูดคุยเสนอความคิดเห็นดี ไม่มีการครอบงำความคิด

การตั้งคำถาม

การเขียน mapping แข็งกระด้าง

การแบ่งงานกลุ่มชัดเจน โดยสมาชิกกลุ่มร่วมกันคิดและเสนอ

กลุ่มที่ 4

เห็นความร่วมมือในกลุ่ม

แสดงความคิดเห็นในกลุ่ม

กลุ่มไม่ได้แบ่งหน้าที่ชัดเจน ใครถาม สรุปคำถาม การขึ้นประเด็น
คนเขียน เขียนทุกคำบางอย่างก็อยู่นอกประเด็น
ขาดความเข้าใจใน โจทย์ที่ให้

กลุ่มที่ 3

ความร่วมมือ ส่วนร่วมการทำงานอยู่ในเกณฑ์ดี
การกระตุ้นในการระดมความคิด สมาชิกยังไม่ให้ร่วมมือ
มีความเกรงใจ
นำเสนอเป็นลักษณะตาราง

ภาพที่ 12 นางสาว
ร่วมแสดงความคิดเห็นจุดด้อย กศน.

ภาพที่ 13 นายวิกรม โอชาอัฒวัน
ผู้สังเกต

ภาพที่ 14 นางสาวหามีมะ เวะเยะ ตัวแทนในกลุ่มนำเสนอ

11. มอบหมายงาน โดยการนำแผนการจัดประชุม และเทคนิคการทำงานแบบมีส่วนร่วม ไป
ปฏิบัติการในพื้นที่ และกลับมานำเสนอผลการจัดประชุม ในการเข้าร่วมอบรมหลักสูตรที่สองต่อไป

สรุป

ความรู้ทั้งทางทฤษฎี ทักษะจากการทดลองปฏิบัติในห้องประชุม และการนำไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ชุมชน จะทำให้ครู กศน. มีความรู้ที่เพียงพอ และมีความมั่นใจที่จะดำเนินกิจกรรมตามแนวทางการวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ นอกจากนี้ เมื่อได้ลงไปปฏิบัติการจริงในชุมชนตามกระบวนการที่ถูกต้อง ประเด็นความสนใจเบื้องต้นที่จำทำการวิจัยก็อาจถูกปรับเปลี่ยน จากความเข้าใจใหม่ที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมกับชุมชน ทำให้ได้ประเด็นที่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชนมากยิ่งขึ้น

3. การพัฒนาศักยภาพบุคลากร กศน. ครั้งที่ 2 : การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์

กิจกรรมนี้จัดขึ้น วันที่ 15-16 พฤษภาคม พ.ศ. 2551 ณ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเมืองปัตตานี เพื่อให้ครู กศน.มีความสามารถในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ ผ่านบทบาทของการเป็นวิทยากรกระบวนการ

สำหรับการเป็นวิทยากรกระบวนการ เป็นเฉพาะนักเทคนิคไม่ได้ ต้องเปลี่ยนทั้งระบบแนวคิด ความเชื่อ และทักษะ ซึ่งหลักสูตรในครั้งนี้นี้จะมีเนื้อหาสามส่วนหลักๆคือ

- เรียนรู้เรื่อง การพูดการฟังเชิงลึก
- เรียนรู้เรื่องการเปลี่ยนวิธีคิดในการมองปัญหา
- เรียนรู้เรื่องการคิดกระบวนการระบบ system tinkering การเห็นปัญหาค้นคว้าใหม่ เพื่อจะ

ออกแบบการแก้ปัญหาด้วยดวงตาของเราเอง

กิจกรรมต่างๆของหลักสูตรที่ 2 มีดังต่อไปนี้

1. ทบทวนผลจากการเรียนรู้หลักสูตรที่ 1 การนำการออกแบบกิจกรรมไปใช้

ให้ผู้รับการอบรมได้บอกเล่า ผลการนำเครื่องมือไปใช้ แต่ก่อนมีการนำเสนอได้เกริ่นนำเพื่อเชื่อมโยงกับเนื้อหาการเรียนรู้ในวันนี้ว่า “วันนี้เรียนรู้เรื่องการพูดและการฟัง เมื่อเพื่อนเล่าให้ฟัง ควรฟังอย่างลึกซึ้ง สำหรับคนพูดก็พยายามให้นึกถึงการออกมาพูดหน้าห้องประชุมที่พยายามลบภาพเดิมๆ พูดใหม่ หรือภาษากายแบบใหม่

ตัวอย่าง ที่บุคลากร กศน. อำเภอเมืองนำความรู้จากหลักสูตรที่ 1 ไปปฏิบัติ

ภาพที่ 15 นางสิพาพร ทวีรัตน์ บอกเล่าประสบการณ์

การจัดกิจกรรม “การให้ความรู้การจัดการศึกษาในสถานการณ์ปัญหาชายแดนใต้” ที่โรงแรม เซาร์ท์เทิร์น นำเสนอ โดยทีมงานที่ร่วมจัดกิจกรรม (เชาะ มา และสิวาพร)

การเตรียมการมีการเตรียมเนื้อหา กลุ่มเป้าหมาย วัสดุอุปกรณ์ บทบาทหน้าที่ กำหนดการ ดำเนินงาน

วิทยากรนำเสนอปัญหาชายแดนใต้ บ้าน มัสยิด วิทยากรพูดให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้เรียนรู้อะไร จากพ่อแม่ แจกกระดาษ กลุ่มพ่อแม่ ลูก ให้กลุ่มถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับ และออกมานำเสนอ

ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินการ ข้อผิดพลาด เอกสารที่ได้รับ

เวลาที่แจกให้ผู้ร่วม อุปกรณ์ที่เตรียมไปไม่ครบกับกลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นครอบครัว

วิทยากรไม่เข้าใจเป้าหมายในการไปจัดงานในครั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายไม่มีสมาธิในการฟัง เพราะเวลา สิ่งที่เราไปจัดไม่ดึงดูด

สิ่งที่ประทับใจ คือการถ่ายทอดความรู้สึกรักของคนในครอบครัว ที่พ่อ แม่ ลูก ถ่ายทอด ความรู้สึกรักออกมาได้

สิ่งใหม่ ถ้ามีปัญหเฉพาะ มีหน้าที่เป็นวิทยากรในกลุ่ม

เป็นเวทีที่เป็นเรื่องใหม่จากการทำงาน กับชาวบ้าน เป็นเวทีใหญ่ระดับโรงแรม มีความภาคภูมิใจในตัวเองมากขึ้น ไม่คิดว่าจะได้มีโอกาสนี้ สามารถแก้ไขปัญหาสถานการณ์เฉพาะหน้า และแก้ไข สิ่งที่ทำให้ดีคือการวางแผนงาน ทำให้เห็นทิศทางของงาน

ข้อสังเกต หากไม่ได้ลงมือทำ ก็จะไม่เกิดทักษะ

ตัวอย่างจากนางสาววันฟาติมะะ หะยีสาแม็ง ในการนำความรู้จากหลักสูตรที่ 1 ไปใช้

นำรูปแบบการมีส่วนร่วม จากการได้ออกแบบ ประชุมกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เมื่อจัดจริงเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายเป็นแกนนำสตรี

การเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีดีขึ้น ทั้งเวลา กำหนดหัวข้อ ส่วนร่วมการ
ได้ตอบ ดีกว่าที่ผ่านมาเยอะ ได้รับทราบปัญหาของแกนนำสตรี แกนนำสตรีออกมา 12 คน จาก 20
คน ดีมาก

ทำงานเดิมได้เหน็ดเหนื่อยลง หรือทำงานได้มากขึ้น ทั้งประสิทธิภาพงาน และคุณภาพงาน

ภาพที่ 16 นางสาววันฟาตีมะ หะยีสาแม็ง บอกเล่าประสบการณ์

ตัวอย่างจาก กศน.ยะรัง

ทำเกี่ยวกับการปฐมนิเทศนักศึกษา จะประชุมวันที่ 22

หลังจากนั้นได้กลับไปประชุมกลุ่มอาชีพ เมื่อก่อนไม่ได้มีการบันทึกการประชุม หลังจากนั้น
มีการบันทึกการประชุมโดยให้กลุ่มแม่บ้าน ที่เป็นเลขา โดยสรุปว่าปัญหาอย่างไร ก็ถ่ายทอดความรู้ให้
กลุ่มแม่บ้าน ได้บันทึก ได้นำเสนอและสะท้อนปัญหา

มีความสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการ แต่จะต้องไปปรึกษาการที่ยะหา

ภาพที่ 17 นางสาวไวเราะะ จะปะกือา เล่าประสบการณ์

2. บรรยายหลักคิดวินัย 5 ประการของผู้ประกอบการเปลี่ยนแปลง

The five Disciplines: วินัย 5 ประการของผู้ประกอบการเปลี่ยนแปลง

1. Personal Mastery ผู้นำการเปลี่ยนแปลง จะต้องเป็นนายเหนือตน มีจิตใจเอาชนะตัวเอง หมั่นฝึกฝนปัญญา ความคิด และจินตนาการ เพื่อยกระดับตนไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่แท้
2. Mental Models ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ต้องเป็นผู้มีจิตใหญ่ ใจกว้าง นิ่งสงบ และใคร่ครวญถึงสิ่งต่างๆ ได้อย่างลึกซึ้ง และใช้วุฒิภาวะทางจิตใจเช่นนี้ ในการมองและทำความเข้าใจผู้คน สังคม และโลก
3. Shared Vision ผู้นำการเปลี่ยนแปลง จะต้องพัฒนาความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกับผู้อื่น สามารถแบ่งปัน และปั้นแต่ง พลังปัญญา ความคิด ประสบการณ์ และจินตนาการ ร่วมกับผู้อื่นได้
4. Team Learning ผู้นำการเปลี่ยนแปลง จะต้องสามารถสร้างการเรียนรู้เป็นกลุ่ม เป็นทีม จุดประกายให้ผู้คนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม
5. Systems Thinking ผู้นำการเปลี่ยนแปลง จะต้องมียุทธศาสตร์ใหม่ ต้องมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นกระบวนการระบบ มองปัญหาทั้งหลายอย่างเป็นกระบวนการระบบ และสร้างถ้อยคำภาษาขึ้นใหม่เพื่ออธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่ายๆอย่างมีพลัง

3. พัฒนาศักยภาพการพูดและการฟัง

3.1 เนื้อหาโดยสรุป

เวลามนุษย์สื่อสารกัน จะมี 3 สิ่งซ้อนกัน คือ พยัญชนะ อรรถ และวิญญาน พยัญชนะคือถ้อยคำ ที่ลึกลงไปคือ อรรถ ที่มีความหมายอยู่ในถ้อยคำ หากฟังไม่ลึกจะไม่รู้ความหมาย สารระดับวิญญาน ตัวตนของผู้พูดและผู้ฟัง ต้องตระหนักว่าผู้ฟังคือใคร เช่นเดียวกับการที่เราเป็นผู้ฟัง เราต้องตระหนักว่าผู้พูดคือใคร เมื่อเรามีทักษะ จะมีทักษะในการฟังและจับประเด็น การสื่อให้คนอื่นรู้

ถ้อยคำ คือเครื่องมือบรรทุกความหมาย บางอย่างพูดไม่ได้ บางอย่างแปลงมาเป็นถ้อยคำไม่ได้ คนฟังต่างประสบการณ์ ต่างการศึกษา ต่างคตินิยาม จึงมีการตีความบกพร่อง เพราะฉะนั้น ทำอย่างไรให้ถ้อยคำสื่อความหมายได้มากที่สุด พูดไม่ได้ก็ต้องใช้ภาษากาย

ผู้พูด ต้องคำนึงถึงพยัญชนะใช้ถ้อยคำเหมาะสม ที่จะสื่อความหมาย วิญญานคือพูดด้วยความจริงใจ มุ่งมั่น และต้องดูกลุ่มเป้าหมายว่าคือใคร หญิง ชาย ตาบอดฯ

ผู้ฟัง พยายามฟังอย่างลึกซึ้ง พยายามจับว่าผู้พูดสื่อเรื่องอะไรที่บาดหู บาดตา บาดใจ กันส่วนใหญ่มีสาเหตุจากการสื่อสาร

การสื่อสารที่เป็นพื้นฐานของมนุษย์ ที่ต้องมีการสื่อสารซึ่งกันและกัน แต่ยังมีที่ลึกกว่าคือการสื่อสารกับตัวเอง เพื่อให้ตกผลึก วิธีที่ลึกที่สุดของการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงคือ การ dialog เป็นการสื่อสาร เปิดกว้าง ไม่มุ่งถกเถียง เหมาะในการค้นหาเรื่องราวที่ซ่อนเร้นและลึกซึ้ง

โอกาสในการ Dialog ที่ใช้ในชีวิตประจำวันในที่ทำงานจะมีน้อย แต่จะมีมากเมื่อคุยกับลูก กับเพื่อน กับคู่ชีวิต

3.2 ฝึกปฏิบัติการเป็นผู้พูดและผู้ฟังอย่างลึกซึ้ง

จับคู่กับคนที่สนิทน้อยที่สุด "ให้ระลึกเรื่องที่คิดถึงเราประทับใจมากที่สุด" จับคู่เล่า คู่ละไม่เกิน 10 นาที คนละ 5 นาที ตอนเล่าให้เพื่อนฟังตระหนักถึงความรู้ที่นำไปในเบื้องต้น ในบทบาทของผู้พูด และผู้ฟัง ว่าได้เรียนรู้อะไรจากการพูดและการฟัง และต้องเล่าด้วยวิธีการใหม่ อะไรคือปัญหา อะไรคืออรรถ และอะไรคือวิญญานตัวตนของคนผู้นี้เป็นแบบใด

ภาพที่ 18 คู่แรก นายอัครเดช ศรีสร้าง และ นายอาหามะ ยา

เลาะ “ประทับใจในช่วงสมัยเด็ก ๆ หลังจากจบประถม เรียนศาสนา จึงสมัครเรียน โรงเรียน ศส สามัญและศาสนา ไม่ได้บอกพ่อแม่ สุดท้ายเรียน โรงเรียนเอกชน จบได้ แต่พ่อแม่อยากให้เรียนสามัญ สุดท้ายไปเรียนวิทยาลัยครู โดยการหาเงินเองช่วงปิดเทอม จนจบ สุดท้ายได้

ปัญหามา ใช้คำพูดไม่ยาก เข้าใจง่าย

อรรถ คือความพยายามที่จะเอาชนะ ความตั้งใจ ความพยายาม แสดงว่าเป็นจิต วิญญานที่ดี

อาหามะ แบบเลาะ เราเคยเจอกันที่มหาชัย ยะลา เจอกันครั้งเดียวและหาย วันแรกได้ แต่งตั้งเป็นหัวหน้าห้อง ความภูมิใจ เรียนวุฒิกู มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช รุ่นที่เรียน 8 กลุ่ม

หลังจากที่ อาจารย์เรียกประชุม แต่งตั้งประธาน และเขาได้เป็นประธานของรุ่นที่เรียนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จากการเลือก เขาก็ไม่ได้เข้าข้างตนเอง ให้เลือกคนอื่น และจะทำหน้าที่ให้ดีที่สุด

ปัญหามา เข้าใจง่าย

อรรถ บุคลิกภาพ ไม่สามารถเป็นผู้นำแต่เป็นที่ศรัทธา

วิญญาน เป็นคนที่มีความสามารถที่จะทำงานตรงนั้นได้ จึงได้ตำแหน่งนั้นมา

ภาพที่ 19 คู่ที่ 2 นางสาวเรษานา สามเริง และ นายนิเซ็ง นิมะมิง

นิเซ็ง ภูมิใจ เรียนจบจาการาม เป็นลูกคนสุดท้าย พ่อแม่ห่วง ไม่ใช้เงินจากพ่อแม่
ทำงานขายน้ำชา แจกใบปลิวประมาณ 1 ปี ใช้เวลาเรียน 3 ปี

เขาภูมิใจ ที่เรียนราม และคิด 3 ตัว คือ ภาษาอังกฤษ แต่ไม่ย่อหื้อจนผ่านวิชา
พัญชนะ เข้าใจง่าย มีความตั้งใจ

อรรถ มีความตั้งใจในการทำงานที่ประสบความสำเร็จ

วิญญาน มีความตั้งใจ

นิเซ็ง ประทับใจ ขณะเรียนสุวรรณไพบูลย์ ก่อนเข้ากรคนน้อยกว่าเพื่อน เข้าสู่ม.ต้น
ที่น้อยกว่าเพื่อน ด้วยความตั้งใจในการเรียน สามารถเรียนได้อันดับ 2 ของห้อง จึงมีความประทับใจ
จากเรียนค้อย จนได้ดี โดยเฉพาะคกวิชาภาษาอังกฤษ สมัยก่อนจบเรียนที่สุรินทร์ และทำงานไปด้วย

พัญชนะ (การใช้ถ้อยคำ) เข้าใจง่าย ฟังผู้อื่นอย่างมีสมาธิ

อรรถ (สิ่งที่ได้เรียนรู้ สาระสำคัญ) มีความตั้งใจ

วิญญาน คือความตั้งใจ

คู่ที่ 3

ประทับใจจากการได้เข้ามาเป็นครูอาสา จบจากผดุงประชา จบปวส ฝึกงานที่กสน
และทำงานที่บริษัท และเป็นครูประจำกลุ่มไม้แก่น และสอบครูอาสาได้ที่ไม้แก่น จากการที่ไม่ทำงาน
ได้เยอะแยะ

อรรถ คือภูมิใจที่ได้เป็นครูอาสา

วิญญาน ความตั้งใจในการเป็นครู

นางสาวพาอีชะ สะนิ ประทับใจ ไม่เคยพูดในที่ชุมชน ประทับใจการทำงานกับ ทีมทหารเสือ จากปลัดพุดไทย จึงให้นายอับดุลวากา ได้พูดในที่ประชุม จึงกล้าพูด และดำเนินการ ประชุมได้ เช่นบรรยายการจัดประชุมกระบวนการ จนชาวบ้านรู้เรื่องของโครงการได้ ทีมงานทั้ง 6 ทหารเสือ พูดได้ แต่ก็มอบให้อับดุลวากา

พยานชนะ

อรรถ ความกล้าหาญที่ชาวบ้านได้ฟัง ชาวบ้านเข้าใจ และแยกออกว่าในตำบลมี ปัญหาอย่างไร ถ้อยคำที่พูดทำให้ชาวบ้านภูมิใจ พูดแล้วไม่ทำให้ชาวบ้านเคียดแค้นอะไร

วิญญาน ความกล้า และวิญญานในการเปล่ง ถ้อยทอดให้ชาวบ้านเข้าใจได้

คู่ที่ 4

ความภูมิใจของนางสาวเจ๊ะหับเซาะ เจ๊ะดาโอ๊ะ ตอนแรกเป็นครูสอนอาชีพ ขนมน ก่อนเป็นครูอาสา พบชาวบ้านที่เป็นครูพิการ และมาเรียนรู้ แล้วเอาวิชาที่กะเซาะสอน กลับไป ทำแล้วขาย กลับมาทำเหมือนเดิม ทำให้เขาถนัด และทำขาย ด้านอาชีพที่ได้ช่วยคนพิการคนหนึ่ง

พยานชนะ สื่อสารเข้าใจง่าย

อรรถ ได้นำวิชาชีพใช้ประโยชน์ได้

วิญญาน ได้ช่วยเหลือผู้หนึ่งคนที่พิการ โดยการถ่ายทอดความรู้เราเป็นส่วน หนึ่ง

ประทับใจ คลอดลูกไม่มีงานทำ สามิขรรธ นำของไปจำหน่าย ขณะนั้นพอเนาะยะหรีง เปิดรับสมัครครู ได้เงิน 2,300 บาท อดทนทำงานมาจนได้เงิน 9,000 บาท

พยานชนะ เข้าใจง่าย

อรรถ -

วิญญาน เป็นคนมีความพยายาม

4. การพูดจุดประกายพลัง (input) ในที่ประชุม

4.1 เนื้อหา

การจุดประกายพลังของผู้เข้าร่วมประชุม เป็นภาระสำคัญของวิทยากรกระบวนการ และหากวิทยากรกระบวนการประสบความสำเร็จในการจุดประกายพลังแล้ว ก็เป็นไปได้สูงที่การ ประชุมในครั้งนั้นๆ จะล้มเหลวไปด้วย

การจุดประกายพลังในที่ประชุม จะมีสามส่วนหลักๆคือ

1. ช่วงเริ่มต้นการประชุมซึ่งวิทยากรกระบวนการจะต้อง input ให้ที่ประชุมเกิดพลัง มุ่งมั่น ที่เรียนรู้และค้นคิดร่วมกันอย่างมีความสุขตลอดการประชุม ปกติจะใช้เวลาไม่เกิน 5 นาที สิ่ง ที่ วิทยากรกระบวนการจะพูดในช่วงนี้มักประกอบด้วย

1.1 จะใช้เวลาคุยกันทั้งหมดเท่าไร

1.2 มีประเด็นอะไรบ้างที่จะคุยกัน

1.3 ความคาดหวังว่าคุยกันแล้วจะได้อะไร

1.4 คุณค่าของสิ่งที่จะเกิดขึ้นจากการประชุมครั้งนั้น

1.5 การโน้มน้าวให้ผู้เข้าร่วมมีสมาธิ มีพลัง และมีความสุขกับการประชุม

2. ช่วงสรุป เมื่อที่ประชุมร่วมคิดกันไปได้ถึงระยะที่เหมาะสม หรือเมื่อวิทยากร

กระบวนการเห็นว่า ผู้เข้าร่วมประชุมเริ่มพรั่งค ก็จะถูกจุดประกายพลังขึ้นใหม่ โดยสรุปหรือชี้ให้เห็นคุณค่าของผลการคิดร่วมกันที่ได้มาแล้ว และชี้ชวนกันเดินหน้าร่วมคิดกันต่อไป

3. ช่วงปิดท้ายการประชุม ต้องสรุปอย่างมีพลังเพื่อให้ผลการประชุมถูกนำไปใช้ หรือเพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุม มีจิตใจจดจ่อที่จะมาร่วมประชุมในวันต่อไป

4.2 ทดลองฝึกปฏิบัติการ input

“ให้ทุกคนฝึกพูดคนละ 5 นาที ที่จะพูด In put จุดพลัง” โดยให้ทุกคนอยู่ในความเงียบ นิ่ง สงบ และอยู่ในการจินตนาการให้เหมือนจริง

ภาพที่ 20 นายวิกรม โอชาอัมพวัน ทดลอง input

ภาพที่ 21 นางสาวนารีดา หมานมานะ ทดลอง input

ภาพที่ 22 นางหัสนัด มะแซ ทดลอง input

ภาพที่ 23 นางสุพรรณิ บุญไชยสุริยา ทดลอง Input

สรุป เรื่องการจุดประกายพลัง เรายังทำได้ไม่ดึ้นก ต้องปรับตัวเอง แต่ตนเองรู้ว่าเราคิดตรงไหน เพื่อการเปลี่ยนตัวเองต่อไป เราเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เราจะค้นหาการมองใหม่ในสิ่งทั้งหลาย ต่อไปการพูดการฟังใหม่ที่ไม่เหมือนเดิม เราจะเปลี่ยนแปลงวิธีคิดใหม่

5. วิธีคิดกระบวนระบบ (system thinking)

5.1 เนื้อหา

คุณูปการของวิธีคิดกระบวนระบบ

การคิดกระบวนระบบไม่ใช่การคิดวิเคราะห์แบบแยกส่วน แต่วิธีคิดกระบวนระบบจะทำให้เราเห็นความสัมพันธ์กันของส่วนต่างๆ ในปัญหาที่ซับซ้อน

วิธีคิดกระบวนระบบจะช่วยให้เรา

1. มองปัญหาอย่างเป็นองค์รวม
2. มองเห็นว่าส่วนย่อยๆ ในปัญหาใหญ่ทำงานร่วมกันอย่างไร

3. มองเห็นว่าปัญหาย่อยๆก่อปัญหาใหญ่ได้อย่างไร

4. มีความเข้าใจว่าปัญหาต่างๆ จะไม่มีความคงที่ แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการตลอดเวลา

5. ช่วยให้เข้าใจว่าปัญหาหนึ่ง จะส่งผลต่ออีกปัญหาหนึ่ง แม้ว่าจะดูเหมือนไม่ค่อยเกี่ยวข้องกันในตอนแรก

6. ทำให้เราเข้าใจว่า การที่เราจะเข้าใจปัญหาต่าง ๆ นั้น ขึ้นอยู่กับเราขึ้นอยู่กับตรงจุดไหนของปัญหาค่ะ หากเปลี่ยนจุดที่ขึ้น หรือมุมที่มอง ก็จะเห็นปัญหาแตกต่างออกไป

7. การมองด้วยวิธีคิดกระบวนการระบบจะทำนายวิธีคิดเดิมๆของเราเอง

8. ทำให้เราตระหนักถึงว่าการกระทำของเรา หรือการกระทำของคนอื่น จะมีผลต่อปัญหาอย่างไร

9. ช่วยให้เราสนใจที่จะ “ทดลองตั้งคำถามใหม่” ในการแก้ปัญหา

สิ่งที่เราจะพบเมื่อใช้วิธีคิดกระบวนการระบบ

1. ไม่มีวิธีแก้ปัญหาที่ถูกต้องสมบูรณ์เพียงวิธีเดียว หรือเพียงคำตอบเดียว
2. เราไม่สามารถแบ่งข้างออกเป็นครั้งตัว การมองปัญหามองให้เห็นองค์รวม
3. สาเหตุของปัญหา และผลลัพธ์ที่มันก่อขึ้น อาจดูเหมือนกัน หรือดูเหมือนกันอยู่ห่างไกลกัน หนึ่งสาเหตุอาจก่อให้เกิดหลายผล และผลนั้นอาจกลายเป็นสาเหตุของปัญหาใหม่
4. การแก้ปัญหาเหมือนการกินข้าวทั้งจาน แต่ต้องกินทีละคำ ไม่สามารถรวบรัดแก้แบบใจเร็วด่วนได้

5. การคิดอะไรแบบสั้นๆตรงๆมักพาเราลงเหว มากกว่าจะช่วยแก้ปัญหา

6. เราจะพบว่าในหลายๆครั้ง วิธีคิดในการแก้ปัญหานั้นแหละคือตัวก่อปัญหาเสียเอง

โมเดลภูเขาน้ำแข็ง เพื่อการคิดวิเคราะห์ 4 ระดับ

ปัญหาทุกอย่างที่เราเห็น ไม่ว่าจะมากเพียงใด จะเป็นเหมือนยอดของภูเขาน้ำแข็ง ที่จะมีสัดส่วนยอดให้เราเห็นเพียงเล็กน้อย ไม่เกิน 20% ของปัญหาทั้งหมด ส่วนที่เหลือจะซ่อนตัวอยู่ใต้น้ำ ซึ่งจะต้องใช้วิธีคิดกระบวนการระบบ จึงจะมองเห็นปัญหาด้านลึกที่ซ่อนอยู่

โมเดลภูเขาน้ำแข็งบอกเราว่า ทุกปัญหาจะมี 4 ระดับชั้น

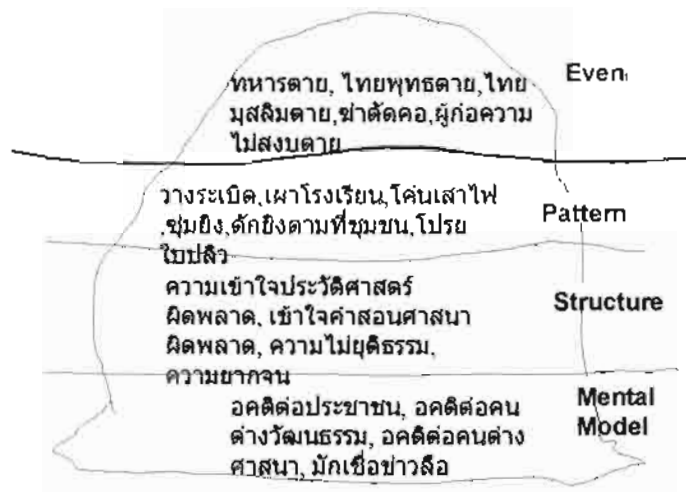
1. ระดับปรากฏการณ์ (Event) คือยอดภูเขาน้ำแข็ง ที่โผล่เหนือหน้า ให้เราและคนทั่วไปได้เห็น (ส่วนอีก สามระดับจะอยู่ใต้น้ำ ซึ่งต้องใช้สายตาของผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่มีวิธีคิดกระบวนการระบบ จึงจะมองเห็น)

2. ระดับแบบแผนของปัญหา (Pattern)

3. ระดับโครงสร้างของปัญหา (Structure)

4.ระดับรากฐานจิตใจของคนอันทำให้เกิดปัญหา (Mental model)

ตัวอย่างโมเดลภูเขาน้ำแข็งของปัญหาความไม่สงบใน

5.2 ฝึกปฏิบัติ system thinking

กลุ่มที่ 1 นำเสนอในโจทย์การวิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจ

event	ข้าวสารแพง อุบัติเหตุ คนยากจน ว่างงาน เครียด นำตัวตาย
pattern	คนไม่นิยมทำการเกษตร การจ้างงานยกเลิกจ้าง เพราะไม่คุ้มกับค่าจ้าง
structure	รายได้ต่ำกว่า รายจ่าย ต้นทุนการผลิตสูง ป่าไม้ถูกทำลาย สภาพไม่อำนวย
mentalmodel	เป็นหนี้ เพราะการบริหารของประเทศไม่สำเร็จ

ภาพที่ 24 นางหัสดี มะแซ และ นางนินะ เจ๊ะมือราเอง เสนอกระบวนการวิเคราะห์การทำโมเดลภูเขาน้ำแข็ง

กลุ่มที่ 2 วิเคราะห์ปัญหาเยาวชนกับยาเสพติดใน 3 จังหวัดชายแดนใต้

event	ปล้นจี้ วังราว
pattern	ติดยาเสพติด รับจ้างก่อการร้าย เนื่องจากไม่มีเงิน
structure	ถูกเพื่อนชักชวน ผิดหวัง ขาดงาน การเรียกร้องความสนใจ การว่างงาน ไม่มีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ
mentalmodel	สิ่งแวดล้อมในชุมชน และเชื่อในสิ่งผิด ตามแฟชั่น การเลียนแบบ

กลุ่ม 3 วิเคราะห์ปัญหาค้าครองชีพสูง

event	น้ำมันแพง ข้าวสารแพง (ปรกฏการณ์ความรู้สึก)
pattern	รายได้ต่ำ ผู้บริโภคมากขึ้น ฟุ่มเฟือย กระแสโลก ว้างงาน
structure	ปริมาณเพิ่ม ประชากรเพิ่ม พ่อค้าคนกลางเอาเปรียบ
mentalmodel	ไม่วางแผนการใช้จ่าย ค่านิยมสูง คนละ โมบ โลกมาก

ภาพที่ 25 ตัวอย่างโมเดลน้ำแข็งที่วิเคราะห์โดยกลุ่มบุคลากร กศน.

ภาพที่ 26 นางสาวพรณี บุญไชยสุริยา และนางฐรีตา มะนูน
นำเสนอการวิเคราะห์ปัญหาการว่างงานของเยาวชนด้วยโมเดลภูเขาน้ำแข็ง

นายตรีพิพัฒน์ ได้สรุปว่าผลการฝึกปฏิบัติ ทำให้เห็นว่าผู้เข้าอบรมสามารถเข้าใจในแนวคิดการใช้โมเดลภูเขาน้ำแข็งเป็นเครื่องมือวิเคราะห์ปัญหาได้ดีพอสมควร เพียงแต่ยังขาดทักษะความชำนาญ จึงยังวิเคราะห์ได้ไม่ดีเท่าที่ควร

4. การพัฒนาศักยภาพบุคลากร กศน. ครั้งที่ 3 : การเขียนและการพัฒนาโครงการ

กิจกรรมนี้จัดขึ้นระหว่างวันที่ 2-3 มิถุนายน 2551 ณ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน จังหวัดปัตตานี เพื่อให้ครู กศน.สามารถเขียนโครงการวิจัยได้ และสามารถสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อร่วมกับชุมชนในการพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้

กิจกรรมต่างๆของหลักสูตรนี้ มีดังต่อไปนี้

1. ทบทวนบทเรียนการนำความรู้จากสองหลักสูตรแรกไปใช้

เนื่องจากครู กศน. ได้นำความรู้ที่ได้จากสองหลักสูตรแรกไปใช้ในงานที่ทำอยู่ ซึ่งจะเป็นหลักประกันที่สำคัญว่าเมื่อสามารถพัฒนาโครงการขึ้นมาโดยตรงก็จะมีทั้งความรู้และประสบการณ์มาใช้กับโครงการที่จะพัฒนาขึ้นใหม่ได้อย่างเพียงพอ จึงให้ครู กศน.ได้บอกเล่าการนำความรู้ไปใช้ดังนี้

1.1 ประสบการณ์ของ กศน.อำเภอเมือง นางสาวจันทิมา บุญเทียม นางสาวจ๊ะหับปะระห์ เจ๊ะดอโอะ และนางศิพาพร ทวีรัตน์

กศน.อำเภอเมือง ได้มีโอกาสเป็นวิทยากร โครงการสัมมนาการมีส่วนร่วมป้องกัน การทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป้าหมาย 1200 คน อำเภอละ 100 คน วันที่ 21 พฤษภาคม 2550 ได้เป็นวิทยากรที่อำเภอยะรัง ผู้นำองค์กร ผู้นำท้องถิ่นเข้าร่วมเวที

มีการบรรยาย 20 นาที ทบทวน ปฏิบัติจริง บันทึกข้อมูลในใบงาน ส่งตัวแทนนำเสนอ และสรุปงาน

สิ่งที่ได้เพิ่มเติม แก่ใจเฉพาะหน้า คือในเรื่องสถานที่ ที่มีการประชุม 2 เวที สถานที่
คับแคบ จึงเปลี่ยนกระบวนการเป็นนำเสนอรายกลุ่ม สังเกตได้ว่าเขามีการเรียนรู้ และร่วมกิจกรรม
ร่วม อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง นอกจากความรู้ทำให้เขาก้าวแสดงออก -

ความเปลี่ยนแปลงในตัวเองคือกล้ามากขึ้น กลายเป็นวิทยากรในที่ประชุม มีการ
เตรียมการมีอาจารย์ครุวิชา เป็นที่ปรึกษา

พวกเราได้ทำงานเต็มที่ มีความพอใจในตัวเอง

ภาพที่ 27 เจ๊ะหับเซาะห์ สะดาโอ๊ะ ทบทวนความรู้

1.2 ประสบการณ์ของ กศน.ทุ่งยางแดง

นางสุจินตนา ตรงประสิทธิ์

จากเป็นเจ้าหน้าที่สายสามัญมาหลายสมัย ไม่ค่อยกล้าพูด และจากการอบรม
เมื่อเวทีปฐมนิเทศ มีการเปลี่ยนแปลง คือสถานที่ประชุมให้เหมาะสม คนทำให้คนที่มานั่งฟังให้ความ
ร่วมมือและสนใจ มีการทำกำหนดการ และแบ่งบทบาทหน้าที่ เมื่อก่อนไม่เคยเกริ่นนำ และดำเนิน
รายการเอง และกระตุ้นและป้อนข้อมูลให้กับเพื่อนได้ เมื่อก่อนจะมีพี่ทิพย์เป็นคนนำ ไม่เคยเป็นผู้
ดำเนิน ภูมิใจ และกล้าขึ้น เมื่อจบไมล์ก็กล้าพูด

ภาพที่ 28 นางสุจินตนา ตรงประสิทธิ์ ทบทวนความรู้

นางสาววันฟาติมะะ หะยีสาแม็ง

การไปอบรมข้าราชการ และพนักงานราชการใหม่ หาดแก้วรีสอร์ท จ.สงขลา ต้องขอขอบคุณอาจารย์กรวิภา ขวัญเพชร ทำให้มีความมั่นใจ ผู้เข้าอบรมจาก 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 110 คน ประกอบด้วย กศน. เกษตร สาธารณสุข แต่ละจังหวัดมีประธานและคณะกรรมการรุ่น และนางสาววันฟาติมะะ หะยีสาแม็ง เป็นกรรมการรุ่น และต้องออกไปพูด การออกไปพูด และพูดกับคนที่เราไม่รู้จัก รู้สึกขอบคุณเล็ก ๆ ที่ทำให้ตัวเองมีความมั่นใจจากจังหวัดปัตตานี 35 คน และตัวเองเป็นตัวแทนรุ่น และตัวเองมั่นใจ และไม่ประหม่าแล้ว ถึงจะพูดถูกพูดผิดก็ถือเป็นบทเรียน

ภาพที่ 29 นางสาววันฟาติมะะ หะยีสาแม็ง ทบทวนความรู้

1.3 ประสบการณ์ของ กศน.สายบุรี

นางนารีดา หนานมานะ

มีการเดินทางไปจังหวัดตรัง บนรถเป็นผู้ช่วยวิทยากร ปกติจะมีน้องไช้จะเป็นผู้ช่วยครู กศน.พี่เลี้ยง เป็นโครงการ กศน. ร่วมกับ สอบต. เรามีหน้าที่เสริมพูดคุยบนรถ แรกๆ แต่ว่าไปทุกครั้งเราจะแนะนำตัวและบอกบทบาท แต่เมื่อขึ้นไปอยู่บนรถให้เราเป็นพี่เลี้ยงคอยดูแล มีการวิเคราะห์ในส่วน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ว่าจะทำอย่างไร ได้หลักในการอบรม ไปวิเคราะห์ ชักนำจูงใจ เรื่องของการ Input สามารถจูงใจและมีการได้ตอบออกมา ตลอดเวลา 5 วัน จนจบ

ตัวเองเริ่มมีบทบาทในตรงนี้เล็กน้อย 2-3 นาที คราวนี้ 5 วัน

ดึงกลุ่มเป้าหมายมาพูดกับเรา

อยู่ท่ามกลางผู้อื่น เป็นการโดดเด่นด้วยบุคลิกไม่ใช่ใจไม้ บวกเขี้ยว บวกงา

ภาพที่ 30 นางสามิเต๊ะ อะธิยามา และ นางนาริตา หมานมานะทบทวนความรู้

สรุป เนื้อหาหลัก การพัฒนาในยุคที่ 3 เรื่องของการมีส่วนร่วม การพัฒนาในแนวราบ ใช้กระบวนการตั้งคำถาม ไม่ใช่บอกเล่าชาวบ้าน กลุ่มเป้าหมายเป็นใครก็ได้ ด้วยวิธีการยุคที่ 3 ทำให้คนมีส่วนร่วม และมีการฝึกปฏิบัติ เรื่องของการออกแบบ และการประชุมแบบมีส่วนร่วม ซึ่งความรู้เรามีอยู่แล้ว เอาการจัดการไปเสริม ความรู้ของพวกเขา ก็จะไหลออกมา

หลักสูตรการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงแปลง ทักษะการคิด พุคนักคิด และบอกเล่าเรื่องราว อย่างมีพลัง ต้องมีการพัฒนาตัวตน ผู้มีจิตใจกว้าง สงบ แชร่ประสบการณ์ และคิดอย่างเป็นกระบวนการ เรื่องพัญชนะ อรรถและวิญญาน แฝงความหมายและตัวตน ไม่ว่าฟังคนคนเดียว หรือฟังคนเป็นร้อย ถ้อยคำ ความหมายจากเราก็จะออกไป

การพูดจุดประกายพลัง พูดอย่างไรให้มีพลัง ในตัวคนทุกคนมีพลัง จะพูดอย่างไรให้ทุกคนมีพลังขึ้นมา

2. การเขียนโครงการกับการพัฒนา 3 ยุค

2.1 การเขียนโครงการเป็นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมการสื่อสารเพื่อการพัฒนา

ยุคที่ 1 เป็นโครงการจากหน่วยงานรัฐ

ยุคที่ 2 เขียนสั้น ๆ มุ่งให้ได้งบประมาณ ขาดการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย

ยุคที่ 3 นักพัฒนาจะไม่เขียนเอง จะเป็นผู้นำกระบวนการ คือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นผู้เขียนโครงการ โดยกระบวนการตั้งคำถาม เจาะลึก สืบค้นเข้าสู่ความต้องการอย่างแท้จริง

การเขียนโครงการคือการเปลี่ยนวัฒนธรรมการสื่อสาร ปกติเรื่องราวภายในชุมชน คนในชุมชนจะรู้ดี ลักษณะของการสื่อสาร ผู้เข้ามาพูดคุยต่างเป็นผู้รู้ แต่การพูดคุยแบบนี้ไม่มีการกำหนดเรื่องหรือผู้เข้าร่วม ไม่มีระเบียบวาระ ใครถูกขึ้นก่อนจะ โคนนินทาที่หลัง มักวกวนกลับมาเรื่องนี้ ไปเรื่องโน้น จะพูดแสดงความรู้สึก อารมณ์ และ โวหาร แต่ทั้งหมดคุยกันรู้เรื่อง เพราะทุกคนรู้ข้อมูล บางส่วนแต่สามารถที่จะเอาแชนร์ ไม่มีการบันทึก

เราจึงเรียกวัฒนธรรม การพูดคุยแบบนี้ว่า วัฒนธรรมการพูดคุยแบบไว้ระเบียบ การเขียนโครงการ เป็นการเอาคนกลุ่มเดิมๆที่นั่งอยู่ตามร้านน้ำชา มาคุย ดังมาคุยในลักษณะที่ใช้ ข้อมูลและความคิดลึกๆ พยายามให้ผู้มีข้อมูลทุกคนมาให้ข้อมูล มาให้ครบ ไม่ครบทุกคนก็ให้ครบทุก กลุ่ม จัดวาระ พูดอะไรก่อนหลัง ไม่กระโดดไปมา มีกำหนดเวลาที่ชัดเจน มีการพูดเป็นขั้นเป็นตอน

การเขียนโครงการเปลี่ยนจากวัฒนธรรมการพูดคุยแบบไว้ระเบียบมาเป็นวัฒนธรรมการ คิดและเขียนแบบมีระเบียบ จะทำให้มีเอกสารที่มีความรอบคอบมากขึ้น เพื่อนำเสนอโครงการ ซึ่งคน เสนอโครงการจะเป็นคนที่เป็นเจ้าของปัญหา ผู้ฟังเป็นคนภายนอกซึ่งไม่รู้ข้อมูล การพูดในการเสนอ โครงการ ต้องมีครบถ้วน บอกที่มาที่ไป ต้องมีระบบ

เวลาเสนอโครงการ ต้องบอกข้อมูลบริบท ว่าเคยทำมาเป็นอย่างไรมีคนเกี่ยวข้อง มี การปูพื้นฐานในโครงการ

ดังนั้นการนำเสนอโครงการ เป็นการพัฒนามาวัฒนธรรมการสื่อสารสามขั้นตอน คือ วัฒนธรรมการพูดที่ไว้ระบบ ไปสู่ วัฒนธรรมการคิดและเขียนอย่างเป็นระบบ ไปสู่ วัฒนธรรมการพูดอย่างเป็นระบบ

ภาพที่ 31 นายตรีพิพัฒน์ บัวเนี้ยว กำลังอธิบายการเขียนโครงการ

2.2 การพัฒนาโครงการก็เหมือนนายพรานมองหามังกรในพุ่มไม้

ข้อเปรียบเทียบ การมองหามังกรในพุ่มไม้ ธรรมชาติการหามังกรในพุ่มไม้ ต้องมองให้ ออกว่านกเป็นชนิดไหน อยู่ในพุ่มไม้ไหน นายพรานต้องมีวิธีการรู้ให้ได้ว่านกอยู่ตรงไหน ซึ่ง นายพรานจะมีหลายวิธี เช่น ระดมยิงด้วยกระสุนจำนวนมาก หรือนายพรานนั่งรอให้นกเปิดเผยตัวเอง ออกมา หรือใช้กระบวนการสืบให้รู้ว่ามีนกอยู่ตรงไหนก็ได้ แล้วใช้กระสุนนัดเดียวยิงให้โดน

ในวิธีที่ 1 ต้นปลื้มมาก เช่นรัฐบาลที่พัฒนาแบบไร้ทิศทางไร้แผน

วิธีที่ 2 เสียเวลา หัวหายแล้วล้อมคอก ไม่ทันกับการแก้ปัญหา

วิธีที่ 3 ประหยัดทรัพยากร แต่ทำอย่างนั้นต้องมีกระบวนการที่ถูกต้อง

กระบวนการค้นหาปัญหาคือ การหาในพุ่มไม้ มองให้ออกว่าปัญหาแท้จริงจริงคืออะไร แก้ปัญหาให้ถูกจุด และสิ้นเปลืองงบประมาณน้อย

2.3 ใครคือผู้เขียนโครงการ

คุณสมบัติผู้เขียนโครงการ เป็นผู้รู้ข้อมูล แม้ว่าจะเป็นคนไร้การศึกษาหาหนวก แต่ถ้าเป็นผู้มีข้อมูลในการเขียนโครงการ เช่น ชาวนาต้องรู้ดีในเรื่องนา และต้องได้รับโอกาสในการมาร่วมเขียนโครงการ บางคนจบป.โท เขียนโครงการไม่เป็น แต่คุณสมบัติเบื้องต้นคือเป็นผู้รู้ข้อมูล หรือเรียกว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ในการชวนเขียนโครงการ ต้องพยายามให้ทุกฝ่ายเข้าร่วม

1. ผู้รู้ข้อมูล นักพัฒนาอย่าเป็นผู้รู้ดี ลืมความสำคัญของคนเล็กคนน้อย

2. รู้เทคนิควิธี เมื่อก่อนเขียนโครงการด้วยการกรอกตามแบบฟอร์มไม่เคยผ่าน

กระบวนการคิด ไม่เคยคิดนอกกรอบ เมื่อคิดได้ก็เขียนได้ แม้แต่ชาวบ้าน แม้ไม่รู้วิธีการเขียนโครงการมาก่อน เมื่อมีกระบวนการที่ถูกต้อง ใช้เวลาครั้งวันก็เขียนได้

สรุปว่าไม่ว่าใคร ๆ ก็เขียนโครงการ ถิ่นนำเสนอโครงการได้ โดยเฉพาะพวกเราที่ได้ฝึกคิด ฝึกพูดอย่างเป็นระบบได้

โครงการมีหลายประเภท แล้วแต่หน่วยงาน มีความแตกต่างกันบ้างบางส่วนบางประเด็น

2.4 โครงสร้างของโครงการ

1. ชื่อโครงการ

2. ข้อมูลบริบทต้องมีความเป็นมาเป็นไป

3. ความสำคัญและความจำเป็น ท

4. คำถามหลัก หรือโจทย์ของโครงการ (สำหรับใช้ในโครงการวิจัย)

5. วัตถุประสงค์ (สิ่งที่อยากให้เป็น ที่ใฝ่ฝันอยากเห็น)

6. ประเด็นที่ศึกษา (ใช้สำหรับโครงการวิจัย) เป็นการยกเอาวัตถุประสงค์มาอธิบายทีละข้อ จะต้องค้นคว้า

7. วิธีการดำเนินงาน

8. พื้นที่ดำเนินงาน

9. กลุ่มเป้าหมาย

10. ระยะเวลาดำเนินงานโครงการ

11. แผนการปฏิบัติ

12. คณะทำงาน

13. ผลที่คาดว่าจะได้รับ
14. งบประมาณ
15. วิธีการประเมิน ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ

หลักคิด หากเรามีความรู้ในการเขียน โครงการ ไม่ว่าจะเขียนโครงการแบบใด เราเขียนได้หมด แบบฟอร์มใด เราเขียนได้

2.5 หลักการเขียนโครงการ

กระบวนการตั้งคำถาม เพื่อให้ได้คำตอบ เพียง 7 คำถาม

1. what จะทำอะไร
2. why ทำไมต้องทำ
3. Who ใครเป็นคนทำ
4. Where จะทำที่ไหน
5. When จะทำเมื่อไหร่
6. How จะทำอย่างไร
7. Which จะเกิดผลอันใดบ้าง

1. what จะทำอะไร/ คำตอบที่ ต้องการ คือ

1.1 บอกความสำคัญของปัญหา ต้องบอกให้ได้ว่ามีปัญหาอะไร ต้องค้นหาให้รอบคอบ มีความจำเป็นอย่างไรที่ต้องทำ ซึ่งหากทำกับกลุ่มเป้าหมายต้องใช้เวลา จะได้คำตอบที่ชัดเจน

1.2 การตั้งชื่อโครงการ

2. why ทำไมต้องทำ/ คำตอบที่ ต้องการ คือ

2.1 ให้บอกข้อมูลที่เป็นบริบท เช่น ประวัติพื้นที่โครงการ สภาพพื้นที่ ข้อมูลสภาพพื้นที่ การดำเนินงานในอดีต บุคคลที่เกี่ยวข้อง

ตัวบท เช่น บ้านเรา มีหน้าต่าง ห้องนอน ห้องครัว ฯ

บริบท เป็นสิ่งแวดล้อม ของสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวบท เช่นบริเวณบ้าน

2.2 มีวัตถุประสงค์ ต้องการทำอะไร ต้องบอกได้ ให้ระดมมาให้มากที่สุด แล้วเราสามารถสรุปได้ 3-4 ข้อแล้วสรุปมาเป็นวัตถุประสงค์ บางครั้งเราไปทำกระบวนการดี ๆ 1-2 วันก็ยังไม่จบ

3. Who ใครเป็นคนทำ/ คำตอบที่ ต้องการคือ

3.1 ใครที่มาทำโครงการนี้ ใครที่สามารถมาช่วยได้ ความรู้ความสามารถ

3.2 กลุ่มเป้าหมายของโครงการ คือใคร

4. Where จะทำที่ไหน/ คำตอบที่ต้องการคือ

พื้นที่ ที่จะทำโครงการ เพื่อให้เห็นขอบข่าย หากจะให้ดีต้องมีแผนที่ให้
เห็น จะมาสัมพันธ์กับบริบท ที่ตั้งโครงการ

5. When จะทำเมื่อไหร่/ คำตอบที่ต้องการคือ

จะทำเมื่อไหร่ เริ่มเมื่อไหร่ เสร็จเมื่อไหร่ มีกั่วงดงาน

6. How จะทำอย่างไร

6.1 ต้องออกแบบกิจกรรม บอกแผนกิจกรรมของโครงการ เรียงลำดับ
อธิบายให้เห็นมาแต่ละกิจกรรมทำอย่างไร

6.2 ตารางเวลาการทำงาน จะมีก็ต้องมีแผนกิจกรรมแล้ว

6.3 งบประมาณโครงการ ต้องมีชัดเจน คำตอบแทน ค่าใช้สอย หมาควัก
อุปกรณ์

7. Which จะเกิดผลอันใดบ้าง

7.1 สื่อดาววัตถุประสงค์ เช่น เลี้ยงไก่ ได้ไก่ที่ตัว หากเกิดรายได้ ต้องเกิด
รายได้กับมาต่อเดือน ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

7.2 คุณค่าอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นนอกเหนือวัตถุประสงค์

3. แบ่งกลุ่มทดลองเขียนโครงการ

ให้ครู กสน. ที่ร่วมอบรม ทดลองเขียน “โครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากร” เพื่อเป็น
การทดลองปฏิบัติจริง ก่อนลงพื้นที่ไปพัฒนาโครงการร่วมกับชุมชนเป้าหมายของตนเอง

ภาพที่ 32 นางสาวสุภานันท์ คงหมื่นเพชร ช่วยกันทดลองเขียนโครงการ

5. การบันทึกผลและการเขียนรายงาน

ในการดำเนินการส่วนของการสร้างทักษะการบันทึกผลและการเขียนรายงานนั้น ได้จัดขึ้นในวันที่ 19 กันยายน 2551 โดย อ.ตรีพิพัฒน์ และคุณรัชก เ้าหน้าที สกว. ช่วยกันอธิบาย

ภาพที่ 33 นายตรีพิพัฒน์ บัวเนียว และนางรัชก ทองขจร ช่วยกันอธิบาย

นอกจากนี้ทางสำนักงาน กชน.ปัตตานี ยังได้ร่วมร่วมนกับ สกว.ท้องถิ่น ได้จัดหลักสูตรเสริมศักยภาพในส่วนนี้ให้กับครู กชน.เมื่อวันที่ 20-22 ตุลาคม 2551 ณ ลีลารีสอร์ท อ.เทพา จ.สงขลา โดยมี อ.ชาตรี สำราญ เป็นวิทยากรหลัก

ภาพที่ 34 อ.ชาตรี สำราญ บรรยายการเขียนรายงานโครงการ

สำหรับการส่งเสริมการเขียนรายงานเป็นรายโครงการนั้น ได้ใช้กระบวนการให้ครู กชน. บันทึกผลและรายงานการทำงาน จากนั้นจึงส่ง นางกรวิภา ขวัญเพชร และ นายตรีพิพัฒน์ บัวเนียว ช่วยตรวจแก้ไขแนะนำเป็นครั้งๆ เป็นรายๆไป ซึ่งการติดต่อสื่อสารกันในส่วนนี้จะใช้การติดต่อทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์(E-mail)เป็นหลัก ร่วมไปกับการนัดพบผู้รับผิดชอบเป็นครั้งคราวไป

ดังตัวอย่าง E-mail ที่ นายตรีพิพัฒน์ บัวเนียว ตรวจแก้ไขโครงการของกลุ่มแม่บ้านทำขนมบ้าน ปานัน อำเภอมายอ ดังต่อไปนี้

ข้อสังเกตโครงการกลุ่มทำขนมบ้านป่าน

1. ทำไมใช้ชื่อโครงการ “พัฒนาอาชีพแม่บ้านกลุ่มทำขนมบ้านป่าน” ในเมื่อมีอาชีพอยู่แล้ว (หรือว่าตั้งชื่อให้สอดคล้องกับการะงาน กชน.?)

2. เนื่องจากมีการกล่าวถึงปัญหาหลายอย่างของกลุ่ม จึงต้องบอกด้วยว่าทราบปัญหาเหล่านั้นได้อย่างไร ถ้าทราบจากการสังเกตของครู กชน.เพียงฝ่ายเดียวก็ไม่ถูกต้อง แสดงว่าขาดกระบวนการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา แต่ถ้าได้ผ่านกระบวนการระดมปัญหาจากกลุ่มแล้ว ก็ต้องเขียนบอกมาว่าได้จัดกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างไร และผลออกมาว่ามีปัญหาอะไรบ้าง

3. เนื่องจากปัญหาของกลุ่มมีมาก จึงควรแยกเป็นกลุ่มปัญหา เช่น

3.1 ปัญหาด้านบริหารจัดการมีอะไรบ้าง

3.2 ปัญหาด้านการผลิตและบรรจุ มีอะไรบ้าง

3.3 ปัญหาด้านการตลาดมีอะไรบ้าง

4. เมื่อบอกว่ามีปัญหอะไรบ้างแล้ว ก็ต้องบอกต่อว่า สำหรับในโครงการนี้ กลุ่มเลือกที่จะแก้ปัญหาอะไรก่อน การเลือกนั้นก็ต้องมาจากกระบวนการกลุ่ม ไม่ใช่ครู กชน.เลือกเองเพียงฝ่ายเดียว

5. ตามที่เขียนมาในหลักการและเหตุผลย่อหน้าสุดท้าย ได้บอกว่าจะแก้ปัญหา ส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การวางแผนการดำเนินงาน การกำหนดโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน ตลอดจนการสร้างควมสามัคคีและความรับผิดชอบต่อกัน แต่ในวัตถุประสงค์กลับมีเรื่องทักษะการทำขนมเข้ามา (วัตถุประสงค์ข้อ 1) และเมื่อไปดูกิจกรรม ก็พบว่ามีทั้งกิจกรรมที่จะแก้ปัญหการบริหารจัดการ และกิจกรรมเสริมทักษะการทำขนม

ดังนั้น ถ้าจะยึดตามหลักการเหตุผลย่อหน้าสุดท้าย ก็ต้องแก้วัตถุประสงค์ และแก้กิจกรรม ให้มีเฉพาะเรื่องบริหารจัดการ แต่ถ้าจะยึดตามวัตถุประสงค์ก็ต้องกลับไปแก้ที่ย่อหน้าสุดท้ายของหลักการและเหตุผล ว่าทางกลุ่มได้เลือกแก้ทั้งปัญหาการบริหารจัดการและการเสริมทักษะการผลิตควบคู่กันไป

6. หากทางกลุ่มเลือกแก้ปัญหาสองอย่างพร้อมกันไป คือแก้ปัญหการบริหารจัดการด้วย และเสริมทักษะการผลิตด้วย ก็ขอแนะนำดังนี้

- กิจกรรมเสริมทักษะการผลิต ไม่ต้องไปดูงาน ให้ใช้การเรียนรู้ที่กลุ่ม เช่นการเชิญวิทยากรมาสอนก็พอแล้ว

- กิจกรรมแก้ปัญหการบริหาร ถ้าจะเชิญวิทยากรมา คนที่เชิญมาต้องเป็นคนที่มาจากกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ และมีความสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ให้เราได้ อย่าเชิญคนที่รู้แต่ทฤษฎี แต่ไม่ได้ทำกลุ่มเอง

- การดูงานควรเป็นการดูเรื่องการบริหารจัดการ ต้องเลือกจะไปดูที่ไหน ที่จะบอกเล่าเราได้ว่ากลุ่มของเราบริหารจัดการอย่างไร ผ่านปัญหามาได้อย่างไร จึงยังยืนมาได้ถึงปัจจุบัน และกิจกรรมนี้ควรเป็นกิจกรรมแรกของโครงการ โดยควรต้องกำหนดไว้เลยว่าจะไปดูงานที่ไหนแม้ว่าจะต้องปรับเปลี่ยนทีหลังก็ไม่เป็นไร แต่ต้องกำหนดไปก่อนเพื่อคำนวณค่าใช้จ่ายในการดูงานให้เหมาะสม

7. เครือข่าย/ อบต. ปะโค สนับสนุนอุปกรณ์อะไร? ต้องบอกให้ชัดเจน และสำนักบริหารงานราชการประจำตำบลป้านัน สนับสนุนอาคารสถานที่สำหรับทำอะไร อาคารทำขนม หรืออาคารประชุม ต้องบอกให้ชัดเจน (ตกลงซื้อตำบลอะไรแน่ ปะโค หรือ ป้านัน)

8. ผู้รับผิดชอบโครงการ/ นางแอสะ มะยี่, นางรอมะ แวกะจิ, นางสาววิไลรัตน์ คอเสาะ ให้บอกด้วยว่าสามคนนี้ อาชีพอะไร อายุเท่าไร พร้อมเบอร์โทรศัพท์ (เพื่อสะดวกในการสอบถามการมีส่วนร่วม)

9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ/ ต้องเพิ่มตัวเลขเชิงปริมาณ แม้บ้านจะมีทักษะด้านการทำขนมอะไรบ้างก็ชนิด และแม้บ้านจะมีรายได้เพิ่มคนละกี่บาทต่อเดือน

10. ขอให้มีการแนบท้ายโครงการเป็นรายชื่อกลุ่มเป้าหมายทั้ง 20 คน โดยให้มีชื่อ-นามสกุล-ที่อยู่-เบอร์โทร(ถ้ามี)

11. ข้อสังเกตอื่นๆ

- คาดว่าการเขียนโครงการนี้ ยังผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย ซึ่งอาจจะมีมาจากสาเหตุที่กลุ่มเองไม่ค่อยมีความเข้มแข็ง ซึ่งจะมีปัญหาต่อเนื่องไปถึงช่วงดำเนินโครงการ แต่หากครู กศน.ตระหนักในปัญหานี้ ก็ต้องหาทางรับมือล่วงหน้า โดยสร้างการมีส่วนร่วมกับกลุ่มให้มากที่สุด โดยอาศัยทีมงานสามคนของโครงการที่เป็นตัวแทนของกลุ่ม

- หากปรับแก้จุดอ่อนตามที่ได้นำเสนอไป(รวมถึงที่ อ.กรวิภาแนะนำไว้) โครงการนี้ก็ถือว่าเขียนได้ดีแล้ว เพราะมีรายละเอียดค่อนข้างครบถ้วน

ปล./ เรียนที่กรวิภา ขอให้ใช้คอมเมนต์ของโครงการนี้เป็นแนวในการปรับแก้โครงการอื่นๆด้วย เพราะคาดว่าจะมีข้อบกพร่องคล้ายๆกัน (ยกเว้นรายชื่อแนบท้ายบางโครงการที่ไม่ใช่การรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพก็อาจไม่จำเป็น เช่น โครงการอบรมกฎจราจรของห้องสมุดเฉลิมราชกุมารี)

จากกระบวนการให้คำปรึกษาตรวจแก้การเขียนรายงานดังกล่าว ซึ่งแต่ละโครงการต้องตรวจแก้กันประมาณ 3-4 ครั้ง จึงทำให้ผู้รับผิดชอบโครงการแต่ละโครงการสามารถปรับปรุงการเขียนรายงานผลของโครงการได้ดีขึ้นในที่สุด

บทที่ 5

การพัฒนาโครงการของครู กศน.

1. กระบวนการพัฒนาโครงการของครู กศน.

ก่อนการเข้าร่วมโครงการวิจัยหาแนวทางพัฒนาบุคลากร กศน.เป็นนักวิจัยในครั้งนี้ ครู กศน. มีความสนใจที่จะนำประเด็นต่างๆในชุมชนมาเป็นประเด็นวิจัยของตัวเองอยู่แล้ว 9 ประเด็น คือ

1. ประเด็นขยะในปอเนาะ กศน.ยะรัง
2. ประเด็นศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนากลุ่มศิลปประดิษฐ์ให้เข้มแข็ง กศน.

อำเภอไม้แก่น

3. โครงการวิจัยการพัฒนาการผลิตลูกปัด และยกระดับการบริหารกลุ่มร้อยลูกปัด ให้เข้มแข็ง กศน.อำเภอทุ่งยางแดง

4. ประเด็นกลุ่มขนมเจาะหู และดอกกลาดวน กศน.อำเภอหนองจิก
5. การรวมกลุ่มผลิตเรือกอลและจำลอง กศน.อำเภอยะหริ่ง
6. กลุ่มปักผ้าคลุมหมม บ้านบาตุกา หมู่ 4 กศน.อำเภอกะพ้อ
7. ถั่วแผ่น ตำบลปากู อำเภอทุ่งยางแดง
8. ประเด็นอาชีพกลุ่มสร้อยหินมงคล บ้านโคกม่วง ตำบลแม่ลาน อำเภอแม่ลาน
9. ประเด็นห้องสมุดเฉลิมราชกุมารี อำเภอเมืองปัตตานี

ประเด็นความสนใจเหล่านี้เกิดขึ้นจากการที่ครู กศน. ผ่านการอบรมแนวคิดการวิจัยท้องถิ่น จึงคิดว่าน่าจะเอาเป็นหัวข้อวิจัยได้ ความสนใจต่อประเด็นจึงเป็นความสนใจที่เริ่มจากครู กศน.เอง โดยขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชน เมื่อเริ่มต้นจากการขาดการมีส่วนร่วมและครู กศน.ยังมีปัญหาขาดทักษะการทำงานที่จำเป็น ทำให้ประเด็นเหล่านี้ไม่สามารถพัฒนาไปสู่โจทย์การวิจัยได้

หลังจากครู กศน. ได้ผ่านการอบรมพัฒนาความรู้และทักษะการปฏิบัติที่จำเป็นต่างๆแล้ว ก็ได้เริ่มกระบวนการพัฒนาโครงการร่วมกับพื้นที่ ที่ตนทำงานอยู่ซึ่งโครงการที่เสนอมาใหม่นี้มีความแตกต่างไปจากเค้าโครงประเด็นที่ครู กศน.สนใจในเบื้องต้นเป็นอย่างมาก แสดงให้เห็นว่าเมื่อได้ผ่านกระบวนการที่ถูกต้องแล้ว ครู กศน. ก็สามารถพัฒนาโครงการที่สอดคล้องกับความเป็นจริงได้มากขึ้น อย่างไรก็ตามจากครู กศน.ที่เข้าร่วมพัฒนาศักยภาพทั้งหมดนั้น มีผู้ที่สามารถเสนอโครงการได้ 7 คน เนื่องจากเมื่อถึงเวลาที่จะเริ่มพัฒนาโครงการคนอื่นๆ ขาดความพร้อมที่จะปฏิบัติงานด้วยเงื่อนไขต่างๆ จึงไม่ได้เสนอโครงการ

ในการพัฒนาโครงการหลังจากผ่านการอบรมพัฒนาศักยภาพแล้วนั้น ครู กศน.ได้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชน แม้ว่าการมีส่วนร่วมดังกล่าวอาจยังไม่ถูกต้องและครบถ้วนตามที่

กระบวนการวิจัยควรจะเป็น แต่ก็เป็น การเปลี่ยนแปลงการทำงานจากวิธีการเดิมๆ ไปเป็นอย่างมาก เช่น กระบวนการทำงานของครูอาหะ ยา จาก กศน.อำเภอสาขบุรี ที่ได้จัดการประชุมอย่างมีส่วนร่วม กับชุมชนเพื่อพัฒนาโครงการมากกว่า 10 ครั้ง ดังตัวอย่างบันทึกกระบวนการทำงานไว้ ดังนี้

บันทึกการประชุมครั้งที่ 2

วันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2551 ณ หมู่ที่ 5 บ้านลานช้าง ตำบลตะบึง เวลา 14.00 – 16.00 น.

เรื่อง ค้นหาปัญหา

ผู้เข้าร่วมประชุม ทั้งหมด 20 คน, ทีมงาน กศน. 4 คน, กลุ่มแม่บ้าน 20 คน

ขั้นตอน,วิธีการ จัดเวทีแบบมีส่วนร่วม

นายสุทธิพล วาจิ ดำเนินการประชุม โดยแนะนำผู้เข้าร่วมประชุม กำหนดประเด็นในการประชุม

- 1.การค้นหาปัญหาของกลุ่ม
- 2.การค้นหาจุดเด่น จุดด้อย
- 3.ลักษณะการรวมกลุ่มของกลุ่ม

เปิดโอกาสให้สมาชิกได้อภิปราย ปัญหาของกลุ่ม ได้แก่ ปัญหาเรื่องการบรรจุภัณฑ์ วิธีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์อภิปราช เรื่อง จุดเด่นแม่บ้านมีความสามัคคีในเรื่องการจัดกิจกรรม ให้ความร่วมมือในด้านประสานงาน อภิปรายประเด็นที่มาของกลุ่ม เกิดมาจากหน่วยงาน กศน. เข้าไปฝึกทักษะอาชีพในชุมชน ต่อมาได้รวมกลุ่มทำอาหาร ทรัพย์ รวมทุนเพื่อจัดกิจกรรมของแม่บ้าน โดยสมาชิกได้รวมทุนเพื่อที่จะหมุน เสริมงบประมาณที่รัฐสนับสนุนที่ไม่เกี่ยวข้องแต่ละกิจกรรมจากจุดนี้ กลุ่มแม่บ้านได้ร่วมกันคิดให้กลุ่มเกิดรายได้จึงคิดจะทำการแปรรูปเครื่องปรุงในครัวเรือน ซึ่งใช้วัสดุในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง แต่มีปัญหาในการบรรจุภัณฑ์เพื่อที่จะให้ผลิตภัณฑ์น่าสนใจและเป็นที่น่าสนใจของท้องถิ่น อำเภอและจังหวัดและสุดท้ายของแม่บ้านคาดหวังจะเป็นสินค้า OPOP ของตำบล

- 4.บรรยากาศสนุกสนานเป็นกันเอง

สรุปผลการดำเนินงานจัดกิจกรรม

- เป็นความสามัคคี
- เป็นความต้องการที่ชัดเจน
- มติที่ประชุมขอเปลี่ยนโครงการการทำน้ำยาองคประสงค์เป็นโครงการแปรรูปเครื่องปรุง

ลงชื่อ.....ผู้บันทึกการประชุม

(นายอาหะ ยา)

บันทึกการประชุมครั้งที่ 4
วันที่ 18 สิงหาคม 2551

เรื่อง การจัดเวทีสำรวจข้อมูล(แบบสอบถาม)

วัตถุประสงค์

- 1.เพื่อสร้างความเข้าใจในการสำรวจข้อมูล
- 2.เพื่อต้องการทราบปริมาณความต้องการบริโภคสินค้าของเครื่องแกง
- 3.เพื่อต้องการทราบปริมาณความต้องการซื้อเครื่องแกง

ผู้เข้าร่วมประชุม

21 คน สมาชิก 15 คน บาบอ 1 คน ครูทศน. 4 คน (1.นายอาหะมะยา 2.นายอับดุลเลาะ เปาะอิ 3. นายซูลกิฟลี หะแว)

ขั้นตอนและวิธีการแปรรูป

- 1.ชี้แจงวัตถุประสงค์
- 2.ทำความเข้าใจแบบสอบถาม
- 3.วิธีการเก็บข้อมูล การสัมภาษณ์ การบันทึก
- 4.การแบ่งหน้าที่การสำรวจ
- 5.มอบหมายงาน

ผลการจัดเวที

จากการจัดเวที ได้ผู้สำรวจข้อมูล ทั้งหมด 4 คน คือ

- 1.นางพุดีเมาะ และ
- 2.นางสาวรอบีเยาะ มะ
- 3.นางสาวรีพีะ นานะ
- 4.นางรอเมาะ คีอราแม

ผู้สำรองในการเก็บข้อมูล 3 คน

- 1.นางสาวฮาลีเมาะ และ
- 2.นางสาวยารินี เปาะยาซู
- 3.นางมารียะห์ ฮามิ

บรรยากาศเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ปิดการประชุมนัดประชุมครั้งใหม่ วันที่ 20 ส.ค.2551

เวที การทำเครื่องแกงทั้ง 4 ชนิด คือ 1. แกงกะหรี่ 2. แกงส้ม 3. ราดพริก 4. ผัดเผ็ด

บันทึกการประชุมครั้งที่ 6

วันที่ 23 สิงหาคม 2551

เรื่อง การทดลองทำเครื่องแกง แกงส้ม กับผัดเผ็ด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อผลิต เครื่องแกงในการจำหน่าย และแจกให้เพื่อนบ้าน
2. เพื่อต้องการทราบข้อมูล การบริโภค เครื่องแกง

ผู้เข้าร่วมประชุม 21 คน

1. ให้กลุ่มได้เตรียมความพร้อมในการเตรียมวัสดุ
2. แบ่งหน้าที่การทำงาน และจัดหาวัสดุ

วัสดุ

1. วัสดุที่นำมาจากท้องถิ่น คือ ขิง ข่า ขมิ้น ตะไคร้
2. วัสดุที่ต้องหาจากตลาด คือ เครื่องเทศ
3. โดยทางกลุ่มร่วมกับผู้รู้ ดำเนินหา วัสดุ ทำให้เป็นเครื่องปรุงในการผลิตเครื่องแกง โดยการผลิตเพื่อที่จะจำหน่ายและแจกให้กับชาวบ้าน

ขั้นตอนและวิธีการแปรรูป

1. จัดเตรียมหาวัสดุ และอุปกรณ์ในการทำเครื่องแกง
2. นำวัสดุ ส่วนผสม มาล้าง ตวง วัด
3. นำไปปั่นด้วยเครื่องปั่น
4. นำส่วนผสมที่ปั่น ไปผสมกันให้เข้ากัน
5. นำไปปรุงสุก เพื่อให้เก็บไว้ใช้ได้นาน
6. นำไปบรรจุกระปุก

ผลการทำเครื่องแกง

1. กลุ่มได้องค์ความรู้
2. เรียนรู้กระบวนการ
3. รู้จักวัตถุดิบมากขึ้น

จากการทำงานอย่างมีกระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าว ทำให้ครู กศน. สามารถร่วมกับกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาโครงการขึ้นได้

ภาพที่ 35 นางสาวจินตนา ตรงประสิทธิ์ นำเสนอโครงการ

ภาพที่ 36 นางสาววันฟ้าติยะ หะยีสาแม็ง นำเสนอโครงการ

ภาพที่ 37 นางสาวมีดี๊ะ หะยียามา นำเสนอโครงการ

2. โครงการที่ครู กศน.พัฒนาร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย

2.1 โครงการพัฒนาศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของเยาวชนบ้านน้ำคำ

หลักการและเหตุผล

อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานีประกอบด้วย 4 ตำบล คือตำบลพิเทน มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอมาบและอำเภอสาบบุรี ตำบลน้ำคำมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอรามัน ตำบลตะโละแมะมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอรามันและอำเภอมาบ และตำบลปากูมีอาณาเขตติดต่อกับติดต่อกับอำเภอกะพ้อและอำเภอรามัน

ตำบลน้ำคำประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน คือ ม.1 บ้านบาตูกาลูวัต ม.2 บ้านบือราแง ม.3 บ้านขมา 4. บ้านบือเนยามู และ ม.5บ้านตลาดนัดขอมิส สภาพทั่วไปของตำบลน้ำคำเป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรมและประมงน้ำจืด ประชาชนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพการเกษตรและประมงน้ำจืดประชาชน นับถือศาสนาอิสลาม 100 % ทำให้เยาวชนส่วนใหญ่ว่างงานและไม่มีอาชีพเสริมทำ

กลุ่มเยาวชน บ้านบาตูกาลูวัต เดิมมีอยู่แล้วเริ่มตั้งกลุ่มเมื่อปี พ.ศ. 2549 โดยแรกเดิมทีกลุ่มเกิดขึ้นมาจากการรวมตัวของเยาวชนในหมู่บ้านที่ว่างงานอยู่ยังไม่มีอาชีพเสริมรายได้ในขณะเดียวกันทางกศน.จังหวัดปัตตานีมีนโยบายให้กศน.อำเภอจัดกิจกรรมพัฒนาอาชีพให้กับกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ตำบลของแต่ละตำบลที่ครูอาสาสมัครรับผิดชอบอยู่ ม.1บ้านบาตูกาลูวัตก็เป็นหมู่บ้านหนึ่งของตำบลน้ำคำซึ่งเป็นตำบลเป้าหมายที่จัดกิจกรรมพัฒนาอาชีพให้เยาวชนเลยเลือกเยาวชนกลุ่มนี้มาเป็นกลุ่มร้อยลูกปัดระยะเริ่มแรกก็เป็นการก่อตั้งของสมาชิกกลุ่มก็มาฝึกอาชีพการร้อยลูกปัดได้ประสบผลสำเร็จถึงกับมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในงานประเพณีพื้นบ้าน (งานแต่งงาน,งานเข้าพิธีฮัจญ์,งานกวนอาซูรอ เป็นต้น)กิจกรรมก็ปฏิบัติเรื่อยมาจนถึงกลุ่มได้เริ่มมีปัญหาในเรื่องของการบริหารจัดการกลุ่มสาเหตุกลุ่มยังไม่ทราบหน้าที่ของแต่ละบุคคลภายในกลุ่มว่าใครมีหน้าที่อะไรบ้างเนื่องจาก กลุ่มขาดความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ที่จะมาบริหารจัดการกลุ่มได้ ประกอบกับขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย สุดท้ายกลุ่มเยาวชนต้องหยุดไป ก่อให้เกิดปัญหาขาดรายได้ ว่างงาน จากการสำรวจความต้องการของกลุ่มเยาวชนมีความต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองและของกลุ่มต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เยาวชนรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
2. เพื่อให้กลุ่มเยาวชนมีความรู้ในการจัดกิจกรรมและกระบวนการกลุ่ม
3. เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ให้กับกลุ่มเยาวชน
4. เพื่อให้เยาวชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มประสบการณ์ให้กับตนเองและกลุ่ม

5. เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนและเล็งเห็นความสำคัญของกลุ่มเยาวชน

เป้าหมาย

-เชิงปริมาณ กลุ่มเยาวชน บ้านบาลูกาตุ่ว หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำคำ อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี จำนวน 20 คน

-เชิงคุณภาพ กลุ่มเยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจ มีจิตสำนึกในการบริหารจัดการกลุ่ม
ได้

วิธีการดำเนินการ

ที่	กิจกรรม	เป้าหมาย	ระยะเวลาดำเนินการ
1.	ประชุมชี้แจงเพื่อสอบถามปัญหาโดยครู กศน. ร่วมกับสมาชิกกลุ่มเยาวชน โดยการพูดคุยให้สมาชิกกลุ่มเสนอปัญหาและแนวคิดในการจัดกิจกรรมและสมาชิกกลุ่มต้องการเรียนรู้ในเรื่องอะไรบ้าง - อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 1. กระดาษปรีฟ 2. ปากกาเคมี 3. กระดาษขาว	เยาวชน 20 คน	มิถุนายน 2551
2.	เขียนโครงการโดยสมาชิกกลุ่มเยาวชนร่วมกับครู กศน. ร่วมกันคิดหลักการและเหตุผลของโครงการ	เยาวชน 20 คน	มิถุนายน 2551
3.	เสนอโครงการ	เยาวชน 20 คน	มิถุนายน 2551
4.	การจัดกระบวนการอบรมโดยพัฒนาประจำตำบลและเกษตรประจำตำบลเป็นวิทยากรร่วมกระบวนการอบรม 1. ให้สมาชิกกลุ่มแบ่งกลุ่ม 3 กลุ่มให้ระดมพลังสมองและความคิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มในเรื่องต่อไปนี้ กลุ่มที่ 1. ภาวะผู้นำ 2. หลักการมีส่วนร่วม 3. หลักการทำงานเป็นทีม หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มนำเสนอ วิทยากรสรุปและเพิ่มเติมความรู้ให้กลุ่ม	เยาวชน 20 คน	กรกฎาคม 2551 09.00 – 16.00 น. สรช.ตำบลน้ำคำ

5.	การจัดกระบวนการอบรมโดยพัฒนาประจำตำบลและเกษตรประจำตำบลเป็นวิทยากรร่วมกระบวนการอบรม 2. ให้สมาชิกกลุ่มแบ่งกลุ่ม 3 กลุ่มให้ระดมพลังสมองและความคิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มในเรื่องต่อไปนี้ กลุ่มที่ 1. จิตวิทยานำ 2. การสร้างแรงจูงใจ 3. หลักธรรมการทำงานเป็นทีม หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มนำเสนอ วิทยากรสรุปและเพิ่มเติมความรู้ให้กลุ่ม	เยาวชน 20 คน	กรกฎาคม 2551 09.00 – 16.00 น. สรช.ตำบลน้ำคำ
6.	สรุปผล / รายงานผล		สิงหาคม 2551

สถานที่ดำเนินงาน

บ้านบาลูกาภู่วิส 19/4 หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำคำ อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี

งบประมาณ

การจัดกระบวนการเรียนรู้

- ค่าเอกสาร		1,000	บาท
- ค่าวัสดุ		500	บาท
- ปากกาเคมี			
- กระดาษ A4			
- กระดาษขาว			
- ค่าวิทยากร 2 X 300	=	600	บาท
- ค่าประสาน 2 X 100	=	200	บาท
- ค่าอาหาร 2X 30 X 20	=	1,200	บาท
- ค่าเครื่องดื่ม 2X15x20	=	600	บาท
รวม		3,100	บาท

การสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้

- ค่านิเทศ 2X500	=	1,000	บาท
- ค่าวัสดุ		1,000	บาท
- ค่าล้างรูป			
- จัดทำเอกสาร			
รวม		2,000	บาท
เป็นเงินทั้งหมด		5,100	บาท

ระยะเวลาการดำเนินการ

มิถุนายน 2551 - สิงหาคม 2551

เครือข่ายที่เข้ามาเกี่ยวข้อง

1. พัฒนาระบบประจำตำบลวิทยากรให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม
2. เกษตรประจำตำบลวิทยากรให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม
3. องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำคำให้ความสนับสนุนกิจกรรมเป็นวิทยากรร่วมให้เกิดการแลกเปลี่ยนกับเยาวชน

ผู้รับผิดชอบโครงการ

1. นางสุจินตนา ตรงประสิทธิ์	ครู กศน.
2. นางสาวนุริดา เชื้อ	ประธานกลุ่ม
3. นางสาวนุริยะ ยามา	รองประธาน
4. นางสาวมารีเย ปี	เหรัญญิก

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เยาวชนรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์เพิ่มขึ้น 20 คน
2. กลุ่มเยาวชนมีความรู้ ในการจัดกิจกรรมและกระบวนการกลุ่ม 20 คน
3. กลุ่มเยาวชนมีประสบการณ์เพิ่มขึ้น 20 คน
4. กลุ่มเยาวชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มประสบการณ์ให้กับตนเองและกลุ่ม
5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเล็งเห็นความสำคัญของกลุ่มเพิ่มขึ้น

20 คน

ลงชื่อ.....ผู้เสนอโครงการ

(นางสุจินตนา ตรงประสิทธิ์)

ครู กศน. อำเภอทุ่งยางแดง

ลงชื่อ.....ผู้เห็นชอบโครงการ

(นายภคพล เคะแอ)

ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอมายอ

รักษาการในตำแหน่ง

ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอทุ่งยางแดง

ลงชื่อ.....ผู้อนุมัติโครงการ

(นายจรัส หนูนอนันต์)

ผู้อำนวยการสำนักงานศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี

2.2 โครงการพัฒนาอาชีพแม่บ้านกลุ่มทำขนมพื้นเมืองบ้านป้าน

หลักการและเหตุผล

หมู่บ้านป้าน ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลป้าน อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี มีประชากรทั้งสิ้นประมาณ 950 คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาและรับจ้าง รายได้เฉลี่ยวันละ 80 บาท/วัน/คน ถือได้ว่าเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเกณฑ์ยากจนอีกหมู่บ้านในหลายๆหมู่บ้าน ปัจจุบันปัญหาการว่างงานถือเป็นปัญหาใหญ่อันดับแรกๆที่สมควรให้มีการสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนและรายได้ที่มั่นคง เนื่องจากอาชีพการทำนาและรับจ้าง เป็นอาชีพที่สามารถทำได้เป็นครั้งคราว ทำให้ประชาชนมีรายได้ไม่แน่นอน

ปี 2548 แม่บ้านในหมู่บ้านป้าน หมู่ 2 ตำบลป้าน อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี ได้รวมกลุ่มแม่บ้านในหมู่บ้านขึ้นจำนวน 20 คน เพื่อดำเนินกิจกรรมที่สามารถเสริมรายได้ให้กับครอบครัวและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นกลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการทำขนมเพื่อจำหน่าย เช่น เค้กกล้วยหอม โรตีสกรอบ กะหรี่ปั๊บ ขนมหั้วเราะ โดนัทและขนมตามสั่งเพื่อใช้ในงานต่างๆ เป็นต้น โดยได้รับการสนับสนุนในด้านอุปกรณ์และเครื่องมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลปะโค (ค.ป้าน อยู่ในความรับผิดชอบของ อบต.ปะโค) นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนในด้านการพัฒนาคุณภาพทักษะการทำขนม จากโครงการพัฒนาอาชีพของศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอมายอ

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาปัญหาที่พบ คือ ขนมที่ทำออกมาเสียง่าย เช่น เค้กกล้วยหอม กะหรี่ปั๊บ ฟูฝ้าย ขนมหั้วเราะ และเป็นขนมที่มีขายในท้องตลาดอยู่แล้ว คู่แข่งทางการตลาดมีสูงทำให้สินค้าไม่สามารถจำหน่ายได้ ปัจจุบันวัตถุดิบก็มีราคาสูงทำให้ไม่คุ้มทุน นอกจากนี้ยังประสบกับปัญหาในเรื่องของน้ำมันแพงทำให้การขนส่งสินค้ามีต้นทุนสูง กลุ่มแม่บ้านจึงปรับเปลี่ยนแนวคิดในการทำขนม เน้นวัตถุดิบที่มีในชุมชนพร้อมทั้งทำการสำรวจความต้องการบริโภคของชุมชนและร้านค้าบริเวณใกล้เคียง เน้นขนมที่รับประทานได้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ และเตรียมความพร้อมสำหรับทำขนมหวานสำหรับขายในเทศกาลในเดือนบวช (ถือศีลออก) นอกจากนี้ยังมีสถานที่จำหน่ายสินค้าในชุมชน เช่น ตลาดนัด 3 แห่ง โรงเรียนประถม 4 แห่ง โรงเรียนตาดีกา 3 แห่ง และร้านอาหารกับร้านน้ำชา จำนวน 20 แห่ง

โครงการพัฒนาอาชีพกลุ่มทำขนมพื้นเมือง บ้านป้าน หมู่ที่ 2 ตำบลป้าน อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี เป็นโครงการที่ดำเนินการในรูปแบบของการมีส่วนร่วม เป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มในด้านเสริมทักษะของการทำขนมพื้นเมืองชนิดต่างๆ โดยมีหน่วยงานศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอมายอ เป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมและการจัดการ

ให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ ตามความเหมาะสม โดยการประสานกับผู้รู้หรือหน่วยต่างๆที่มีประสบการณ์ เป็นวิทยากรให้ความรู้ในเรื่องนั้นๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านทำขนมมีทักษะในการทำขนมพื้นเมือง ชนิดต่างๆ
2. เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านทำขนมมีความรู้มีทักษะในการทำขนมหวานสำหรับขายในเทศกาล เดือนบวช (ถือนิสิลอค)
3. เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านทำขนมมีรายได้จากการจำหน่ายสินค้า

เป้าหมาย

ด้านปริมาณ

สมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพแม่บ้านกลุ่มทำขนม หมู่ที่ 2 ตำบลป้านัน อำเภอนายอ จังหวัดปัตตานี จำนวน 20 คน

ด้านคุณภาพ

กลุ่มพัฒนาอาชีพแม่บ้านกลุ่มทำขนมมีทักษะในการทำขนมชนิดต่างๆเพิ่มขึ้น มีความรู้ในการจัดกิจกรรมและกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม และมีรายได้จากการจำหน่ายสินค้า

ขั้นตอนการดำเนินงาน

แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาอาชีพแม่บ้านกลุ่มทำขนมพื้นเมือง
หมู่ที่ 2 ตำบลป่านัน อำเภอมาฮอ จังหวัดปัตตานี

วัน เดือน ปี	เนื้อหา	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	วัสดุ / อุปกรณ์	งบประมาณ				ผู้รับผิดชอบ
					วัสดุ	อาหารว่าง	ตอบแทน	พาหนะ	
9 ก.ค. 51	ประชุมชี้แจง วัตถุประสงค์ในการ จัดกิจกรรมให้พัฒนา อาชีพแม่บ้านกลุ่มทำ ขนมพื้นเมืองบ้าน ป่านัน	-เพื่อให้สมาชิกกลุ่ม เข้าใจวัตถุประสงค์ใน การดำเนินงานพัฒนา อาชีพแม่บ้านกลุ่มทำ ขนมบ้านพื้นเมือง ป่านัน	1. ครูอาสาฯ ชี้แจงวัตถุประสงค์ของ โครงการพัฒนาอาชีพและการ ดำเนินงานของกลุ่มพัฒนาอาชีพ แม่บ้านกลุ่มทำขนมพื้นเมืองบ้าน ป่านันให้สมาชิกในกลุ่ม	กระดาษ ปากกาเคมี กระดากาว	-	300	-	-	-ประธานกลุ่ม - ครูอาสาฯ - สมาชิกกลุ่ม
21-25 ก.ค. 51	สำรวจความนิยมการ บริโภคในชุมชนใน การรับประทานขนม	เพื่อให้สมาชิกทราบ ข้อมูลของผู้บริโภค	1. สมาชิกทำการสำรวจข้อมูลความ นิยมบริโภคขนมพื้นเมือง	ปากกา กระดาษ	50	300	-	-	ประธานกลุ่ม - ครูอาสาฯ - สมาชิกกลุ่ม
28-30 ก.ค. 51	เขียนโครงการพัฒนา อาชีพแม่บ้านกลุ่มทำ ขนมพื้นเมืองบ้าน ป่านัน	เพื่อเขียนโครงการ	เขียนโครงการเพื่อเสนอขออนุมัติ งบประมาณ	กระดาษ	-	-	-	-	-ประธานกลุ่ม - ครูอาสาฯ - สมาชิกกลุ่ม

วน เดือน ปี	เนื้อหา	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	วัสดุ/อุปกรณ์	งบประมาณ			ผู้รับผิดชอบ
					วัสดุ	อาหารว่าง	ตอบแทน	
4 ส.ค. 51	ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมซอง	-เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับการทำขนมซอง	- วิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมซอง - สมาชิกกลุ่มร่วมกันการทำขนมซองตามขั้นตอนที่วิทยากรแนะนำ	มะพร้าว น้ำตาลทราย ข้าวสาร เกลือ * แก้ว	500 330	-	-	-ประธานกลุ่ม -ครูอาสาฯ -สมาชิกกลุ่ม
5 ส.ค. 51	ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมจาก (แบบกอ)	-เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับการทำขนมจาก (แบบกอ)	- วิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมจาก (แบบกอ) - สมาชิกกลุ่มร่วมกันการทำขนมจาก (แบบกอ) ตามขั้นตอนที่วิทยากรแนะนำ	มะพร้าวหูด แป้งข้าว เหนียว แป้ง สาลี น้ำตาล ทราย เกลือ	500	-	-	-ประธานกลุ่ม -ครูอาสาฯ -สมาชิกกลุ่ม
6 ส.ค. 51	ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมวันสังขยา	-เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับการทำขนมวันสังขยา	- วิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมวันสังขยา - สมาชิกกลุ่มร่วมกันการทำขนมวันสังขยาตามขั้นตอนที่วิทยากรแนะนำ	ผงวุ้น น้ำตาล ทราย ไข่ไก่ น้ำตาลปี๊ป เกลือ	500	-	-	-ประธานกลุ่ม -ครูอาสาฯ -สมาชิกกลุ่ม
7 ส.ค. 51	ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมคัสตาร์ด (กูแหวจี)	-เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับการทำขนมคัสตาร์ด (กูแหวจี)	- วิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมคัสตาร์ด (กูแหวจี) - สมาชิกกลุ่มร่วมกันการทำขนมคัสตาร์ด (กูแหวจี) ตามขั้นตอนที่วิทยากรแนะนำ	นมข้นหวาน ไข่ไก่ น้ำตาล ทราย เกลือ	500	-	-	-ประธานกลุ่ม -ครูอาสาฯ -สมาชิกกลุ่ม

วัน เดือน ปี	เนื้อหา	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	วัสดุฝึก / อุปกรณ์	งบประมาณ				ผู้รับผิดชอบ
					วัสดุ	อาหารว่าง	ตอบแทน	พาหนะ	
8 ส.ค. 51	ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมข้าวเหนียวสังขยา	-เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับการทำขนมข้าวเหนียวสังขยา	- วิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมข้าวเหนียวสังขยา -สมาชิกกลุ่มร่วมกันการทำขนมข้าวเหนียวสังขยาตามขั้นตอนที่วิทยากรแนะนำ	ข้าวเหนียว น้ำกะทิ น้ำตาลโตนด ไข่ไก่ น้ำตาลทราย	500	-	-	-	-ประธานกลุ่ม - ครูอาสาฯ - สมาชิกกลุ่ม
11 ส.ค. 51	ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมกอลและห้	-เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับการทำขนมกอลและห้	- วิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมกอลและห้ -สมาชิกกลุ่มร่วมกันการทำขนมกอลและห้ตามขั้นตอนที่วิทยากรแนะนำ	แป้งข้าวเจ้า น้ำกะทิ น้ำตาลทราย แป้งมัน มะพร้าวขูด หอมเจียว	500	-	-	-	-ประธานกลุ่ม - ครูอาสาฯ - สมาชิกกลุ่ม
13 ส.ค. 51	ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมเมล็ดขนุน	-เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับการทำขนมเมล็ดขนุน	- วิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมเมล็ดขนุน -สมาชิกกลุ่มร่วมกันการทำขนมเมล็ดขนุนตามขั้นตอนที่วิทยากรแนะนำ	แป้งเหลือง น้ำตาลทราย ไข่เป็ด แป้ง สาลี เกลือ	500	-	-	-	-ประธานกลุ่ม - ครูอาสาฯ - สมาชิกกลุ่ม

วัน เดือน ปี	เนื้อหา	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	วัสดุฝึก / อุปกรณ์	งบประมาณ				ผู้รับผิดชอบ
					วัสดุ	อาหารว่าง	ตอบแทน	พาหนะ	
14 ส.ค. 51	ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมอาเคาะ	-เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับการทำขนมอาเคาะ	- วิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมอาเคาะ - สมาชิกกลุ่มร่วมกันการทำขนมอาเคาะตามขั้นตอนที่วิทยากรแนะนำ	น้ำกะทิ ไข่ไก่ แป้งข้าวเหนียว น้ำตาลทราย เกลือ	500	-	-	-	-ประธานกลุ่ม - ครูอาสาฯ - สมาชิกกลุ่ม
15 ส.ค. 51	ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมลอดแพะ	-เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับการทำขนมลอดแพะ	- วิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมลอดแพะ - สมาชิกกลุ่มร่วมกันการทำขนมลอดแพะตามขั้นตอนที่วิทยากรแนะนำ	แป้งข้าวเจ้า ใบเตย น้ำ ปูนใส น้ำตาลโตนด น้ำกะทิ แป้ง ข้าวเจ้า	500	-	-	-	-ประธานกลุ่ม - ครูอาสาฯ - สมาชิกกลุ่ม
18 ส.ค. 51	ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมปอติ	-เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับการทำขนมปอติ	- วิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมปอติ - สมาชิกกลุ่มร่วมกันการทำขนมปอติตามขั้นตอนที่วิทยากรแนะนำ	แป้งข้าวเจ้า เหนียว เกลือ คอกอัญชัญ มะพร้าวขูด น้ำตาลปี๊ป	500	-	-	-	-ประธานกลุ่ม - ครูอาสาฯ - สมาชิกกลุ่ม

วัน เดือน ปี	เนื้อหา	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	วัสดุฝึก / อุปกรณ์	งบประมาณ				ผู้รับผิดชอบ
					วัสดุ	อาหารว่าง	ตอบแทน	พาหนะ	
19 ส.ค. 51	ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมโรตีสายไหม	- เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับการทำขนมโรตีสายไหม	- วิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมโรตีสายไหม - สมาชิกกลุ่มร่วมกับการทำขนมโรตีสายไหมตามขั้นตอนที่วิทยากรแนะนำ	แป้งสาลี ไข่ไก่ เกลือ ผงฟู สารเสริมสี น้ำตาลทราย เนยขาว เครื่องเทศ	500	-	-	-	- ประธานกลุ่ม - ครูอาสาฯ - สมาชิกกลุ่ม
20 ส.ค. 51	ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมกล้วยทับ	- เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับการทำขนมกล้วยทับ	- วิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนมกล้วยทับ - สมาชิกกลุ่มร่วมกับการทำขนมกล้วยทับตามขั้นตอนที่วิทยากรแนะนำ	มะพร้าว น้ำตาลทราย ข้าวสาร เกลือ	300	-	-	-	- ประธานกลุ่ม - ครูอาสาฯ - สมาชิกกลุ่ม
21 ส.ค. 51	ศึกษาดูงาน	เพื่อให้สมาชิกศึกษาดูงานได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการทำขนม	พากลุ่มไปศึกษาดูงาน ณ ตำบลบุยุต อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี		-	300	500	1500	- ประธานกลุ่ม - ครูอาสาฯ - สมาชิกกลุ่ม

สถานที่

อาคารเอนกประสงค์ กลุ่มพัฒนาอาชีพทำขนม หมู่ที่ 2 ตำบลป้านัน
อำเภอมาบยอ จังหวัดปัตตานี

งบประมาณ

งบประมาณที่ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ จำนวน บาท จำแนกได้ดังนี้

- ค่าวัสดุฝึกในการทำขนม	6,180 บาท
- ค่าสมุดบันทึกในการทำบัญชี	200 บาท
- ค่าอาหารว่าง	900 บาท
- ค่ารถในการศึกษาดูงาน	1,500 บาท
- ค่าตอบแทนวิทยากรในการศึกษาดูงาน	500 บาท
- ค่าเอกสารในการสรุปเป็นเล่ม	500 บาท
รวมเป็นเงินทั้งสิ้น	9,780 บาท

ระยะเวลาดำเนินการ

ระหว่างวันที่ 1 -21 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2551

เครือข่าย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลปะโคสนับสนุนเรื่องเครื่องมืออุปกรณ์
2. สำนักงานบริหารงานราชการประจำตำบลป้านันสนับสนุนในด้านอาคาร

สถานที่ สำหรับการประชุมกลุ่ม

ผู้รับผิดชอบโครงการ

1. นางยุรีดา มะนุ	ครู กศน.ประจำตำบลป้านัน
2. นางสาวรอฮานี มะยี้ดี	ครู ศรช. ประจำตำบลป้านัน
3. นางแะเสาะ มะยี้	ประธานกลุ่มพัฒนาอาชีพแม่บ้านกลุ่มทำขนม
4. นางรอหมีะ แวกะจิ	รองประธานกลุ่มพัฒนาอาชีพแม่บ้านกลุ่ม
5. นางสาววิไลรัตน์ คอเลาะ	เลขาธิการกลุ่มพัฒนาอาชีพแม่บ้านกลุ่มทำขนม

ความสัมพันธ์กับโครงการอื่น

โครงการพัฒนาอาชีพแม่บ้าน ของศูนย์การศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอมาบยอดำเนินการในเรื่อง การฝึกทักษะการทำขนมเบื้องต้น

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. กลุ่มแม่บ้านทำขนมจำนวน 20 คน มีทักษะในการทำขนมพื้นเมือง
ชนิดต่างๆ
2. กลุ่มแม่บ้านทำขนมจำนวน 20 คน มีทักษะในการทำขนมหวาน
สำหรับขายในเทศกาลเดือนบวช(ถือนิลลอค)
3. กลุ่มแม่บ้านทำขนมจำนวน 20 คน มีรายได้จากการจำหน่ายสินค้า

ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ

1. ร้อยละ 70 ของกลุ่มแม่บ้านทำขนมที่เข้าร่วมโครงการ มีทักษะในการทำขนมพื้นเมืองประเภทต่างๆ
2. ร้อยละ 70 ของกลุ่มแม่บ้านทำขนมที่เข้าร่วมโครงการ มีทักษะในการทำขนมหวานสำหรับขายในเทศกาลเดือนบวช (ถือนิลลอค)
3. ทำขนมหวานสำหรับขายในเทศกาลเดือนบวช (ถือนิลลอค)

ลงชื่อ.....ผู้เสนอโครงการ

(นางยุริดา มะนุ)

ครูอาสา กศน. ประจำตำบลป้านัน

ลงชื่อ.....ผู้เห็นชอบโครงการ

(นายณภดล เตะแอ)

ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอมาบ

ลงชื่อ.....ผู้อนุมัติโครงการ

(นายจรัส หนูอนันต์)

ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี

2.3 โครงการอบรมกฎจราจรให้เยาวชนนอกระบบ กศน. อำเภอเมืองปัตตานี

หลักการและเหตุผล

ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” จังหวัดปัตตานี จัดตั้งขึ้นในมิ่งมงคลสมัยที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ 36 พรรษา เมื่อปีพุทธศักราช 2534 โดยกระทรวงศึกษาธิการได้รับพระราชทานพระราชนุญาตให้ดำเนินโครงการจัดตั้งห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” จังหวัดปัตตานี เพื่อเฉลิมพระเกียรติและเพื่อสนองแนวทางพระราชดำริในการส่งเสริมการศึกษาสำหรับประชาชน ซึ่งสังกัดในสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดปัตตานี โดยมีนโยบายและบทบาทหน้าที่ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษา โดยเน้นจัดและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับเยาวชนที่อยู่นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในด้านการศึกษาพื้นฐาน การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาสังคมและชุมชน ห้องสมุดจึงเป็นศูนย์กลางของข่าวสารข้อมูลของชุมชน เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ ค้นคว้า วิจัย โดยมีการจัดบริการหนังสือ เอกสารสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ และเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชน ซึ่งเปิดบริการทุกวันหยุดเฉพาะวันหยุดนักขัตฤกษ์

จากการประชุมแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนนอกระบบและตัวแทนขององค์กรนักศึกษา ที่ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2551 ที่ผ่านมา พบว่า เยาวชนนอกระบบ กศน. อำเภอเมืองปัตตานีส่วนใหญ่ ยังขาดความรู้ความเข้าใจในกฎระเบียบและข้อบังคับของกฎจราจร และผู้ที่รู้กฎจราจรแล้วยังไม่เคารพตามกฎจราจร เช่น ขับรถโดยไม่มีใบอนุญาตขับขี่ ขับรถย้อนศร ขับรถไม่สวมหมวกกันน็อก ขับรถด้วยความเร็วสูง ขณะขับชิ่งรถก็คุยโทรศัพท์ เป็นต้น เหตุการณ์ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นก่อให้เกิดปัญหาที่ตามอย่างมากมาย ซึ่งก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเอง ผู้อื่น และสังคม ในการนี้ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” จังหวัดปัตตานี ได้เล็งเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น จึงจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้แก่เยาวชนนอกระบบ กศน.อำเภอเมืองปัตตานี และเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎจราจรและการขับขี่บนท้องถนนได้อย่างปลอดภัยมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎจราจรและเคารพกฎจราจร
2. เพื่อให้มีการขับขี่บนท้องถนนได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย

กลุ่มเป้าหมาย

1. ด้านปริมาณ เยาวชนนอกระบบ กศน.อำเภอเมืองปัตตานี 30 คน
2. ด้านคุณภาพ เยาวชนนอกระบบ กศน.อำเภอเมืองปัตตานี มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎจราจรและสามารถบูรณาการนำองค์ความรู้ที่ได้มาใช้กับชีวิตประจำวัน

ผู้รับผิดชอบโครงการ

1. นางสาวสุธิดา วิสัยเลิศที่ปรึกษาโครงการ
2. นางสาวจันทิมา บุญเทียม เจ้าหน้าที่ห้องสมุด -
3. นางเจ๊ะหับเซาะ เจ๊ะดาโอ๊ะ ครู กศน. อำเภอปัตตานี
4. นางสาวซากิเราะห์ จะปะกียา ตัวแทนองค์กรนักศึกษา กศน. อำเภอปัตตานี

ที่ตั้งโครงการ

ณ ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” จังหวัดปัตตานี อ.สะบารัง ต.สะบารัง อ.เมือง จ.ปัตตานี

ระยะเวลาของโครงการ วันที่ 4 กรกฎาคม 2551

แผนกิจกรรมโครงการ

ที่	ระยะเวลาดำเนินการ	กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
1	13 มิถุนายน 2551	ประชุมแบบมีส่วนร่วม / วางแผน	เจ้าหน้าที่ห้องสมุด/ ครู ครู กศน.เยาวชน/ตัวแทนองค์กร นศ.
2	14 -17 มิถุนายน 2551	เขียนโครงการ / เสนอโครงการ / ขออนุมัติโครงการ	เจ้าหน้าที่ห้องสมุด/ที่ปรึกษาโครงการ
3	4 กรกฎาคม 2551	ดำเนินกิจกรรมตามโครงการ	เจ้าหน้าที่ห้องสมุด/ ครู กศน./ตัวแทนองค์กร นศ.
4	10 กรกฎาคม 2551	สรุป/ รายงานผล	เจ้าหน้าที่ห้องสมุด/ ครู ครู กศน.เยาวชน/ตัวแทนองค์กร นศ.

ตารางเวลาของการทำงาน วันที่ 4 กรกฎาคม 2551

- 09 :30 - 09 : 45 น. ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการ
- 09 : 45 - 10 : 00 น. ให้ผู้เข้าร่วมโครงการนั่งทบทวนสิ่งที่ตนเคยทำผิดกฎจราจร

ลงในกระดาษ A4

- 10 :30 -11 : 00 น. เรียนรู้กฎจราจรด้วยการบรรยายจากวิทยากร
- 11 :00 -12 : 00 น. เรียนรู้ป้ายสัญลักษณ์ต่างๆ
- 12 : 00 -13:30 น. พักเที่ยง / ปฏิบัติศาสนกิจ
- 13 :30 -14 : 00 น. บอกสิ่งที่ตนเองได้รับจากการเข้าร่วมโครงการในครั้งนี้ ลงในกระดาษA4
- 14 :00 -14 : 45 น. ส่งตัวแทนผู้เข้าร่วมโครงการมานำเสนอ
- 14 :45 -15 : 00 น. สรุป

งบประมาณของโครงการ จำนวน 3,900 บาท

1. ค่าตอบแทนวิทยากร 1 คน	เป็นเงิน 300 บาท
2. ค่าอาหารว่าง และเครื่องดื่ม ชาวชนเข้าร่วมโครงการ 30 คน	
ค่าอาหารกลางวัน 30 คน x 30 บาท	เป็นเงิน 900 บาท
ค่าอาหาร 30 คน x 25 บาท x 2 มื้อ	เป็นเงิน 1,500 บาท
3. ค่าพาหนะ 30 คน x 30 บาท	เป็นเงิน 900 บาท
4. ค่าวัสดุอุปกรณ์ การเรียนรู้	เป็นเงิน 300 บาท

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ชาวชนนอกระบบ กศน.อำเภอเมืองปัตตานี จำนวน 30 คน รู้กฎจราจรและเคารพกฎจราจรเพิ่มมากขึ้น
2. ชาวชนนอกระบบ กศน.อำเภอเมืองปัตตานี จำนวน 30 คน สามารถจับขี่ขวดยานบนท้องถนนได้อย่างถูกต้องและปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

ลงชื่อ

ผู้เขียนโครงการ

(นางสาวจันทิมา บุญเทียม)

เจ้าหน้าที่ห้องสมุด

ลงชื่อ

ผู้เสนอโครงการ

(นายอุสมาน คีอราแม)

ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองปัตตานี

ลงชื่อ

ผู้อนุมัติโครงการ

(นายจรัส หนูนอนันต์)

ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี

2.4 โครงการ อบรมการทำสמןปลาโอ ชุมชนคลองช้าง ตำบลนาหารู อ.เมือง จ.ปัตตานี

หลักการและเหตุผล

ตำบลนาหารู มี 4 ชุมชน คือชุมชนนาหารู ชุมชนนาหารูสูง ชุมชนคลองช้างและชุมชนหัวตลาด มีประชากรทั้งหมด 12,173 คน ชาย 6,038 คน หญิง 6,135 คน ชุมชนคลองช้าง มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 288 คน มีประชากรทั้งหมด 2,057 คน อาชีพหลักของชุมชนคลองช้าง คือค้าขายประมง และอาชีพธุรกิจส่วนตัวตามลำดับ

เมื่อ 10 ปี ที่ผ่านมา เทศบาลได้จัดตั้งกลุ่มแม่บ้านชุมชนคลองช้าง แต่เทศบาลไม่ได้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้กลุ่มแม่บ้านถูกยุบไป และในปีงบประมาณ 2551 ศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองปัตตานี ได้จัดสอนทักษะอาชีพวิชาอาหารและขนมหลักสูตร 60 ชั่วโมง ตามความต้องการของกลุ่มแม่บ้านชุมชนคลองช้าง ตำบลนาหารู อำเภอเมืองปัตตานี รวมถึงกลุ่มเป้าหมายแม่บ้าน 4 คนในจำนวน 10 คน ได้ฝึกอบรมอาหารไทยฮาลาลของศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานปัตตานี และวิทยาลัยอาชีวศึกษาปัตตานีจนมีความรู้และทักษะในการทำอาหารและขนม เป็นอย่างดี

จากการดำเนินการทำเวทีประชาคมเพื่อฟังความคิดเห็นของกลุ่มแม่บ้านที่ผ่านมาพบว่าทางกลุ่มแม่บ้านชุมชนคลองช้างมีความต้องการรวมกลุ่มและพัฒนาอาชีพของกลุ่ม โดยการทำสמןปลาโอ เนื่องจากการทำจำหน่ายสמןปลาโอในท้องตลาดยังมีไม่มากนัก สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวได้ รวมทั้งกลุ่มแม่บ้านอยากให้มีความสามัคคีภายในกลุ่มและนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านได้เกิดความสามัคคีและรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็ง
2. เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านได้ทดลองผลิตการทำสמןปลาโอ
3. เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

เป้าหมาย

1. เชิงปริมาณ

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านชุมชนคลองช้าง จำนวน 10 คน

2. เชิงคุณภาพ

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านคลองช้าง พัฒนาการทำงานของกลุ่มแบบมีส่วนร่วม สามารถทำสמןปลาโอและมีรายได้เพิ่มขึ้น

ขั้นตอนในการดำเนินการ

ที่	กิจกรรม / งานที่ปฏิบัติ	ระยะเวลาดำเนินการ	หมายเหตุ
1	จัดเวทีเพื่อระดมความคิดเห็นจากสมาชิก	25 กรกฎาคม 2551	
2	เขียนโครงการ	26 กรกฎาคม 2551	
3	เสนอโครงการ	8 กรกฎาคม 2551	
4	ขออนุมัติโครงการ	30 กรกฎาคม 2551	
5	ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงาน - เตรียมวัสดุคืบ ,สถานที่ - ดำเนินการจัดกิจกรรม - วิเคราะห์และพัฒนาสูตร	1,8,15 สิงหาคม 2551	
6	สรุปและรายงานผลการดำเนินงาน	22 สิงหาคม 2551	

สถานที่ดำเนินการ

ศาลาร้านน้ำชาประชาชนชุมชนคลองช้าง ตำบลนาะรู อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี

งบประมาณ

งบประมาณส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ จำนวน 3,300 บาท แบ่งออกเป็น

- ค่าวัสดุ ได้แก่ ปลาและเครื่องปรุงต่าง ๆ (2 ครั้ง x 1,000 บาท) จำนวน 2,000 บาท
- ค่าวัสดุ ได้แก่ กระดาษโรตี่ กระดาษขาว ปากกาคมมี จำนวน 300 บาท
- ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม (10 คน x 5 วัน x 20 บาท) จำนวน 1,000 บาท

ระยะเวลาดำเนินการ

- ระหว่างวันที่ 25 กรกฎาคม - 22 สิงหาคม 2551

ผู้รับผิดชอบโครงการ

- นางสาวเจ๊ะหับเซาะ เจ๊ะดาโอ๊ะ ครู กศน.ประจำตำบลนาะรู ศูนย์กศน.อำเภอมืองปัตตานี
- นายมะดาโอะ สาเล๊ะ ครู สรช.ประจำตำบลนาะรู ศูนย์กศน.อำเภอมืองปัตตานี
- นางรอฮินา มะเย็ง ประธานกลุ่มแม่บ้านชุมชนนาะรู

**แผนการจัดกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านคลองช้าง
บ้านเลขที่ 19/7 ถนนโรงเรียนเทศบาล 6 ตำบลอนาเวรุ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี**

ว/ค/ป	เนื้อหา	วัตถุประสงค์	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ/อุปกรณ์	งบประมาณ			ผู้รับผิดชอบ
					วัสดุ	ตอบแทน	อาหารว่าง	
25/ก.ค./51	-ชี้แจงวัตถุประสงค์และปัญหาของกลุ่ม	-ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้งบประมาณ	-ชี้แจงงบประมาณรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้งบประมาณในการดำเนินการกลุ่มและช่วยกันแก้ปัญหาของกลุ่ม	- กระดาษโรตี่ - กระดาษขาว - ปากกาเคมี	100	-	200	-
1/ ส.ค./51	- วางแผนและแบ่งหน้าที่การทำงาน	-ช่วยกันวางแผนและแบ่งหน้าที่การทำงาน	- กลุ่มแม่บ้านช่วยระดมความคิดเห็นการวางแผนการทำงาน	- กระดาษโรตี่ - กระดาษขาว - ปากกาเคมี	100	-	200	-
8/ส.ค./51	- การทำสมันปลาโอ	-กลุ่มแม่บ้านทำสมันปลาโอ	-กลุ่มแม่บ้านช่วยกันทำสมันปลาโอ - กลุ่มแม่บ้าน ช่วยกันชิมและปรับปรุงสูตร -กลุ่มแม่บ้าน ช่วยกันคิดราคาต้นทุนและราคาขาย	- ปลาโอ - เครื่องปรุง - กระดาษโรตี่ - กระดาษขาว - ปากกาเคมี	1,000	-	200	-
รวม					1,200		600	

**แผนการจัดกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านคลองข้าง
บ้านเลขที่ 19/7 ถนนโรงเรียนเทศบาล 6 ตำบลอนาแะรุ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี**

ว/ด/ป	เนื้อหา	วัตถุประสงค์	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ/อุปกรณ์	งบประมาณ				ผู้รับผิดชอบ
					วัสดุ	ตอบแทน	อาหารว่าง	พาหนะ	
15/ส.ค/51	- การทำสมันปลาโอ สูตร 2	- เพื่อให้กลุ่มแม่บ้าน ช่วยกันทำสมันปลา โอสูตร 2	- กลุ่มแม่บ้านช่วยกันสมันปลาโอสูตร 2 - กลุ่มแม่บ้าน ช่วยกันคิดราคาค้นทุนและ ราคาขาย	- ปลาโอ - เครื่องปรุง	1,000	-	200	-	นางสาวเจ๊ะหิปะเซาะ เจ๊ะดาโอ๊ะ นายมดาโอ๊ะ สาและ
22/ส.ค/51	- สรุปร	- เพื่อให้กลุ่มแม่บ้าน ช่วยกันสรุปทอด บทเรียน	- กลุ่มแม่บ้านช่วยกันสรุป	- กระดาษโรตี - กระดาษขาว - ปากกาเคมี	100	-	200	-	
รวม					1,100	-	400		

การติดตามและประเมินผล

1. สังเกต
2. ชักถาม
3. ตรวจสอบผลงาน
4. บันทึกการเรียนรู้

ความสัมพันธ์กับโครงการอื่น

1. โครงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพกลุ่มแม่บ้าน ของศูนย์ กศน.อำเภอเมืองปัตตานี

ดำเนินการในเรื่องการจัดการเรียนการสอนทักษะอาชีพ อาหาร- ขนม

3. โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับตำบลของชุมชนคลองช้าง ใน

เรื่องการพัฒนาอาชีพของกลุ่มแม่บ้านในด้านการทำอาหาร - ขนม

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. กลุ่มแม่บ้านได้เกิดความสามัคคีและรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็ง
2. กลุ่มแม่บ้านได้ทดลองผลิตการทำขนมปลาโอ
3. กลุ่มแม่บ้านสามารถลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

ลงชื่อ.....ผู้เสนอโครงการ

(นางสาวเจ๊ะหับเซาะ เจ๊ะดาโอ๊ะ)

ครูอาสาสมัครประจำตำบลอาเนาะรู

ลงชื่อ.....ผู้เห็นชอบโครงการ

(นายอุสมาน คีอราแม)

ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเมืองปัตตานี

ลงชื่อ.....ผู้อนุมัติโครงการ

(นายจรัส หนูอนันต์)

ผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.จังหวัดปัตตานี

2.5 โครงการ การแปรรูปเครื่องปรุงอาหารภายในครัวเรือนเพื่อจำหน่าย กลุ่มแม่บ้าน ม.5 บ้านลานช้าง ต.ตะบิ้ง อ.สายบุรี จ.ปัตตานี

หลักการและเหตุผล

ตำบลตะบิ้ง เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอสายบุรี จาก 11 ตำบล คำว่า “ตะบิ้ง” เพี้ยนมาจาก “ตือบิง” เป็นภาษามลายูถิ่นปัตตานี แปลว่า คลัง เป็นที่สูงที่ผุดขึ้นบริเวณแม่น้ำสายบุรี ตำบลตะบิ้งแบ่งออกเป็น 6 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านตะบิ้งหมู่ 2 บ้านกูแบบาเคาะ หมู่ 3 บ้านเจาะกือแย หมู่ 4 บ้านเซโมะ หมู่ 5 บ้านลานช้าง หมู่.6 บ้านกาเยาะมาตี กลุ่มพัฒนาอาชีพแม่บ้าน ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านลานช้าง คำว่า ลานช้างมาจากคำเดิมที่คนในพื้นที่เรียกว่า “ชนงกาเยาะ” เป็นภาษามลายูถิ่น แปลว่า ลานช้าง ตามประวัติศาสตร์เล่าว่าเป็นหมู่บ้านที่ไม่มีช้าง แต่เป็นช้างของคนทางภาคเหนือที่ลงมาเยี่ยม ญาติ ผู้ใหญ่ที่นี่ โดยใช้ช้างเป็นพาหนะ และได้นำช้างมาล่อมไว้ที่บริเวณลานของหมู่บ้านเป็นเวลาหลายเดือนติดต่อกัน ทำให้ผู้คนที่สัญจรผ่านไปมาไม่เคยเห็นช้าง จึงพากันมาดูและบอกต่อๆ กัน จนเรียกติดปากว่าเป็นที่ “ชนงกาเยาะ” (ที่ล่อมช้าง) จนกลายเป็นชื่อของหมู่บ้านว่า กาง “ชนงกาเยาะ “ ปัจจุบันทางหน่วยงานของรัฐได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นภาษาไทยว่า บ้านลานช้าง

บ้านลานช้างมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 1,500 ไร่ มีประชากรทั้งหมด 890 คน นับถือศาสนาอิสลามประชาชนส่วนใหญ่จะประกอบการทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก รองลงมาจะประกอบอาชีพทำนา และรับจ้างทั่วไป โดยผู้ชายส่วนใหญ่รับจ้างจากภายนอกหมู่บ้าน ส่วนผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านจะประกอบอาชีพติดต๋ายในช่วงเวลาเช้าถึงเที่ยง จากนั้นในช่วงเวลาบ่ายกลุ่มแม่บ้านจะว่างมีเวลาพอที่ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยกลุ่มแม่บ้านจะมีการรวมกลุ่ม พุดคุย สนทนาตามประสาที่บ้านของสมาชิกกลุ่มแล้วแต่ความสะดวก บางครั้งจะเป็นที่ร้านขายของชำ หรือที่ศาลาของหมู่บ้าน ขึ้นอยู่กับโอกาสและความสะดวกของสมาชิกกลุ่มเป็นสำคัญ

จากการที่ได้ศึกษาข้อมูล อย่างละเอียดจึงได้ประสานประธานกลุ่ม ในการพบปะและจัดเวทีประชาคม สร้างความเข้าใจของโครงการ ศึกษาประวัติและปัญหาการบริหารจัดการของกลุ่ม พบว่าทางศูนย์ กศน.อำเภอสายบุรี ได้จัดกิจกรรมเปิดสอนวิชาชีพระยะสั้นการทำน้ำยาเอนกประสงค์ เมื่อต้นเดือนมกราคม 2550 แต่ประสบปัญหาด้านการบรรจุภัณฑ์ ที่ไม่สามารถสร้างความสนใจในการดึงดูดลูกค้า รวมทั้งคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ที่ชาวบ้านยังไม่มั่นใจ และไม่ยอมรับ ทำให้ไม่สามารถขายได้ จึงกลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตเองใช้เอง ไม่สามารถนำผลิตภัณฑ์ที่ได้มาทำเป็นธุรกิจจำหน่ายภายในครัวเรือน ให้เกิดรายได้ให้กับกลุ่มแม่บ้าน หลังจากนั้น ทางกลุ่มแม่บ้านจึงมีการฝึกหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นใหม่ คือวิชาการแปรรูปเครื่องปรุงอาหารภายในครัวเรือน ในเดือนมีนาคม 2551 ที่ผ่านมาโดยการสอนใช้องค์ความรู้ในชุมชนมาถ่ายทอดให้ซึ่งกันและกัน และประสบความสำเร็จ ในเรื่องของผลิตภัณฑ์เครื่องแกงและรสชาติความอร่อย ตัวแทนกลุ่มเล่าว่าจากการจัดกิจกรรมที่ครั้งนี้ ทางกลุ่มแม่บ้านหวังเป็นอย่างยิ่ง ที่จะให้ทางศูนย์ กศน.อำเภอสายบุรี จะช่วย

ประสานวิทยากร ดำเนินกิจกรรมร่วมกันและต่อยอดโครงการ ให้เป็นธุรกิจจำหน่ายภายในครัวเรือน ให้เกิดรายได้ให้กับกลุ่มแม่บ้านได้ เพราะกลุ่มแม่บ้านยังขาดองค์ความรู้ ในการบริหารจัดการ ตลอดจนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านความสะอาด ความปลอดภัย ให้มีคุณภาพน่าซื้อน่าลอง รวมทั้งยังขาดความรู้และประสบการณ์ ในด้านรูปแบบการบรรจุภัณฑ์ และ ความปลอดภัยต่อผู้บริโภค

ปัจจุบันกลุ่มแม่บ้านมีเงินทุนหมุนเวียน จำนวน 10,000 บาท มีสมาชิกกลุ่ม ทั้งหมด 20 คน มีการฝากออมทรัพย์เพื่อการลงทุน มีคณะกรรมการและมีระเบียบของกลุ่ม และ ซึ่งนับว่าเป็นเงินจำนวนน้อยมากที่จะนำไปใช้ในการบริหารจัดการกลุ่ม และปันผลกำไรให้กับสมาชิกได้

จากการจัดเวทีรับทราบปัญหาและความต้องการของกลุ่มแม่บ้านครั้งที่ 2 วันที่ 18 มิถุนายน 2551 สามารถรับทราบปัญหาและความต้องการ และทางกลุ่มแม่บ้านได้เสนอขอต่อยอดโครงการแปรรูปเครื่องปรุงอาหาร โดยให้ กศน. อำเภอสาขบุรีสนับสนุนการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การพัฒนารูปแบบการบรรจุผลิตภัณฑ์การแปรรูปเครื่องปรุง การพัฒนากระบวนการผลิต ให้สะอาด ถูกหลักอนามัย ดังนี้ การทำเครื่องมัสมั่น แกงส้ม แกงเทศ แกงเผ็ด แกงกะหรี่ และเครื่องดัมข่า เป็นต้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและการประชาสัมพันธ์สินค้าให้ขายได้และเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ในระดับอำเภอและจังหวัดต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดีมีคุณภาพภายในกลุ่มแม่บ้าน
2. เพื่อพัฒนากระบวนการผลิตให้ได้มาตรฐานด้านความสะอาด ถูกหลักอนามัย เน้นคุณภาพสมุนไพร
3. เพื่อให้ได้รูปแบบการบรรจุภัณฑ์ที่ตลาดต้องการ

เป้าหมาย

1. เป้าหมายเชิงปริมาณ
กลุ่มแม่บ้าน ม.5 บ้านลานช้าง จำนวน 20 คน
2. เป้าหมายเชิงคุณภาพ
จัดตั้งสมาชิก และแกนนำเยาวชนสามัคคีในสังคม ได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ระยะเวลาดำเนินการ

วันที่ 8 กรกฎาคม ถึง 28 สิงหาคม 2551

แผนการดำเนินงาน

ที่	กิจกรรม	เป้าหมาย	ระยะเวลา	รายการ	จำนวนเงิน
1.	1.1ประชุมคณะทำงาน -วางแผนการจัดกิจกรรม -วางแผนการประสานงาน	ประธานกลุ่ม รองประธาน เลขา เหรัญญิก ครู กศน. รับผิดชอบที่	9 มิถุนายน 2551 09.00 -12.00 น.	ค่าอาหาร และเครื่องดื่ม 20 คนๆละ80 บาท	1,600 .-
2	1.2ร่างเสนอโครงการ 1.3 ขออนุมัติโครงการ	โครงการ	16 มิถุนายน 2551 20 มิถุนายน 2551	ค่าวัสดุเรียนรู้	420 .-
3.	จัดเวทีอบรมให้ความรู้ - วิธีการสร้างระบบการบริหาร จัดการภายในกลุ่ม	กลุ่มแม่บ้าน 20 คน	9 กรกฎาคม 51 13.30 – 16.30 น.09.00 -12.00 น.	ค่าอาหาร และเครื่องดื่ม 80 บาท/คน จำนวน 20 คน - ค่าวิทยากร 3 ชม.ๆละ 150 บาท - ค่าวัสดุเรียนรู้	1,600.- 450.- 450 .-
4	จัดวิทยากรให้ความรู้ - การพัฒนากระบวนการผลิต - ขั้นตอนการเตรียม ความ สะอาด ถูกหลักอนามัย - เครื่องมือ อุปกรณ์ - วัสดุสารเจือปนและสารกันบูด	สมาชิก กลุ่ม แม่บ้านจำนวน 20 คน	16-17 กรกฎาคม 2551 13.30 - 16.30 น.	ค่าอาหาร และเครื่องดื่ม 80 บาท/คน จำนวน 20 คน - ค่าวิทยากร 6 ชม.ๆละ 150 บาท - ค่าวัสดุฝึก	3,200.- 900 .- 4,000 .-
5.	จัดวิทยากรอบรมให้ความรู้การ ตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์แปรรูป เครื่องปรุง - การตรวจสอบกลิ่นและสี - ความสะอาดในการล้างภาชนะ	สมาชิก กลุ่ม แม่บ้านจำนวน 20 คน	30 กรกฎาคม 2551 13.30 – 16.30 น.	ค่าอาหาร และเครื่องดื่ม 80 บาท/คน จำนวน 20 คน - ค่าวิทยากร 3 ชม.ๆละ 150 บาท - ค่าวัสดุฝึก	1,600.- 450.- 3,115.-